Geologic

44-203 Rybnik, Strzelecka 78

Tel: 502773557

email: geologic1@wp.pl

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO PLANU OGÓLNEGO GMINY SOŚNICOWICE

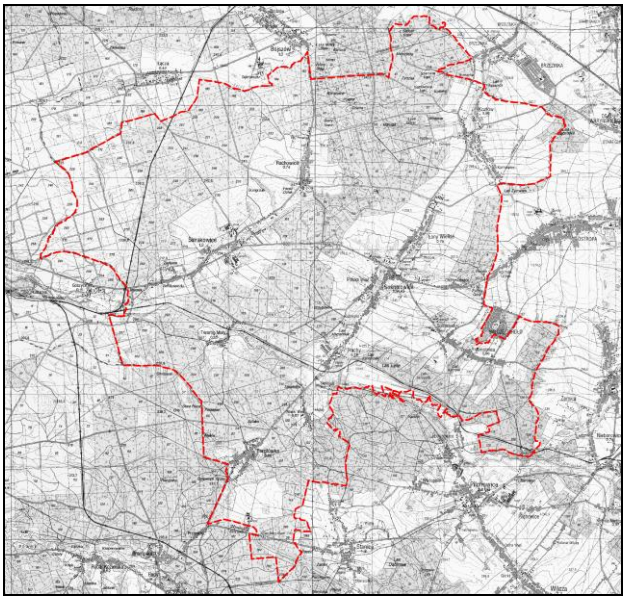

Zleceniodawca: Pracownia Urbanistyczna w Rybniku sp. z o.o.
ul. Wodzisławska 30
44-200 Rybnik

Autor: Tomasz Miłowski

Data wykonania: 17 lipca 2026 r., 14 października 2026 r., 18 listopada 2026 r.

SPIS TREŚCI

1. WPROWADZENIE 4
1.1 CEL, ZAKRES PRACY, POWIĄZANIA Z INNYMI DOKUMENTAMI 4
1.2 METODY ZASTOSOWANE PRZY SPORZĄDZANIU PROGNOZY 6
1.3 CELE OCHRONY ŚRODOWISKA USTANOWIONE NA SZCZEBLU MIĘDZYNARODOWYM, WSPÓLNOTOWYM I KRAJOWYM, ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU, ORAZ SPOSOBY, W JAKICH TE CELE I INNE PROBLEMY ŚRODOWISKA ZOSTAŁY UWZGLĘDNIONE PODCZAS OPRACOWYWANIA DOKUMENTU 6
1.4 USTALENIA I GŁÓWNE CELE PROJEKTU PLANU OGÓLNEGO GMINY 7
2. CHARAKTERYSTYKA ŚRODOWISKA 16
2.1 POŁOŻENIE FIZYCZNO-GEOGRAFICZNE 16
2.2 BUDOWA GEOLOGICZNA 17
2.3 WODY POWIERZCHNIOWE 19
2.4 WODY PODZIEMNE 22
2.5 KLIMAT 25
2.6 POWIERZCHNIA ZIEMI 30
2.6.1 UKSZTAŁTOWANIE TERENU, ZAGROŻENIE OSUWISKOWE 30
2.6.2 GLEBY 33
2.7 ZASOBY NATURALNE 33
2.8 PRZYRODA OŻYWIONA 39
2.9 OBSZARY CHRONIONE NA PODSTAWIE USTAWY Z 16 KWIETNIA 2004 42
2.10 KRAJOBRAZ 51
2.11 ZABYTKI I OBIEKTY O WARTOŚCIACH KULTUROWYCH 51
3. OCENA POTENCJALNYCH ZMIAN STANU ŚRODOWISKA PRZY BRAKU REALIZACJI USTALEŃ PLANU OGÓLNEGO 52
5. SKUTKI DLA ŚRODOWISKA WYNIKAJĄCE Z REALIZACJI USTALEŃ PLANU OGÓLNEGO GMINY 53
5.1 WPŁYW NA WODY POWIERZCHNIOWE 53
5.2 WPŁYW NA WODY PODZIEMNE 53
5.3 WPŁYW NA KLIMAT 53
5.4 POWIERZCHNIA ZIEMI 54
5.4.1 WPŁYW NA UKSZTAŁTOWANIE TERENU 54
5.4.2 WPŁYW NA GLEBY 54
5.5 WPŁYW NA ZASOBY NATURALNE 55
5.6 WPŁYW NA PRZYRODĘ OŻYWIONĄ 55
5.7 WPŁYW NA OBSZARY CHRONIONE NA PODSTAWIE USTAWY Z 16 KWIETNIA 2004 O OCHRONIE PRZYRODY 57
5.8 WPŁYW NA KRAJOBRAZ 59
5.9 WPŁYW NA ZABYTKI I OBIEKTY O WARTOŚCIACH KULTUROWYCH 59
5.10 WPŁYW NA WARUNKI I JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW 59
5.10.1 JAKOŚĆ POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO 59
5.10.2 KLIMAT AKUSTYCZNY 60
5.10.3 POLA ELEKTROMAGNETYCZNE 61
5.10.4 GOSPODARKA ODPADAMI 61
5.10.5 ZAGROŻENIE POWODZIOWE 62
5.10.6 ZAGROŻENIE OSUWISKOWE 62
6. PRZEWIDYWANE MOŻLIWOŚCI TRANSGRANICZNEGO ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO 62
7. ROZWIĄZANIA MAJĄCE NA CELU ZAPOBIEGANIE, OGRANICZANIE LUB KOMPENSACJE PRZYRODNICZĄ NEGATYWNYCH ODDZIAŁYWAŃ NA ŚRODOWISKO 63
8. MOŻLIWOŚCI ROZWIĄZAŃ ALTERNATYWNYCH DLA OBSZARU NATURA 2000 64
9. PROPOZYCJE DOTYCZĄCE PRZEWIDYWANYCH METOD ANALIZY SKUTKÓW REALIZACJI POSTANOWIEŃ PROJEKTOWANEGO PLANU ORAZ CZĘSTOTLIWOŚCI JEJ PRZEPROWADZANIA 64

10. STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNY… ……..64
11. LITERATURA ……71

Spis rysunków

Rys. 1 Wskazanie terenów z możliwością urbanizacji

Oświadczenie zgodnie z art. 51 ust. 2 pkt 1 lit. f ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tj. Dz. U. z 2026 r. poz. 670).

Oświadczam, że ja, Tomasz Miłowski spełniam wymagania, o których mowa w art. 74a ust. 2 pkt 1 i 2 ww. ustawy: w 2003 r. ukończyłem studia wyższe z dziedziny geologii oraz w 2011 r. studia podyplomowe z zakresu prawnych problemów górnictwa i ochrony środowiska. W latach 2005 – 2026 wykonałem lub brałem udział w wykonaniu kilkuset prognoz oddziaływania na środowisko, raportów oddziaływania na środowisko oraz innych opracowań dotyczących ochrony środowiska. Jestem świadomy odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.

Geologic
Tomasz Miłowski
44-203 Rybnik, ul. Strzelecka 78
tel. 502 773 557 e-mail: geologic1@wp.pl
NIP 642-283-41-91, REGON 241759860
Tomasz Miłowski

1. WPROWADZENIE

1.1 CEL, ZAKRES PRACY, POWIĄZANIA Z INNYMI DOKUMENTAMI

Przedmiotem niniejszego opracowania jest prognoza oddziaływania na środowisko projektu planu ogólnego gminy Sośnicowice, sporządzonego w 2026 r.

Należy mieć na uwadze, że Plan Ogólny Gminy jest specyficznym dokumentem, który nie ustala, ani nie reguluje kwestii takich jak np. możliwość wprowadzania zalesień, rodzaj prowadzonych upraw polowych, ochrona zabytków, realizacja zadań ochronnych na terenach chronionych, melioracje wodne czy sposoby polowań. Problemy te regulują odrębne przepisy. Plan Ogólny Gminy wyznacza zaś strefy planistyczne, na podstawie których będą wykonane miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego oraz wydawane decyzje o warunkach zabudowy. Dopiero na etapie mpzp istnieje możliwość bardziej szczegółowego odniesienia się do konkretnej problematyki np. wskazania wód powierzchniowych czy terenów zalesień, przy czym każdorazowo będą musiały być tu uwzględnione obowiązujące przepisy odrębne z szeregu sfer np. ochrony przyrody, ochrony zabytków, infrastruktury technicznej.

Obowiązek sporządzenia prognozy oddziaływania na środowisko projektu planu ogólnego gminy wynika z przepisu art. 51 ust 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tj. Dz. U. z 2026 r. poz. 670).

Podstawowym celem prognozy jest wykazanie jak określone w POG strefy planistyczne wpłyną na środowisko i czy, a jeśli tak to w jakim stopniu, naruszą one zasady prawidłowej gospodarki zasobami naturalnymi. Ze względu na dużą złożoność zjawisk przyrodniczych, ograniczony zakres rozpoznania środowiska oraz ogólny charakter dokumentów planistycznych, ocena potencjalnych przekształceń środowiska wynikających z projektowanego przeznaczenia terenu ma formę prognozy. Przedmiotowy dokument nie rozstrzyga o słuszności realizacji zamierzeń inwestycyjnych przewidzianych nowymi ustaleniami planu ogólnego gminy (dalej POG), a jedynie przedstawia prawdopodobne skutki jakie niesie za sobą ich realizacja względem poszczególnych komponentów środowiska w ich wzajemnym powiązaniu, w szczególności na ekosystemy, krajobraz, a także na ludzi, dobra materialne oraz dobra kultury. Należy pamiętać, że konkretyzacja ustaleń POG nastąpi w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, sam plan ogólny nie jest natomiast podstawą do wydania jakichkolwiek decyzji.

Niniejsza prognoza została sporządzona w oparciu o wymogi wynikające z przepisu art. 51 ust 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tj. Dz. U. z 2026 r. poz. 670).

Zgodnie z wyżej wymienionym artykułem sporządzana prognoza:

a) zawiera

- ustalenia i główne cele projektu planu ogólnego gminy Sośnicowice oraz jego powiązania z innymi dokumentami,
- informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy,
- informacje na temat przewidywanych możliwości transgranicznego oddziaływania na środowisko,
- propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego planu oraz częstotliwości jej przeprowadzania,
- streszczenie sporządzone w języku niespecjalistycznym,

b) określa, analizuje i ocenia
- istniejący stan środowiska,
- potencjalne zmiany stanu środowiska przy braku realizacji postanowień projektowanego dokumentu,
- przewidywane znaczące oddziaływania na środowisko przy realizacji postanowień projektowanego dokumentu,
- istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu,
- cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu oraz sposoby w jakich te cele zostały uwzględnione,

c) przedstawia
- rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko,
- możliwości rozwiązań alternatywnych w odniesieniu do obszaru Natura 2000.

Projekt Planu Ogólnego gminy Sośnicowice powiązany jest z następującymi dokumentami:

- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego z 2016 r. przyjęty uchwałą Sejmiku Województwa Śląskiego Nr V/26/2/2016 z dnia 29 sierpnia 2016 r. (Dz. Urz. Woj. Śl. z dnia 13 września 2016 r., poz. 4619);

- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Sośnicowice, które zostało uchwalone uchwałą Nr XXI/113/96 Rady Miejskiej w Sośnicowicach z dnia 3 grudnia 1996 r., zmienione uchwałami Nr XVIII/164/2004 Rady Miejskiej w Sośnicowicach z dnia 5 października 2004 r., Nr XXXV/306/2013 Rady Miejskiej w Sośnicowicach z dnia 25 listopada 2013 r. i Nr XXIX/230/2021 Rady Miejskiej w Sośnicowicach z dnia 27 stycznia 2021 r.;

- Gmina Sośnicowice jest pokryta w całości miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego - Uchwała Nr V/48/2024 Rady Miejskiej w Sośnicowicach z dnia 25 września 2024 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Sośnicowice, ogłoszona w Dzienniku Urzędowym Województwa Śląskiego z 23 października 2024 r. pod poz. 6974. Plan obowiązuje od 23 listopada 2024 r.

- Opracowanie ekofizjograficzne dla gminy Sośnicowice w jej granicach administracyjnych, przedsiębiorstwo Werona sp. z o.o., 2011 r.;
- Opracowanie ekofizjograficzne dla gminy Sośnicowice, Geologic Tomasz Miłowski, wrzesień 2023 r.;
- Opracowanie ekofizjograficzne dla gminy Sośnicowice, Geologic Tomasz Miłowski, lipiec 2026 r.;

1.2 METODY ZASTOSOWANE PRZY SPORZĄDZANIU PROGNOZY

W celu sporządzenia prognozy przeprowadzono następujące prace:

- zaznajomiono się z projektem Planu Ogólnego Gminy, w tym z wnioskami do POG,
- zaznajomiono się z danymi fizjograficznymi oraz innymi dostępnymi opracowaniami sozologicznymi obejmującymi obszar objęty prognozą,
- dokonano oceny projektu POG w odniesieniu do obowiązujących aktów prawnych, w tym przepisów gminnych,
- przeprowadzono wizję obszaru objętego prognozą w 2026 r.,
- dokonano analizy czynników potencjalnie mogących przynieść negatywne skutki dla środowiska,

1.3 CELE OCHRONY ŚRODOWISKA USTANOWIONE NA SZCZEBLU MIĘDZYNARODOWYM, WSPÓLNOTOWYM I KRAJOWYM, ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU, ORAZ SPOSOBY, W JAKICH TE CELE I INNE PROBLEMY ŚRODOWISKA ZOSTAŁY UWZGLĘDNIONE PODCZAS OPRACOWYWANIA DOKUMENTU

W projekcie Planu Ogólnego Gminy Sośnicowice powinny zostać uwzględnione priorytety w zakresie ochrony środowiska wynikające z dokumentów ustanowionych na szczeblu rządowym, samorządowym, porozumień międzynarodowych oraz projektów dokumentów i dyrektyw Unii Europejskiej.

Poszczególne dyrektywy, międzynarodowe akty prawne zostały wdrożone do polskiego prawodawstwa i tym samym znalazły swoje odzwierciedlenie w projektowanym dokumencie. Projekt analizowanego dokumentu uwzględnia wytyczne i cele ochrony środowiska przyjęte w wyżej wymienionych dyrektywach i konwencjach, poprzez wskazanie stref planistycznych zgodnie z wymogami ochrony środowiska. Uzyskano w ten sposób wysoką zgodność z dokumentami planistycznymi różnego szczebla, co pozwala wnioskować, że związane z nimi cele będą osiągane również przez ustalenia funkcjonalne wynikające z projektu planu. Zostało utrzymane założenie strategiczne dokumentów wszystkich poziomów, że celem generalnym rozwoju jest rozwój zrównoważony, przez który należy rozumieć zrównoważony udział wszystkich istotnych czynników ekologicznych, gospodarczych i społecznych.

1.4 USTALENIA I GŁÓWNE CELE PROJEKTU PLANU OGÓLNEGO GMINY

Celem sporządzenia **planu ogólnego gminy** (planowania przestrzennego na poziomie lokalnym) jest ustalenie zasad zagospodarowania przestrzeni, co ma kluczowe znaczenie dla zrównoważonego rozwoju gminy, poprawy jakości życia mieszkańców oraz ochrony środowiska, poprzez ochronę terenów zielonych, wód powierzchniowych i podziemnych, zasobów naturalnych i cennych przyrodniczo obszarów. Określa, jak będą rozwijane różne części gminy, w tym strefy mieszkaniowe, przemysłowe, usługowe, rolnicze czy rekreacyjne. **Zabezpieczenie ładu przestrzennego** pomoże uniknąć chaotycznej zabudowy chroniąc wartości estetyczne oraz funkcjonalne przestrzeni. Plan uwzględnia potrzeby dotyczące realizacji dróg, kanalizacji, wodociągów i innych obiektów publicznych. Podczas sporządzania projektu planu ogólnego, mieszkańcy mają wpływ na kształtowanie swojej okolicy i mogą liczyć na zachowanie określonych standardów życia.

Wyznaczone w planie ogólnym strefy planistyczne, uwzględniać będą dotychczasową politykę przestrzenną gminy Sośnicowice, wskazane w obowiązujących mpzp i dotychczas obowiązującym studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Zgodnie z art. 13h ust. 1 i ust. 2 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym wraz z projektem planu ogólnego sporządza się uzasadnienie składające się z części tekstowej i graficznej. Część tekstowa uzasadnienia planu ogólnego zawiera wyjaśnienia przyczyn wyznaczenia stref planistycznych w granicach określonych w planie ogólnym oraz sposobu uwzględnienia uwarunkowań rozwoju przestrzennego gminy. Część graficzna uzasadnienia, to graficzna prezentacja danych stanowiących uwarunkowania, w tym uwarunkowania przyrodnicze, kulturowe, infrastruktury technicznej, górnicze, uwzględniane w kształtowaniu zagospodarowania przestrzennego. Z części graficznej uzasadnienia, wynikać będzie, w jaki sposób te uwarunkowania wpłynęły na sformułowanie ustaleń planu ogólnego.

Sporządzenie planu ogólnego gminy Sośnicowice ma na celu zrównoważony rozwój gminy, który uwzględnia potrzeby mieszkaniowe mieszkańców, jednocześnie dbając o zachowanie porządku przestrzennego i dbałość o zachowanie wartości środowiskowych oraz infrastrukturalnych. W projekcie planu ogólnego gminy Sośnicowice wyznaczono tereny przeznaczone pod zabudowę mieszkaniową jednorodzinną, w sposób zrównoważony i zgodny z polityką przestrzenną gminy. Plan ma na celu nie tylko zaspokojenie zapotrzebowania na nowe powierzchnie mieszkalne, ale również przeciwdziałanie niekontrolowanemu rozproszeniu zabudowy, które mogłoby prowadzić do negatywnych konsekwencji w postaci chaotycznego rozrostu przestrzennego i problemów związanych z infrastrukturą.

Zgodnie z art. 13a ust. 4 u.p.z.p w planie ogólnym określa się strefy planistyczne oraz gminne standardy urbanistyczne. Zgodnie z art. 13a ust. 5 u.p.z.p strefy planistyczne oraz gminne standardy urbanistyczne uwzględnia się przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz stanowią podstawę prawną decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowaniu terenów.

Każda wyznaczona strefa planistyczna opisana jest poprzez unikalne oznaczenie

zawierające liczbę naturalną, symbol literowy i nazwę strefy planistycznej, przy czym numeracja poszczególnych stref ustalona jest dla całego obszaru miasta w sposób ciągły w ramach danego rodzaju strefy.

Poszczególne strefy planistyczne zróżnicowane są pod względem profilu funkcjonalnego podstawowego i dodatkowego, jak również pod względem parametrów zabudowy i zagospodarowania terenu. W szczególności strefy planistyczne o tym samym profilu podstawowym różnią się pod względem rodzaju i ilości dopuszczeń w ramach dodatkowego profilu funkcjonalnego oraz różnic w ustalonych parametrach zabudowy i zagospodarowania terenu, takich jak: maksymalna wysokość zabudowy, maksymalna nadziemna intensywność zabudowy, maksymalny udział powierzchni zabudowy oraz minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej.

Kluczowe znaczenie dotyczące wyznaczania stref planistycznych oznaczonych symbolem literowym SW, SJ i SZ ma art. 13d u.p.z.p. Zgodnie z w/w artykułem, wyznaczając strefy planistyczne oznaczone symbolem literowym SW, SJ i SZ, w pierwszej kolejności uwzględnia się obszary, dla których w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego określono przeznaczenie umożliwiające realizację funkcji mieszkaniowej, obszary uzupełnienia zabudowy oraz obszary z istniejąca zabudowa o funkcji mieszkaniowej z wyłączeniem luk w tej zabudowie, biorąc pod uwagę uwarunkowania, o których mowa w art. 13b.

Jeżeli suma chłonności terenów niezabudowanych w ramach przeznaczeń umożliwiających realizację funkcji mieszkaniowej w obowiązujących planach miejscowych jest większa niż 130% wartości obliczonego zapotrzebowania na nową zabudowę mieszkaniową w gminie, to nie można wyznaczyć nowych w/w stref planistycznych.

W/w strefy planistyczne można wyznaczyć jedynie na obszarach, gdzie w obecnie obowiązujących planach miejscowych określono przeznaczenie umożliwiające realizację takich funkcji, na obszarach uzupełnienia zabudowy w ramach istniejącej zabudowy oraz w ramach obszarów z istniejącą zabudową o funkcji mieszkaniowej. W projekcie Planu Ogólnego Gminy Sośnicowice wskazano następujące strefy planistyczne:

- strefa SW – strefa wielofunkcyjna z zabudową mieszkaniową wielorodzinną,
- strefa SJ – strefa wielofunkcyjna z zabudową mieszkaniową jednorodzinną,
- strefa SZ – strefa wielofunkcyjna z zabudową zagrodową,
- strefa SU – strefa usługowa,
- strefa SP – strefa gospodarcza,
- strefa SR – strefa produkcji rolniczej,
- strefa SC – strefa cmentarzy,
- strefa SG – strefa górnictwa,
- strefa SN – zieleni i rekreacji,

- strefa SO – strefa otwarta,
- strefa SK – strefa komunikacji.

Szeroka gama kategorii terenów w ramach stref planistycznych nie pozwala na dokładne określenie lokalizacji przedsięwzięć najsilniej oddziałujących na środowisko. Takie rozróżnienie możliwe będzie dopiero po zrealizowaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, uwzględniających ustalenia POG. Dla poszczególnych kategorii terenu projekt POG nakreśla podstawowe kierunki przeznaczenia (np. w strefie SW – strefa wielofunkcyjna z zabudową mieszkaniową wielorodzinną, przewiduje się funkcję mieszkaniową wielorodzinną, ale dopuszczalne jest również przeznaczenie terenów pod zabudowę mieszkaniową jednorodzinną, usługi, infrastrukturę techniczną, ogródki działkowe czy zieleń urządzoną). Wobec powyższego dokładne przeznaczenie terenów nastąpi w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, po rozeznaniu lokalnych uwarunkowań środowiska oraz potrzeb inwestycyjnych. Przyjęty w POG sposób kreślenia przyszłej przestrzeni gminy powoduje, że w wielu przypadkach oszacowanie wpływu na środowisko staje się niemożliwe, ponieważ o konkretnym przeznaczeniu (a co za tym idzie np. o zniszczeniu wartościowego siedliska czy stanowiska rośliny chronionej) przesądzała będzie określona lokalizacja na etapie mpzp. Dlatego w niniejszej prognozie przyjęto maksymalny zasięg i skalę oddziaływań. Przykładowo – jeżeli wyznaczono strefę mieszkaniową w projekcie POG, to przyjęto, że w miejscowym planie negatywne oddziaływania mogą zaistnieć na całym jego obszarze. W analizowanym dokumencie wprowadzono odpowiednie wskaźniki urbanistyczne, które nie pozwalają na całkowitą zabudowę terenów, jednakże na dzień dzisiejszy nie wiadomo, które z przestrzeni zostaną zajęte, zależne będzie to bowiem w dużej mierze od ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

Na podstawie POG zostaną sporządzone miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, a w nich zawarte zostaną, wybrane spośród katalogu zawartego w POG dla każdej ze stref planistycznych, przeznaczenia terenu. Trudno jest wskazać jednoznacznie tereny na których zmieni się przeznaczenie, gdyż projekt POG nie wyznacza zdecydowanie nowych kierunków zagospodarowania. Większość nowych terenów to uzupełnienie istniejącej struktury zarówno już stanu istniejącego, jak i stanu planowanego, wynikającego z ustaleń obowiązującego suikzp i mpzp. Projekt POG nie wskazuje nowych terenów na których kształtowałyby się nowe centra rozwoju. Wizja rozwoju gminy oparta jest o istniejąca strukturę, która została już nakreślona w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, a następnie w uchwalanych tu mpzp. W obrębie poszczególnych stref planistycznych przewiduje się następujące zasady zagospodarowania:

<u>strefa SW – strefa wielofunkcyjna z zabudową mieszkaniową wielorodzinną, SJ – strefa wielofunkcyjna z zabudową mieszkaniową jednorodzinną oraz SZ – strefa wielofunkcyjna z zabudową zagrodową</u>

Zgodnie z art. 13d ust. 1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, przy wyznaczaniu stref planistycznych wielofunkcyjnych z zabudową mieszkaniową wielorodzinną

(SW), wielofunkcyjnych z zabudową mieszkaniową jednorodzinną (SJ) oraz wielofunkcyjnych z zabudową zagrodową (SZ), w pierwszej kolejności uwzględnia się obszary, dla których obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego umożliwiają realizację funkcji mieszkaniowej, a także obszary uzupełnienia zabudowy. Ustawa określa jednocześnie relację chłonności terenów niezabudowanych do zapotrzebowania na nową zabudowę mieszkaniową na poziomie od 70% do 130%, a w przypadku przekroczenia górnego progu umożliwia odpowiednie ograniczenie zakresu wyznaczania nowych terenów przeznaczonych pod funkcje mieszkaniowe.

W przypadku Gminy Sośnicowice podstawowym kryterium wyznaczenia stref SW, SJ i SZ było przeznaczenie terenów określone w obowiązującym miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. W pierwszej kolejności do poszczególnych stref włączono zatem tereny, dla których obowiązujący plan miejscowy przewiduje możliwość realizacji odpowiednio zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej, jednorodzinnej lub zagrodowej, a także funkcji bezpośrednio z nimi związanych. Przyjęty sposób delimitacji stref zapewnia tym samym ciągłość dotychczasowych ustaleń planistycznych oraz zachowanie kierunków zagospodarowania przyjętych w obowiązujących aktach prawa miejscowego.

Strefy SW, SJ i SZ zostały wyznaczone w nawiązaniu do istniejącego układu osadniczego miasta Sośnicowice oraz miejscowości Bargłówka, Kozłów, Łany Wielkie, Rachowice, Sierakowice, Smolnica, Trachy i Tworóg Mały. Ich rozmieszczenie odpowiada strukturze osadniczej gminy, w której zabudowa skupia się przede wszystkim w obrębie ukształtowanych jednostek osadniczych oraz wzdłuż istniejących ciągów komunikacyjnych.

Tereny umożliwiające rozwój nowej zabudowy mieszkaniowej, niewynikające bezpośrednio z przeznaczenia ustalonego w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, zostały wyznaczone wyłącznie w granicach obszaru uzupełnienia zabudowy. Włączenie tych terenów do stref mieszkaniowych ma charakter uzupełniający w stosunku do terenów już przeznaczonych pod zabudowę w planach miejscowych i służy przede wszystkim domknięciu oraz uporządkowaniu istniejących struktur osadniczych. Poza obszarem uzupełnienia zabudowy nie przewidziano nowych terenów rozwoju funkcji mieszkaniowej, które nie wynikałyby z obowiązujących ustaleń planistycznych.

Takie rozwiązanie pozwala skoncentrować rozwój zabudowy w obrębie terenów już przewidzianych do urbanizacji oraz w bezpośrednim sąsiedztwie istniejącego zainwestowania. Ogranicza jednocześnie możliwość dalszego rozpraszania zabudowy na terenach rolnych, leśnych i innych terenach otwartych, a także sprzyja racjonalnemu wykorzystaniu istniejącej infrastruktury technicznej, komunikacyjnej i społecznej.

Strefa SW została wyznaczona przede wszystkim na terenach istniejącej oraz przewidzianej w obowiązujących planach miejscowych zabudowy o bardziej intensywnym charakterze, związanej głównie z miejską częścią gminy oraz z występującymi lokalnie zespołami zabudowy wielorodzinnej w pozostałych miejscowościach. Ze względu na miejsko-wiejski charakter Gminy Sośnicowice udział strefy SW w ogólnej strukturze przestrzennej gminy jest stosunkowo niewielki i wyraźnie mniejszy niż udział strefy SJ.

Strefa SJ obejmuje zasadniczą część terenów mieszkaniowych gminy. Wyznaczono ją zarówno w mieście Sośnicowice, jak i w poszczególnych miejscowościach wiejskich, przede wszystkim na obszarach przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową jednorodzinną w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Uzupełniająco strefą SJ objęto tereny położone w granicach obszaru uzupełnienia zabudowy, których zagospodarowanie umożliwi uzupełnienie istniejących struktur osadniczych bez tworzenia nowych, odizolowanych zespołów zabudowy.

Układ strefy SJ odzwierciedla charakterystyczną dla gminy strukturę osadniczą, w której zabudowa koncentruje się zarówno w zwartych zespołach, jak i w układach pasmowych powiązanych z istniejącym układem drogowym. Przyjęta delimitacja strefy umożliwia kontynuację istniejącego sposobu zagospodarowania przy jednoczesnym ograniczeniu ekspansji zabudowy na tereny dotychczas niezurbanizowane.

Strefa SZ została wyznaczona przede wszystkim w obrębie miejscowości o zachowanym charakterze wiejskim i rolniczym, na terenach, dla których obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego przewidują możliwość realizacji zabudowy zagrodowej lub funkcji o zbliżonym charakterze. Są to obszary, na których zabudowa mieszkaniowa współistnieje z zabudową gospodarczą oraz obiektami związanymi z prowadzeniem gospodarstw rolnych.

Wyznaczenie strefy SZ pozwala na zachowanie ciągłości tradycyjnego sposobu zagospodarowania terenów wiejskich oraz zapewnia warunki do dalszego funkcjonowania gospodarstw rolnych. Jednocześnie ogranicza możliwość powstawania konfliktów przestrzennych pomiędzy działalnością rolniczą a terenami o dominującej funkcji mieszkaniowej.

Przyjęty sposób wyznaczenia stref SW, SJ i SZ ma zatem przede wszystkim na celu zachowanie zgodności z obowiązującym miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego oraz kontynuację przyjętej w nim polityki przestrzennej. Rozwój funkcji mieszkaniowych poza terenami już wskazanymi w tych planach ograniczono do obszaru uzupełnienia zabudowy, co pozwala na racjonalne wykorzystanie istniejących rezerw terenowych, uzupełnianie i domykanie struktur osadniczych oraz efektywne wykorzystanie istniejącej infrastruktury. Jednocześnie rozwiązanie to ogranicza presję urbanizacyjną na rozległe tereny otwarte gminy i przeciwdziała niekontrolowanemu rozpraszaniu zabudowy.

Strefa SU – Strefa usługowa - Strefy SU wyznaczono na terenach istniejącej oraz planowanej koncentracji funkcji usługowych, obejmujących w szczególności usługi administracji, oświaty, kultury, opieki społecznej, handlu, zdrowia oraz inne usługi służące obsłudze mieszkańców. Szczególne znaczenie mają tereny usługowe w mieście Sośnicowice, pełniącym funkcję głównego ośrodka administracyjnego i usługowego gminy, a także lokalne zespoły usługowe w poszczególnych miejscowościach.

Rozmieszczenie stref SU nawiązuje do istniejącego układu osadniczego i komunikacyjnego. W jednostkach wiejskich strefy te obejmują przede wszystkim tereny usług publicznych oraz

lokalnych centrów obsługi mieszkańców. Zasadą było utrzymanie istniejących funkcji usługowych oraz stworzenie warunków dla ich rozwoju bez nieuzasadnionego rozszerzania terenów zurbanizowanych.

Wyznaczając strefy usługowe, uwzględniono również ustalenia obowiązujących dokumentów planistycznych.

Mniejsze obiekty usługowe towarzyszące zabudowie mieszkaniowej nie wymagają każdorazowo wyodrębnienia samodzielnej strefy SU, ponieważ funkcje usługowe mogą stanowić element uzupełniający odpowiednich stref wielofunkcyjnych. Rozwiązanie takie pozwala zachować rzeczywisty, mieszany charakter istniejącej zabudowy i ograniczyć nadmierne rozdrobnienie struktury stref planistycznych.

Obsługa komunikacyjna stref usługowych oznaczonych symbolami 7SU i 15SU, zlokalizowanych w bezpośrednim sąsiedztwie autostrady A1, może być realizowana z wykorzystaniem istniejącego układu drogowego. Dostęp komunikacyjny do strefy 7SU zapewnia ul. Stawowa, natomiast do strefy 15SU – ul. Łabędzka. Przyjęte rozwiązanie umożliwia powiązanie wskazanych stref z istniejącą siecią drogową, bez konieczności bezpośredniej obsługi komunikacyjnej z autostrady A1.

Strefa SP – Strefa gospodarcza - Strefy SP wyznaczono na terenach istniejącej i planowanej działalności gospodarczej, obejmującej w szczególności zabudowę produkcyjną, magazynową, składową i usługową. Przy ich delimitacji uwzględniono obecny sposób użytkowania terenów, ustalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz możliwość obsługi obszarów gospodarczych przez istniejący układ transportowy.

Wyznaczenie stref SP ma umożliwiać rozwój lokalnej przedsiębiorczości i miejsc pracy, przy jednoczesnym ograniczeniu konfliktów funkcjonalnych z terenami zabudowy mieszkaniowej i wartościowymi terenami otwartymi. Kierunek ten jest zgodny z deklarowanymi przez gminę celami rozwojowymi dotyczącymi tworzenia warunków dla przedsiębiorców i inwestorów.

Strefę SR – Strefa produkcji rolniczej - Strefy SR wyznaczono przede wszystkim na obszarach, na których zlokalizowane są istniejące stawy hodowlane oraz tereny bezpośrednio związane z prowadzeniem gospodarki rybackiej. Sposób delimitacji stref wynika z utrwalonego sposobu użytkowania tych obszarów oraz ich specyficznych uwarunkowań środowiskowych, w szczególności stosunków wodnych i gruntowych.

Objęcie terenów stawów hodowlanych strefą produkcji rolniczej pozwala na zachowanie i kontynuację prowadzonej działalności oraz zapewnia zgodność ustaleń planu ogólnego z faktycznym sposobem zagospodarowania przestrzeni. Stawy te stanowią charakterystyczny element krajobrazu gminy, a jednocześnie pełnią funkcję gospodarczą związaną z produkcją rybacką.

Strefę SI – Strefa infrastrukturalna - Strefy SI wyznaczono na terenach zajętych przez istotne obiekty infrastruktury technicznej oraz na terenach przeznaczonych do ich funkcjonowania i rozwoju. W przypadku Gminy Sośnicowice szczególne znaczenie mają obiekty gospodarki wodno-kanalizacyjnej. Do podstawowych elementów infrastruktury należą m.in.

oczyszczalnie ścieków w Trachach i Sierakowicach oraz stacje uzdatniania wody w Sośnicowicach, Sierakowicach i Rachowicach.

Wyodrębnienie stref SI zabezpiecza możliwość utrzymania, modernizacji i rozbudowy infrastruktury niezbędnej do prawidłowego funkcjonowania całej gminy.

Strefę SN – Strefa zieleni i rekreacyjna - Strefy SN wyznaczono na terenach zieleni urządzonej, sportu, rekreacji oraz wypoczynku, zarówno w mieście Sośnicowice, jak i w poszczególnych miejscowościach wiejskich. Obejmują one istniejące obiekty sportowe, boiska, tereny rekreacyjne, parki i zieleń urządzoną, a także tereny przewidziane w dokumentach planistycznych do rozwoju tych funkcji.

Jednym z najważniejszych obiektów tego rodzaju jest Ośrodek Sportu i Rekreacji w Sośnicowicach przy ul. Raciborskiej 39, obejmujący m.in. kompleks Orlik, korty tenisowe, boiska do siatkówki plażowej, skatepark, bieżnię oraz inne urządzenia rekreacyjne. Do OSiR przylega park ze starym drzewostanem i urządzeniami rekreacyjnymi.

Strefy SN służą zachowaniu oraz rozwojowi terenów mających znaczenie dla jakości życia mieszkańców, wypoczynku, integracji społecznej i aktywności fizycznej, a jednocześnie stanowią ważne elementy zielonej struktury poszczególnych jednostek osadniczych.

Strefę SC – Strefa cmentarzy - Strefy SC obejmują istniejące cmentarze zlokalizowane na terenie miasta i gminy Sośnicowice oraz, w zależności od lokalnych uwarunkowań, bezpośrednio związane z nimi obiekty i tereny obsługi.

Granice stref ustalono w sposób umożliwiający zachowanie istniejących funkcji oraz – tam, gdzie wynika to z obowiązujących dokumentów planistycznych i dostępności terenu – zapewnienie możliwości dalszego funkcjonowania lub rozbudowy cmentarzy.

Wyodrębnienie tych obszarów jako odrębnej strefy planistycznej pozwala ponadto odpowiednio uwzględnić szczególne wymagania sanitarne oraz relacje cmentarzy z otaczającą zabudową.

Strefę SG - górnictwa - Strefę 1SG wyznaczono w Sierakowicach, na obszarze związanym z eksploatacją złoża surowców ilastych ceramiki budowlanej „Sierakowice”.

Wyznaczenie w/w strefy SG ma na celu uwzględnienie istniejącego złoża i prowadzonej działalności wydobywczej oraz zapewnienie możliwości jej kontynuacji.

Strefy 2SG, 3SG i 4SG wyznaczono w Łanach Wielkich, w celu umożliwienia eksploatacji złoża piasków i żwirów „Wesoła”.

Strefę SO – Strefa otwarta - Strefa SO stanowi dominujący powierzchniowo element projektu planu ogólnego Gminy Sośnicowice. Obejmuje przede wszystkim rozległe kompleksy leśne, tereny rolne, doliny cieków, tereny zieleni nieurządzonej oraz inne obszary, dla których podstawowym kierunkiem jest zachowanie otwartego charakteru przestrzeni.

Tak znaczny udział strefy otwartej odpowiada specyfice przestrzennej gminy. Sośnicowice położone są w sąsiedztwie rozległego kompleksu leśnego na pograniczu Górnego Śląska

i Opolszczyzny, a ważnym elementem układu przyrodniczego jest również dolina Bierawki, dopływu Odry.

Podstawowym celem wyznaczenia stref SO jest ochrona terenów otwartych przed niekontrolowaną urbanizacją, zachowanie ciągłości kompleksów leśnych i rolnych, ochrona krajobrazu oraz utrzymanie powiązań ekologicznych pomiędzy terenami przyrodniczymi.

Strefa otwarta pełni ponadto funkcje związane z retencją wód, kształtowaniem lokalnego klimatu, ochroną różnorodności biologicznej oraz rekreacyjnym wykorzystaniem terenów leśnych i krajobrazowych. Utrzymanie dużych, zwartych powierzchni SO jest szczególnie istotne z uwagi na położenie zabudowy Sośnicowic i poszczególnych wsi w otoczeniu rozległych terenów niezurbanizowanych.

Włączenie terenów rolnych do strefy SO pozwala jednocześnie na zachowanie ich dotychczasowej funkcji bez tworzenia nadmiernych rezerw pod nową zabudowę. Sprzyja to koncentracji procesów inwestycyjnych w istniejących strukturach osadniczych i zachowaniu czytelnej granicy pomiędzy terenami zabudowanymi a krajobrazem otwartym.

Strefę SK – Strefa komunikacyjna - Strefy SK wyznaczono dla najważniejszych elementów ponadlokalnego i gminnego układu komunikacyjnego, których skala i znaczenie uzasadniają ich wyodrębnienie jako samodzielnych stref planistycznych tj.:

- Autostrada A4 – strefy 14SK i 17SK,
- MOP Kozłów – strefy 15SK i 16SK,
- DW408 – strefy 4SK, 13SK i 23SK,
- DW921 – strefa 46SK,
- DW919 – strefa 43SK,
- ul. Gliwicka – strefa 29SK,
- ul. Kozielska – strefa 25SK,
- droga powiatowa nr 2916S – strefa 31SK,
- droga powiatowa nr 2918S – strefa 8SK,
- droga powiatowa nr 2924S – strefa 44SK,
- droga powiatowa nr 2925S – strefa 34SK,
- droga powiatowa nr 2932S – strefa 6SK,
- droga powiatowa nr 2933S – strefa 19SK,
- droga powiatowa nr 2934S – strefa 38SK,
- droga powiatowa nr 2935S – strefa 39SK,
- droga powiatowa nr 2936S – strefa 37SK,
- droga powiatowa nr 2937S – strefa 33SK,
- droga powiatowa nr 2966S – strefy 10SK, 11SK i 22SK,
- droga powiatowa nr 2967S – strefa 3SK,
- droga powiatowa nr 2991S – strefy 21SK i 24SK,
- rondo w centrum Sośnicowic – strefa 27SK,
- Zajezdnia Sośnicowice – strefa 30SK,
- Zajezdnia Rachowice – strefa 7SK,

- Zajezdnia Bargłówka – strefa 45SK,
- Parkingi w Sośnicowicach – strefy 26SK, 28SK i 36SK,
- Parking w Kozłowie – strefa 20SK,
- Parking w Rachowicach – strefa 9SK,
- Parking w Sierakowicach – strefa 5SK,
- Parkingi w Smolnicy – strefa 32SK,
- Stara kolej, planowana trasa rowerowa – strefy 1SK, 2SK, 35SK, 40SK, 41SK, 42SK i 47SK.

Pozostałe drogi publiczne klasy zbiorcza, lokalna, dojazdowa oraz drogi wewnętrzne włączono do pozostałych stref, dla których w profilu funkcjonalnym dodatkowym możliwe jest wyznaczenie na etapie opracowania planu miejscowego terenów komunikacji.

Generalnie zaproponowane w projekcie POG kierunki rozwoju gminy opierają się na istniejącym zagospodarowaniu terenu oraz na ustaleniach obowiązujących dokumentów planistycznych. W niektórych przypadkach pojawiają się nowe rejony urbanizacji, jednak w zdecydowanej większości na terenach gruntów rolnych.

Za pozytywne należy jednak uznać, że projekt POG wskazuje również tereny, które będą stanowiły zasób przyrodniczy gminy. Są to tereny lasów, tereny o charakterze rolniczym oraz doliny cieków, w tym doliny Bierawki i Łękawy oraz ich dopływów. W szczególności wolne od zabudowy zachowano tereny proponowanych form ochrony przyrody. W projekcie POG uwzględniono również szereg uwarunkowań, m.in. występowanie złóż kopalin, obszarów i terenów górniczych, form ochrony przyrody, terenów cennych pod względem przyrodniczym proponowanych do objęcia ochroną, obiektów o charakterze zabytkowym, infrastruktury technicznej itp. Nie przewiduje się wystąpienia znaczących oddziaływań na środowisko, a zwłaszcza na tereny cenne pod względem przyrodniczym oraz korytarze ekologiczne w sytuacji gdy na podstawie POG skonstruowane zostaną miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

2. CHARAKTERYSTYKA ŚRODOWISKA

2.1 POŁOŻENIE FIZYCZNO-GEOGRAFICZNE

Opracowanie obejmuje teren gminy miejsko-wiejskiej Sośnicowice. Gmina zlokalizowana jest w południowo-zachodniej części powiatu gliwickiego, w zachodniej części województwa śląskiego. Gmina Sośnicowice graniczy z miastem Gliwice (od wschodu) oraz z gminami: Rudziniec (od północy), Bierawa (od zachodu), Kuźnią Raciborską (od południowego zachodu) i Pilchowice (od południowego wschodu). Siedzibą gminy jest miasto Sośnicowice. W skład gminy Sośnicowice wchodzą sołectwa: Bargłówka, Kozłów, Łany Wielkie, Rachowice, Sierakowice, Smolnica, Trachy, Twaróg Mały oraz miasto Sośnicowice. Na terenie gminy wyróżnia się osiem sołectw i miasto Sośnicowice.

Tabela 1 Podział gminy Sośnicowice

Nazwa	Powierzchnia
Bargłówka	820 ha
Kozłów	676,1 ha
Łany Wielkie	602,8 ha
Rachowice	2856 ha
Sierakowice	2557 ha
Smolnica	1088 ha
Sośnicowice	1164 ha
Trachy	1515 ha
Tworóg Mały	336,6 ha

Powierzchnia gminy wg danych GUS wynosi 11657 (2024) ha[1], zaś średnia gęstość zaludnienia wynosiła 78 osób na 1km^2. Dla porównania miasto Sośnicowice zajmuje obszar 1168 ha, przy wyższej gęstości zaludnienia wynoszącej 168,2 osób na 1 km^2. Liczba ludności gminy w 2024 r. wynosiła 9098 osób, natomiast liczba mieszkańców miasta wynosiła 1965 osób. Dane statystyczne wskazują, że liczba ludności w gminie systematycznie rośnie, ale głównie z uwagi na migrację z miasta Gliwice: szereg osób wybiera wschodnie i północno-wschodnie części gminy do zamieszkania. Dane demograficzne przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela 2 Stan ludności w gminie Sośnicowice w latach 2000-2024

Rok	2000	2005	2010	2015	2020	2024
Liczba mieszkańców ogółem	8168	8240	8517	8674	8901	9098
Liczba mieszkańców mężczyźni	3953	3982	4073	4140	4253	4345
Liczba mieszkańców kobiety	4215	4258	4444	4534	4648	4753

[1] Wg danych z ewidencji gruntów 11620 ha

Tabela 3 Stan ludności w mieście Sośnicowice w latach 2000-2024

Rok	2000	2005	2010	2015	2020	2024
Liczba mieszkańców ogółem	1849	1749	1837	1843	1930	1965
Liczba mieszkańców mężczyźni	820	758	815	809	835	850
Liczba mieszkańców kobiety	1029	991	1022	1034	1095	1115

Według podziału na jednostki fizyczno-geograficzne J. Kondrackiego[2] teren gminy położony jest na styku dwóch prowincji: Niżu Środkowoeuropejskiego (31) i Wyżyn Polskich (34). Te z kolei dzielą się na dwie podprowincje: Nizinę Środkowopolską (318) i Wyżynę Śląsko-Krakowską (341). Z podprowincji wydziela się makroregiony. Odpowiednio są to: Nizina Śląska (318.5) i Wyżyna Śląska (341.1). W podziale makroregionów na mezoregiony wyodrębnia się:

- Kotlinę Raciborską (318.59), która zajmuje prawie cały teren gminy,
- we wschodniej części gminy Wyżynę Katowicką (341.13), obejmującą niewielki obszar gminy Sośnicowice,
- w południowej części gminy Płaskowyż Rybnicki (341.15).

Tabela 4 Podział fizyczno-geograficzny w gminie Sośnicowice[2]

Prowincja	Podprowincja	Makroregion	Mezoregion
Niż Środkowoeuropejski (31)	Niziny Środkowopolskie (318)	Nizina Śląska (318.5)	Kotlina Raciborska (318.59)
Wyżyny Polskie (34)	Wyżyna Śląsko-Krakowska (341)	Wyżyna Śląska (341.1)	Wyżyna Katowicka (341.13)
Wyżyny Polskie (34)	Wyżyna Śląsko-Krakowska (341)	Wyżyna Śląska (341.1)	Płaskowyż Rybnicki (341.15)

Zgodnie z podziałem geobotanicznym Polski teren gminy Sośnicowice leży w Dziale Wyżyn Południowopolskich C, Krainie Górnośląskiej C.3, Okręgu Górnośląskim Właściwym C.3.1, Podokręgu Gliwicko-Knurowski C.3.1.r.

2.2 BUDOWA GEOLOGICZNA

Według podziału na jednostki strukturalne W. Mizerskiego obszar gminy Sośnicowice mieści się w granicach bloku górnośląskiego. Zbudowany jest on z prekambryjskich skał metamorficznych, na których zalegają skały węglanowe okruchowe od dewonu do jury. Gmina Sośnicowice zlokalizowana jest w północno-zachodniej części obrzeżenia Górnośląskiego Zagłębia Węglowego. W profilu geologicznym podłożu występują osady karbonu, triasu, trzeciorzędu i czwartorzędu.

[2] Kondracki J. Geografia regionalna Polski, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 2001 r.;

Utwory karbonu występują pod całą powierzchnią gminy Sośnicowice, stanowią je piaskowce, mułowce, iłowce i pokłady węgla. Na utworach karbońskich zalegają utwory triasu wykształcone w postaci skał triasu dolnego (węglanowe skały retu i osady piaszczysto-ilaste dolnego i środkowego pstrego piaskowca) oraz środkowego (wapienie, margle i dolomity wapienia muszlowego).

Ponad utworami triasowymi w profilu geologicznym występują utwory trzeciorzędowe. Należą do nich iły piaszczyste i margliste, piaski, żwiry i łupki ilaste z gipsem i anhydrytem oraz sole kamienne warstw skawińskich, wielickich i grabowieckich wieku badeńskiego. Na mapie geologicznej Polski w skali 1:200000[3] są one oznaczone symbolem Nb. Występują one jedynie w północno-wschodniej części gminy Sośnicowice na niewielkich obszarach sołectw: Kozłów i Rachowice. Z kolei na pozostałym obszarze gminy występują iły i piaski z syderytami, miejscami z węglem brunatnym warstw kędzierzyńskich. Wiekowo reprezentują one sarmat, na mapie geologicznej Polski w skali 1:200000 oznaczone są symbolem Ns.

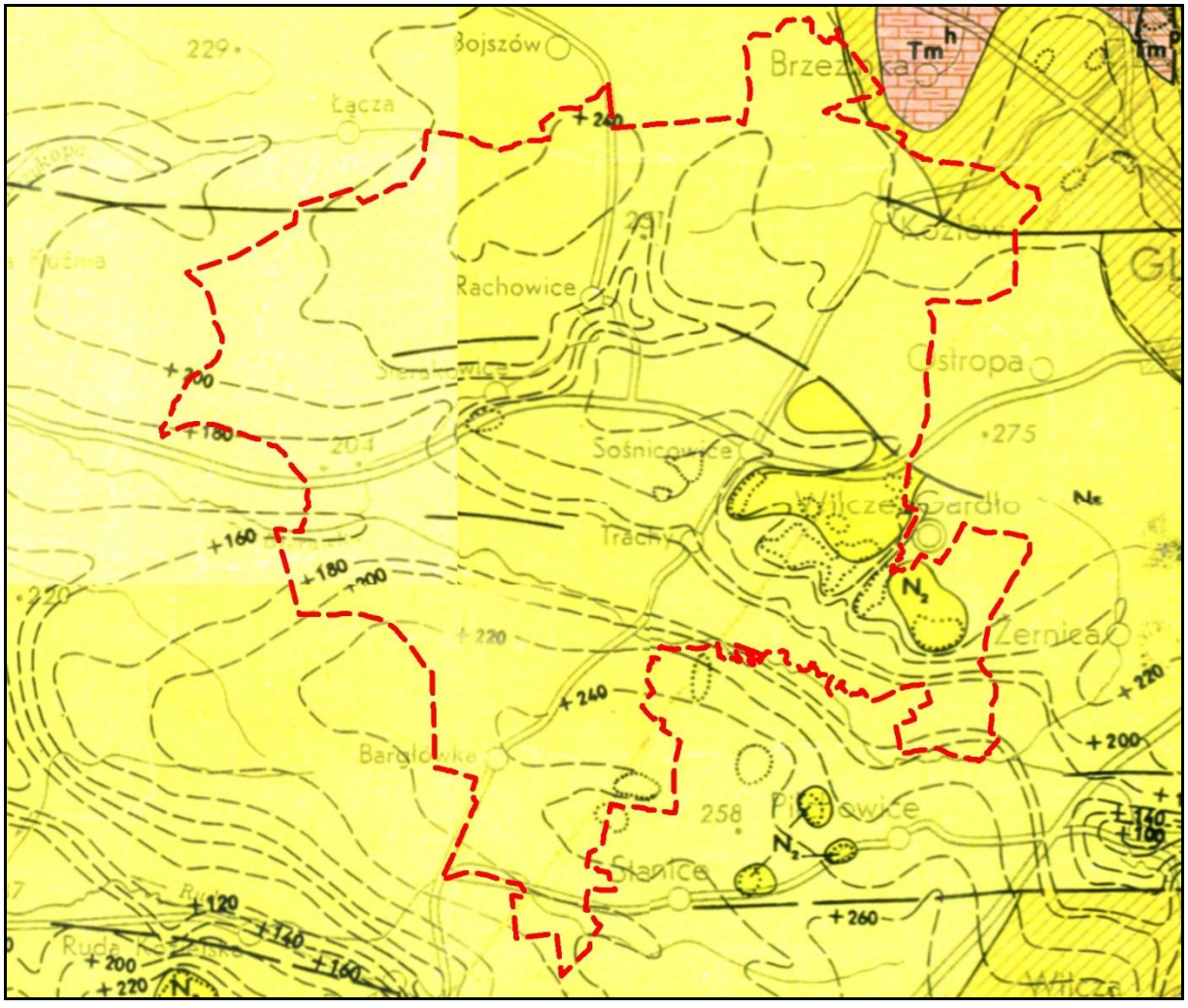

Fig. 1 Budowa geologiczna podczwartorzędowego podłoża gminy na podstawie Mapy Geologicznej Polski ark. Gliwice

Z kolei najmłodsze osady trzeciorzędu stanowią plioceńskie żwiry i piaski, występujące we wschodniej części gminy w sołectwach: Łany Wielkie, Sośnicowice i Smolnica. Utwory trzeciorzędu odsłaniają się w niewielkim stopniu na powierzchni, jedynie

[3] Kotliccy G. i S., Mapa geologiczna Polski w skali 1:200000, ark. Gliwice, WG, Warszawa, 1979 r.;

we wschodniej części gminy w sołectwach: Sośnicowice, Trachy, Smolnica, Łany Wielkie i Sierakowice. Należą do nich mioceńskie iły i piaski oraz plioceńskie piaski i żwiry.

Powierzchniową budowę geologiczną obszaru opisują dwa arkusze Szczegółowej Mapy Geologicznej Polski w skali 1:50000: ark. Kuźnia Raciborska[4] i ark. Gliwice.[5] Najstarszymi utworami czwartorzędowymi występującymi w gminie Sośnicowice są gliny zwałowe lub zwietrzelina gliny zwałowej. Zlokalizowane są one w północno-zachodniej i południowo-zachodniej części omawianego terenu (sołectwa Rachowice, Sierakowice, Trachy oraz częściowo w sołectwie Tworóg Mały). Młodszymi utworami od wyżej opisanych są piaski i żwiry lodowcowe i wodnolodowcowe, zdeponowane podczas zlodowacenia środkowopolskiego, a także osady piaszczysto-żwirowe tarasów nadzalewowych naniesione przez lądolód podczas zlodowacenia północnopolskiego (bałtyckiego). Zlokalizowane są one w środkowej części gminy Sośnicowice (sołectwa: Sierakowice, Tworóg Mały, Trachy, Sierakowice i Smolnica) oraz w części południowej (sołectwo Bargłówka). Ponad nimi zalegają piaski deluwialne i występują wydmy śródlądowe zbudowane z piasków eolicznych. Zlokalizowane są one w północno-zachodniej części gminy (sołectwo: Sierakowice) oraz w części południowej (sołectwa: Trachy i Bargłówka). Najmłodszymi osadami na terenie gminy Sośnicowice są piaski drobnoziarniste, pyły i namuły zakumulowane w dolinach rzeki Bierawki oraz jej dopływów (Łopuszna, Sierakowicki Potok, Bojszowski Potok, Łękawa, Dopływ z Sośnicowic, Dopływ ze Smolnicy), a także torfy występujące głównie w sołectwach: Bargłówka i Trachy. W południowo-wschodniej części Trachów znajduje się składowisko skały płonnej stanowiące duży teren odkształcony antropogenicznie.

2.3 WODY POWIERZCHNIOWE

Wody płynące

Gmina Sośnicowice położona jest w całości w zlewni rzeki Odry. Teren gminy podzielony jest na trzy zlewnie II rzędu: zlewnię Bierawki, zlewnię Kłodnicy i zlewnię Rudy. Północno-wschodnia część gminy jest odwadniana przez dopływy Kłodnicy: Kozłówkę, Dopływ poniżej Kozłowa, Dopływ w Brzezince oraz Dopływ z Rzeczyc Śląskich. Południowa część gminy jest odwadniana przez dopływy Rudy: Wierzbnik oraz Dopływ z Bargłówki. Głównym ciekiem odwadniającym obszar gminy jest Bierawka, która jest ciekiem II rzędu i która przepływa przez jej centralną część. Prawymi dopływami Bierawki są: Łopuszna, Przykopa, Sierakowicki Potok, Bojszowski Potok, Łękawa, Dopływ z Sośnicowic oraz Dopływ ze Smolnicy. Z kolei lewym dopływem Bierawki występującym na obszarze gminy jest Dopływ z Nowej Wsi.

Bierawka jest prawobrzeżnym dopływem Odry. Całkowita długość cieku wynosi 55,5 km, a powierzchnia dorzecza 394 km², uchodzi do Odry w jej 82,3 km w pobliżu wsi Bierawa. Rzeka bierze swój początek w Bujakowie na wysokości 310 m n.p.m., płynie w kierunku północnego zachodu m.in. przez Orzesze i Czerwionkę-Leszczyny. W swoim dalszym biegu przepływa przez duże obszary leśne pomiędzy Koźlem, Gliwicami, Rybnikiem i Raciborzem.

[4] Biernat S., Żero E., Szczegółowa Mapa Geologiczna Polski w skali 1 : 50000, ark. Kuźnia Raciborska, PIG 2008 r.;
[5] Heisig J., Żero E., Szczegółowa Mapa Geologiczna Polski w skali 1 : 50000, ark. Gliwice, PIG 2008 r.;

Przez teren gminy Sośnicowice rzeka Bierawka przepływa w kierunku wschód – zachód na długości około 7,5 km, przepływa ona głównie przez tereny leśne i pola uprawne, w większości z dala od zabudowy mieszkaniowej. Tylko w rejonie sołectwa Tworóg Mały, przepływa bliżej terenów zabudowanych.[6] W dużej części dolina Bierawki stanowi teren cenny pod względem przyrodniczym.

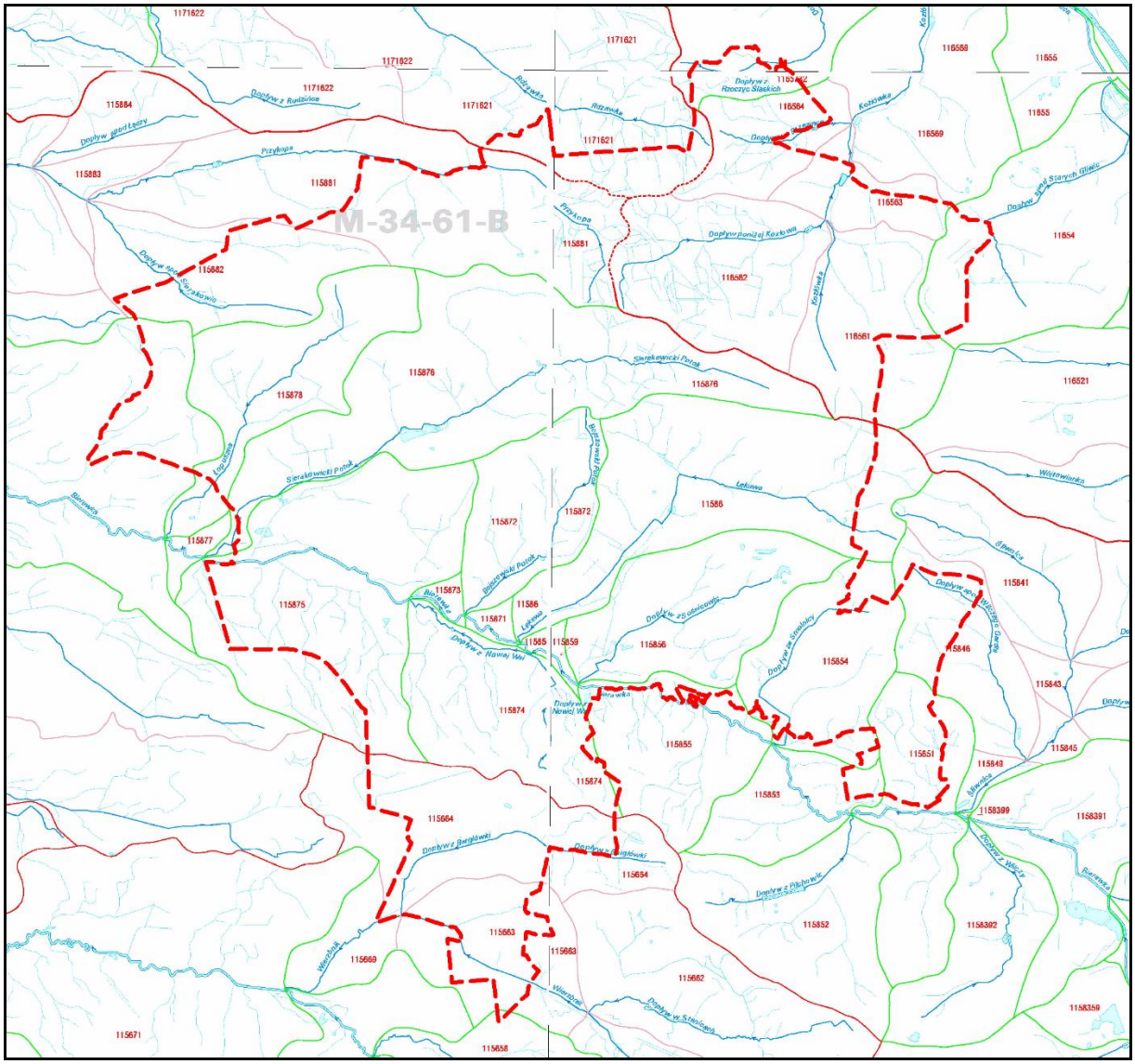
M-34-61-B
Bierawka
Przykopa
Kozłówka
Siarkowicki Potok
Wierzchowski Potok
Łękowa
Wójtowianka
Dopływ z Sośnicowic
Dopływ z Nowej Wsi
Dopływ z Bargłówki
Dopływ z Pilchowic
Dopływ ze Stanisławic
Dopływ z Rzeczycy Śląskiej
Dopływ z Rudzińca
Dopływ z Sierakowic
Dopływ z Kozłowa
Dopływ z Łan Wielkich
Dopływ z Trachów
Dopływ z Sierakowic
Dopływ z Kozłowa
Dopływ z Łan Wielkich
Dopływ z Trachów
Dopływ z Tworoga Małego
Dopływ z Tworoga Małego
Dopływ z Tworoga Małego

Na terenie samego miasta Sośnicowice również można wyróżnić kilka ciągów stawów: jeden na Łękawie, po północno-wschodniej stronie miasta, drugi na cieku bez nazwy po stronie północno-zachodniej. W części południowo-wschodniej również znajduje się kilka stawów, prawdopodobnie w miejscu dawnych wyrobisk. Ciągi stawów znajdują się również w Sierakowicach, w centrum wsi na Sierakowickim Potoku oraz w części południowo-zachodniej na cieku bez nazwy. Różnego typu stawy na terenie gminy Sośnicowice nie zajmują dużej powierzchni, jednak ze względu na swoje usytuowanie, zwykle są dobrze widoczne z głównych ciągów komunikacyjnych i stanowią ważny element kształtujący krajobraz.

Niezwykle interesujące są niecki po dawnych stawach i groble w dolinie Bierawki i Łękawy, ale również w dolinach innych cieków. Bardzo często, ze względu na podmokłe dno, posiadają one podwyższoną wartość przyrodniczą, kwestie te zostały szerzej omówione w rozdziale 2.8 i 2.9.

Zagrożenie powodziowe

Na terenie gminy występują zagrożenia powodziowe związane z rzeką Bierawką, były one wskazywane na mapach KZGW. Na terenie objętym planem, w dolinie Bierawki wyróżniono:

- obszar, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat (Q=10%);
- obszar, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi raz na 100 lat (Q=1%);
- obszar, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest niskie i wynosi raz na 500 lat (Q=0,2%).

Woda Q=10% praktycznie nie wykracza poza koryto rzeki, większe rozlewiska wskazywano jedynie po zachodniej stronie Tworoga. Natomiast woda Q=1% i Q=0,2% obejmuje niemal całą dolinę Bierawki na jej przebiegu przez teren gminy, zarówno na terenach leśnych, jak i na terenach zurbanizowanych Tworoga Małego. Na terenie gminy znajduje się szereg innych drobnych cieków. Nie wykazywano tam zagrożeń powodziowych, nie mniej w okresie większych wezbrań i tam może dochodzić do podtopień. Z tego względu wszystkie doliny cieków należy pozostawiać wolne od zabudowy.

Ujęcia wód powierzchniowych

Na terenie gminy znajdują się ujęcia wód powierzchniowych wykorzystywane dla zaopatrzenia stawów w wodę, nie są one jednak przeznaczone dla zaopatrywania ludności w wodę pitną. Na terenie gminy nie zostały ustanowione strefy ochrony bezpośredniej lub pośredniej dla ujęć wód powierzchniowych.

Jednolite części wód powierzchniowych

Na obszarze gminy Sośnicowice wyodrębniono osiem jednolitych części wód powierzchniowych. Są nimi:

- Dopływ z Rzeczyc Śląskich (kod: PLRW600061165732),

- Rdzawka (kod: PLRW6000161171629),
- Przykopa (kod: PLRW600017115889),
- Kozłówka (kod: PLRW60006116569),
- Sierakowicki Potok (kod: PLRW600016115876),
- Bierawka od Knurówki do ujścia (kod: PLRW600019115899),
- Łękawa (kod: PLRW60001611586),
- Wierzbnik (kod: PLRW600016115669).

Ponadto na terenie gminy wyróżnia się dziewięć zlewni jednolitych części wód powierzchniowych, wszystkie w zlewni Odry:

- Dopływ z Rzeczyc Śląskich (kod: PLRW600061165732),
- Rdzawka (kod: PLRW6000161171629),
- Kozłówka (kod: PLRW60006116569),
- Dopływ spod Starych Gliwic (kod: PLRW6000611654),
- Przykopa (kod: PLRW600017115889),
- Sierakowicki Potok (kod: PLRW600016115876),
- Bierawka od Knurówki do ujścia (kod: PLRW600019115899),
- Wierzbnik (kod: PLRW600016115669),
- Łękawa (kod: PLRW60001611586).

2.4 WODY PODZIEMNE

Regionalizacja Hydrogeologiczna

Według Mapy Hydrogeologicznej w skali 1:200000 ark. Gliwice[7] niemal cały teren gminy Sośnicowice wchodzi w skład Regionu Raciborskiego (XXIV). W tym regionie główny poziom użytkowy w utworach czwartorzędu stanowią piaski i żwiry. Występują one na głębokości do 30 m, lokalnie do 100 m. Wydajność poziomu użytkowego wynosi 10-30 m^3/h, natomiast w dolinach kopalnych do 120 m^3/h. W poziomie wodonośnym w utworach miocenu lądowego główny udział mają piaski, rzadziej żwiry. Występują one na głębokości 30-80 m. Wydajność poziomu użytkowego wynosi 20-40 m^3/h.

Północno-wschodnie krańce gminy (sołectwa: Rachowice i Kozłów) wchodzą w skład Regionu Bytomsko-Olkuskiego (XV). W tym regionie główny poziom użytkowy w utworach triasu środkowego i dolnego stanowią wapienie i dolomity. Występują one na głębokości 10-100 m, a w części północno-wschodniej do 300 m. Wydajność poziomu użytkowego wynosi 10-120 m^3/h. Poziom wodonośny w utworach czwartorzędu stanowią piaski, rzadziej żwiry. Występują one na głębokości do 30 m. Wydajność poziomu użytkowego waha się w granicach 10-30 m^3/h.

[7] Kotlicka G., Wagner J., Mapa Hydrogeologiczna Polski w skali 1:200000, ark. Gliwice, WG, Warszawa, 1986 r.;

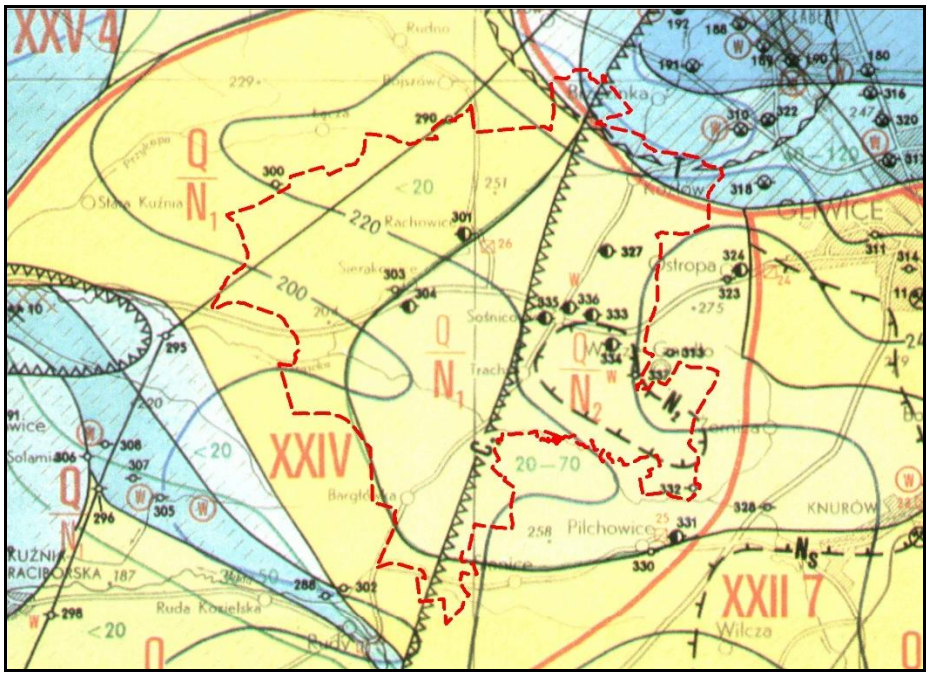

Fig. 3 Regionalizacja hydrogeologiczna na podstawie Mapy Hydrogeologicznej Polski w skali 1:200000

Użytkowe poziomy wodonośne

Użytkowe poziomy wodonośne gminy Sośnicowice opisują dwa arkusze Mapy Hydrogeologicznej Polski w skali 1: 50000: ark. Kuźnia Raciborska[8] i ark. Gliwice.[9] W profilu hydrogeologicznym obszaru gminy występują piętra wodonośne w utworach czwartorzędu, trzeciorzędu i triasu.

Piętro wodonośne czwartorzędu

Ma niewielki stopień rozprzestrzenienia, występuje w dolinie rzeki Bierawka. Budują je piaski i żwiry. Poziom wodonośny zasilany jest wodami pochodzącymi z wód opadowych oraz przez cieki powierzchniowe przy wyższych stanach ich przepływu. Poziom wodonośny w dolinie Bierawki zalega na praktycznie nieprzepuszczalnie iłach i glinach. Wielkość współczynnika filtracji kształtuje się w przedziale od 5,9 do 25,1 m/d. Wartości wodoprzewodności są zmienne w granicach od 94,0 do 439 m^2/d. Maksymalne wydajności uzyskane w czasie próbnych pompowań zmieniają się od 27,5 do 94,7 m^3/h przy depresjach odpowiednio 10,1 m i 9,8 m.

Piętro wodonośne trzeciorzędu

Występuje niemal na całym obszarze gminy Sośnicowice. Jest najbardziej wodonośnym poziomem w profilu hydrogeologicznym utworów trzeciorzędu, głównie ze względu na korzystne wykształcenie litologiczne i duże rozprzestrzenienie. Bezpośredni nadkład warstwy wodonośnej stanowią utwory ilaste i gliniaste trzeciorzędu i czwartorzędu o ciągłym rozprzestrzenianiu i miąższości w granicach 15-43 m. Miąższość w utworach trzeciorzędu wynosi od 11,5 do 22 m. Wartość współczynnika filtracji wynosi od 1,1 do 18,3

[8] Chmura A., Rudzińska-Zapaśnik T. Mapa Hydrogeologiczna Polski w skali 1:50 000, ark. Kuźnia Raciborska, Warszawa, 1998 r.
[9] Chmura A. Mapa Hydrogeologiczna Polski w skali 1:50 000, ark. Gliwice, Warszawa, 1998 r.

m. Przewodność warstwy wodonośnej wynosi od 19 do 290 m. Pod względem warunków przewodzenia wody jest to poziom przepływowy o charakterze porowym i napiętym zwierciadle wody.

Piętro wodonośne triasu

Występuje w północno-wschodnich krańcach gminy (sołectwa: Rachowice i Kozłów). Jest zbudowane z utworów węglanowych, wapienia muszlowego i retu. Jest to poziom o charakterze szczelinowo-krasowym, przepływowy, odkryty i częściowo odkryty. W spągu poziomu występuje seria ilasto-marglistych osadów dolnego triasu, która stanowi warstwę izolującą. Z kolei w nadkładzie występują ilaste utwory trzeciorzędu. W północno-wschodniej części gminy Sośnicowice (fragmenty sołectw: Rachowice, Kozłów, Łany Wielkie, Sośnicowice) nie występują użytkowe piętra wodonośne. Zestawienie głównych jednostek hydrogeologicznych występujących na obszarze gminy Sośnicowice przedstawiono w tabeli 5.

Tabela 5 Zestawienie głównych jednostek hydrogeologicznych występujących na obszarze gminy Sośnicowice

Nr jedn. hydrogeo-logicznej	Symbol jedn. hydrogeo-logicznej	Piętro wodonośne	Miąższość [m]	Współ. filtracji [m/24h]	Przewodność warstwy wodonośnej [m²/24h]	Moduł zasobów odnawialnych [m³/24h/km²]	Powierzchnia jednostki hydrogeologicznej [km²]	Moduł zasobów dyspozycyjnych [m³/24h/km²]
1	$1cT_{1,2}III$	$T_{1,2}$	185,0	1,8	280	288	15	205
2	2cTrI	Tr	11,5	14,3	166	95	63	70
3	5c Tr I	Tr	11,5	14,3	166	95	36	70
4	6cTrI	Tr	17,9	3,5	70	95	30	70
5	$6\frac{Q}{cTr}II$	Tr	16,5	18,3	290	115	14	104
6	7cTrI	Tr	22,0	1,1	19	95	20	70

Główne Zbiorniki Wód Podziemnych

Na podstawie Mapy wstępnej waloryzacji głównych zbiorników wód podziemnych (Skrzypczyk, 2003 r.) oraz materiałów PSH jedynie w utworach wodonośnych północnej części gminy Sośnicowice mieszczą się w obrębie udokumentowanego GZWP nr 330 Zbiornik Gliwice. Na pozostałym terenie nie wydzielono głównych zbiorników wód podziemnych.

Jednolite Części Wód Podziemnych

Według podziału Polski na jednolite części wód podziemnych obszar opisywanej gminy podzielono na trzy jednolite części wód podziemnych, które mniej więcej odpowiadają też podziałowi na zlewnie głównych rzek: Kłodnicy, Bierawki i Rudy. Są to:

- JCWPd nr PLGW6000128 – zajmuje północno-wschodnią część gminy,
- JCWPd nr PLGW6000143 – zajmuje centralną część gminy Sośnicowice,
- JCWPd nr PLGW6000144 – zajmuje niewielką południową część gminy.

Ujęcia wód podziemnych

Na obszarze gminy występuje strefy ochrony bezpośredniej oraz jedna strefa ochrony pośredniej „Wilcze Gardło". Strefy ochrony bezpośredniej obejmują najbliższe sąsiedztwo ujęć, które służą głównie zaopatrzeniu ludności w wodę pitną, ale także dla celów rolnictwa i leśnictwa. Poszczególne strefy zostały ustanowione następującymi rozporządzeniami i decyzjami:

- Strefa ochrony bezpośredniej i pośredniej ujęcia Wilcze Gardło - Rozporządzenie Nr 2/2002 Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Gliwicach z dnia 9 sierpnia 2002 r. w sprawie ustanowienia strefy ochrony bezpośredniej i pośredniej ujęcia Wilcze Gardło.
- Strefa ochrony bezpośredniej dla ujęcia wody Smolnica dla studni nr S-2, Decyzja Dyrektora Zarządu Zlewni w Gliwicach CG.ZUZ.4100.3.2024.LZ z dnia 26 kwietnia 2024 r., działka nr 2461/74
- Strefa ochrony bezpośredniej dla ujęcia wody Sierakowice dla studni nr h-1Bis, H-2, Decyzja Dyrektora Zarządu Zlewni w Gliwicach CG.ZUZ.4100.4.2024.LZ z dnia 26 kwietnia 2024 r., działki nr 322/50,325/50, 320/49, 563/55
- Strefa ochrony bezpośredniej dla ujęcia wody Rachowice dla studni nr SR-1 i SR-2, Decyzja Dyrektora Zarządu Zlewni w Gliwicach CG.ZUZ.4100.5.2024.LZ z dnia 26 kwietnia 2024 r., działki nr 607/53, 1145/60, 1146/60, 1148/60, 1151/60
- Strefa ochrony bezpośredniej dla ujęcia wody W Łanach Wielkich dla studni nr OS-8a, S-3 oraz S-8, Decyzja Dyrektora Zarządu Zlewni w Gliwicach GL.ZUZ.1.4100.2.2022.LZ z dnia 10 lutego 2025 r., działki nr 430/35, 36, 429/35
- Strefa ochrony bezpośredniej dla ujęcia wody w Sośnicowicach dla studni nr SI, SII, SII bis, Decyzja Dyrektora Zarządu Zlewni w Gliwicach GL.ZUZ.1.4100.20.2021.LZ z dnia 6 maja 2024 r., działka nr 2461/74, 2763/95
- Strefa ochrony bezpośredniej dla ujęcia wody w Rachowicach dla studni eksploatowanej przez Lasy Państwowe, Decyzja Dyrektora Zarządu Zlewni w Gliwicach GL.ZUZ.1.4100.46.2021.LZ z dnia 17 października 2025 r., działka nr 216

Ponadto na terenie gminy występuje szereg ujęć wód powierzchniowych i podziemnych, dla których nie wyznaczono stref ochronnych, które jednak należy uwzględniać w dokumentach planistycznych, w szczególności w zakresie ochrony jakości zasobów wodnych i ograniczania możliwości odprowadzania nieoczyszczonych ścieków do środowiska.

2.5 KLIMAT I WARUNKI TOPOKLIMATYCZNE

Według podziału rolniczo – klimatycznego R. Gumińskiego[10] teren gminy Sośnicowice należy do dzielnicy częstochowsko – kieleckiej (XV), natomiast według regionalizacji klimatycznej W. Wiszniewskiego i W. Chełkowskiego[11] do regionu Wyżyny Krakowsko – Częstochowskiej. Z kolei na podstawie rejonizacji klimatycznej Polski E. Romera[12] gmina zlokalizowana jest w obrębie klimatu wyżyn środkowych – Kraina Śląsko-Krakowska. Należy do regionu Wyżyna Śląska (III).

Cechą klimatu gminy Sośnicowice jest wysoka średnia temperatura roczna. Zima jest dość krótka. Wiosna i lato ciepłe. Teren wyróżnia się bardzo częstym panowaniem ciszy w powietrzu i rzadkością co do występowania silnych wiatrów. Ze względu na wysoką wilgotność powietrza, często występują mgły.

[10] Gumiński R. Próba wydzielenia dzielnic rolniczo-klimatycznych w Polsce, Przegl. Met Hydrolog., I, 1, 1948 r.
[11] Wiszniewski W., Chełchowskl W. Regiony klimatyczne, Wydawnictwa Geologiczne, Warszawa, 1987 r.
[12] Romer E. Regiony klimatyczne Polski, Prace Wrocławskiego Towarzystwa Nauk., ser. B 20., 1949 r.

Średnie miesięczne usłonecznienie rzeczywiste jest najniższe w styczniu i wynosi około 40 godzin. Najwyższe roczne usłonecznienie rzeczywiste wynosi ponad 200 godzin. Średnia roczna temperatura waha się na poziomie 7 - 8°C. Najniższe temperatury występują w grudniu i styczniu, a najwyższe w lipcu. W lipcu też występują największe opady. Zimą i jesienią obserwuje się na ogół wiatry południowo – zachodnie, południowe i zachodnie, wiosną i latem zachodnie i południowo – zachodnie.[13]

Na podstawie Atlasu Klimatu Województwa Śląskiego[14] charakterystyczne cechy lokalnego klimatu przedstawiają się następująco:

- Średnia miesięczna temperatura powietrza w styczniu -4°C,
- Średnia miesięczna temperatura powietrza w kwietniu 6°C,
- Średnia miesięczna temperatura powietrza w lipcu 16°C,
- Średnia miesięczna temperatura powietrza w październiku 10°C,
- Średnia roczna liczba dni mroźnych 35 dni,
- Średnia miesięczna suma opadów atmosferycznych w styczniu 40 mm,
- Średnia miesięczna suma opadów atmosferycznych w kwietniu 60 mm,
- Średnia miesięczna suma opadów atmosferycznych w lipcu 100 mm,
- Średnia miesięczna suma opadów atmosferycznych w październiku 40 mm,
- Średnia roczna liczba dni z opadem atmosferycznym ≥0,1 mm 180 dni,
- Średnia roczna liczba dni z pokrywą śnieżną 70 dni,
- Średnie roczne zachmurzenie 68%,
- Średnia roczna wilgotność względna powietrza 81%.

W stosunku do podanych powyżej danych obecnie jednak obserwuje się zmiany klimatyczne, które przejawiają się przede wszystkim wzrostem średniej rocznej temperatury, mniejszą liczbą opadów, zmianą ich charakteru (częste okresy susz, przerywane krótkimi epizodami opadów nawalnych), znikomą liczbą dni z pokrywą śniegową. Zwłaszcza w ostatnich latach ta zmiana klimatu jest coraz bardziej zauważalna. Obecnie brak jest powszechnie dostępnych danych z poszczególnych stacji pomiarowych, publikowane są tylko dane ze stacji głównych. Najbliżej położoną taką stacją jest stacja Racibórz, dane z niej z wielolecia 1990 – 2020[15] zostały przedstawione w tabeli poniżej. Zauważalna jest wyższa temperatura średnia wynosząca 9,3^{o}C, niższa liczba opadu średniego 604 mm oraz zdecydowanie niższa liczba dni z pokrywą śnieżną wynosząca zaledwie ok. 13 dni.

Kierunki wiatrów nawiązują do ogólnej cyrkulacji atmosferycznej i są lokalnie modyfikowane przez rzeźbę i zabudowę terenu. Dla stacji meteorologicznej Racibórz przeważają wiatry z sektora zachodniego (W, SW, NW) wiejące w ponad 48,4% dni w roku,

[13] Kępka M., Kępka M., Kępka B. Strategia rozwoju gminy Sośnicowice na lata 2013-2025, Sośnicowice
[14] Kruczała A. Atlas klimatu województwa śląskiego, Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej, 2000 r.;
[15] https://klimat.imgw.pl/pl/climate-normals/

natomiast udział wiatrów pozostałych wynosi: wiatry z kierunków N, NE i E 24,4% oraz wiatry SE i S 26,5%, średnie prędkości wiatrów wynosiły 3,2 m/s. Procentowy udział dni z ciszą wynosił zaledwie 0,7%.

Tabela 6 Procentowy rozkład kierunków wiatru w przedziałach prędkości (na wysokości wiatromierza) - stacja Racibórz

N	NE	E	SE	S	SW	W	NW	Cisza
14	4,9	5,5	13,8	12,7	18,1	12,3	18	0,7

Tabela 7 Normy klimatyczne z wielolecia 1990 – 2020 dla stacji synoptycznej Racibórz

Średnia dobowa temperatura powietrza	**I**	**II**	**III**	**IV**	**V**	**VI**	**VII**	**VIII**	**IX**	**X**	**XI**	**XII**	**Rocznie**
	-0,9	0,3	4	9,4	13,9	17,3	19,2	19	14,2	9,4	4,8	0,4	9,3
Średnia minimalna temperatura powietrza	**I**	**II**	**III**	**IV**	**V**	**VI**	**VII**	**VIII**	**IX**	**X**	**XI**	**XII**	**Rocznie**
	-3,7	-2,8	0,2	4,0	8,5	11,9	13,4	13,2	9,5	5,7	2,0	-2,1	5,0
Średnia maksymalna temperatura powietrza	**I**	**II**	**III**	**IV**	**V**	**VI**	**VII**	**VIII**	**IX**	**X**	**XI**	**XII**	**Rocznie**
	1,9	3,8	8,4	15,1	19,6	22,9	25,4	25,3	19,7	14,0	8,1	3,0	13,9
Maksymalna zanotowana zawartość Tmax z datą	**I**	**II**	**III**	**IV**	**V**	**VI**	**VII**	**VIII**	**IX**	**X**	**XI**	**XII**	**Rocznie**
	13,4 1993-01-12	16,1 2008-02-24	21,6 2004-03-18	29,5 2012-04-30	32,2 2005-05-30	35,6 2000-06-22	35,5 1994-07-30	36,9 2013-08-08	33,7 2018-09-06	25,6 2001-10-03	20,1 2018-11-06	15,5 2019-12-20	
Minimalna zanotowana zawartość Tmin z datą	**I**	**II**	**III**	**IV**	**V**	**VI**	**VII**	**VIII**	**IX**	**X**	**XI**	**XII**	**Rocznie**
	-26,9 2010-01-24	-23,3 2012-02-12	-18,2 2004-03-06	-6,2 2020-04-01	-2,6 2011-05-04	1,9 1991-06-03	5,1 2018-07-02	4,9 1993-08-27	-0,9 1993-09-19	-6,6 1991-10-30	-13,7 1993-11-19	-27,1 1996-12-28	
Liczba dni z temperaturą maksymalną <0°C	**I**	**II**	**III**	**IV**	**V**	**VI**	**VII**	**VIII**	**IX**	**X**	**XI**	**XII**	**Rocznie**
	10,3	6,4	1,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,3	6,6	26,5
Liczba dni z temperaturą maksymalną >25°C	**I**	**II**	**III**	**IV**	**V**	**VI**	**VII**	**VIII**	**IX**	**X**	**XI**	**XII**	**Rocznie**
	0,0	0,0	0,0	1,0	4,5	10,1	16,7	16,2	3,6	0,2	0,0	0,0	52,3
Liczba dni przymrozkowych	**I**	**II**	**III**	**IV**	**V**	**VI**	**VII**	**VIII**	**IX**	**X**	**XI**	**XII**	**Rocznie**
	10,0	10,9	12,0	4,5	0,3	0,0	0,0	0,0	0,1	3,2	7,5	11,6	60,1
Miesięczna suma opadu	**I**	**II**	**III**	**IV**	**V**	**VI**	**VII**	**VIII**	**IX**	**X**	**XI**	**XII**	**Rocznie**
	27,2	25,1	31,4	36,8	68,2	77,9	90,7	69,3	63,3	46,7	38,1	30,1	604,8
Maksymalna dobowa suma opadu z datą	**I**	**II**	**III**	**IV**	**V**	**VI**	**VII**	**VIII**	**IX**	**X**	**XI**	**XII**	**Rocznie**
	22,4 2001-01-08	23,5 1996-02-19	24 1999-03-07	23,1 2017-04-27	34,7 2013-05-03	64 2020-06-26	92,9 1997-07-07	64,9 1995-08-14	61,7 1996-09-14	40,9 2020-10-13	30,8 1996-11-14	38,7 1992-12-05	
Liczba dni z pokrywą śnieżną >0 cm	**I**	**II**	**III**	**IV**	**V**	**VI**	**VII**	**VIII**	**IX**	**X**	**XI**	**XII**	**Rocznie**
	14,90	13,30	5,50	0,90	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,20	3,60	9,40	47,80

Liczba dni z pokrywą śnieżną >1 cm	**I**	**II**	**III**	**IV**	**V**	**VI**	**VII**	**VIII**	**IX**	**X**	**XI**	**XII**	**Rocznie**
	12,90	11,80	4,70	0,60	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,20	2,90	7,40	40,50
Liczba dni z pokrywą śnieżną >10 cm	**I**	**II**	**III**	**IV**	**V**	**VI**	**VII**	**VIII**	**IX**	**X**	**XI**	**XII**	**Rocznie**
	5,00	4,40	2,00	0,10	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,10	1,60	13,20
Liczba dni z pokrywą śnieżną >50 cm	**I**	**II**	**III**	**IV**	**V**	**VI**	**VII**	**VIII**	**IX**	**X**	**XI**	**XII**	**Rocznie**
	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Średnia grubość pokrywy śnieżnej	**I**	**II**	**III**	**IV**	**V**	**VI**	**VII**	**VIII**	**IX**	**X**	**XI**	**XII**	**Rocznie**
	6,7	6,2	3,1	1,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	2,0	3,8	
Maksymalna zanotowana grubość pokrywy śnieżnej	**I**	**II**	**III**	**IV**	**V**	**VI**	**VII**	**VIII**	**IX**	**X**	**XI**	**XII**	**Rocznie**
	34 2006-01-01 2006-01-04	33 2010-02-15 2010-02-16	20 2005-03-08 2005-03-09	17 1996-04-03	0 NA	0 NA	0 NA	0 NA	0 2010-09-30	5 1997-10-28	14 2010-11-30	35 2005-12-31	
Średnie ciśnienie zredukowane do poziomu morza	**I**	**II**	**III**	**IV**	**V**	**VI**	**VII**	**VIII**	**IX**	**X**	**XI**	**XII**	**Rocznie**
	1020	1019	1017	1015	1016	1016	1015	1016	1018	1019	1018	1020	1017
Średnia suma usłonecznienia (h)	**I**	**II**	**III**	**IV**	**V**	**VI**	**VII**	**VIII**	**IX**	**X**	**XI**	**XII**	**Rocznie**
	47,1	67,0	116,0	179,8	220,7	224,1	240,7	235,2	153,4	107,4	56,7	41,4	1689,5
Średnie pokrycie nieba przez chmury (oktanty)	**I**	**II**	**III**	**IV**	**V**	**VI**	**VII**	**VIII**	**IX**	**X**	**XI**	**XII**	**Rocznie**
	5,3	5,1	4,7	4,2	4,4	4,5	4,2	3,9	4,4	4,8	5,3	5,4	4,7
Średnia liczba dni pogodnych	**I**	**II**	**III**	**IV**	**V**	**VI**	**VII**	**VIII**	**IX**	**X**	**XI**	**XII**	**Rocznie**
	4,8	4,4	5,8	6,6	5,1	4,5	6,0	6,3	5,3	4,3	4,0	4,3	61,3
Średnia liczba dni pochmurnych	**I**	**II**	**III**	**IV**	**V**	**VI**	**VII**	**VIII**	**IX**	**X**	**XI**	**XII**	**Rocznie**
	14,7	11,7	10,3	6,9	7,0	6,6	5,8	4,1	7,9	9,8	12,7	15,0	112,4

2.6 POWIERZCHNIA ZIEMI

2.6.1 UKSZTAŁTOWANIE TERENU, ZAGROŻENIE OSUWISKOWE

Ukształtowanie terenu

Gmina Sośnicowice jest położona na styku trzech mezoregionów: Kotliny Raciborskiej, Wyżyny Katowickiej i Płaskowyżu Rybnickiego, co sprawia, że rzeźba terenu gminy jest nieco pofałdowana, średnie wysokości wahają się w granicach 230-240 m n.p.m. Doliny rozdzielone są garbami opadającymi w kierunku wschodnim i południowo-wschodnim. Garby mają charakter kopulastych wzniesień przechodzących łagodnie w obniżenia dolinne. Doliny te są odwadniane przez cieki będące dopływami Bierawki. Najniżej położonym miejscem w gminie jest dolina Bierawki, (sołectwo Tworóg Mały). Rzędne wynoszą tu ok. 205 m n.p.m. Dolina Bierawki charakteryzuje się niewielkim nachyleniem stoków (do 5%), jest również dość szeroka. Z kolei najwyżej położone miejsce znajduje się w sołectwie Łany Wielkie (około 275 m n.p.m.). W kształtowaniu rzeźby terenu duży udział mają procesy spłukiwania oraz erozji linijnej. Ukształtowanie powierzchni i własności osadów przypowierzchniowych powodują, że na większej części obszaru gminy Sośnicowice występują dobre warunki geologiczno-inżynierskie. Niekorzystne dla zabudowy są osady den dolin. Mają zmienne własności wytrzymałościowe, płytko zalega w nich zwierciadło wód gruntowych. Jednocześnie ukształtowanie terenu wpływa korzystnie na krajobraz całej gminy, jej sieć hydrograficzną oraz walory przyrody ożywionej. W południowo-wschodniej części gminy znajduje się rozległa powierzchnia dawnej hałdy, w wyniku której powstania zasypana została część doliny Bierawki. Bardzo ciekawym elementem zagospodarowania są dawne groble i niecki dawnych stawów, często o dość pokaźnych rozmiarach (np. w dolinie Bierawki). Wskazują one, że dawniej powierzchnie stawów były na terenie o wiele bardziej rozpowszechnione. Interesującym elementem morfologicznym są również dawne wydmy paraboliczne, które z kolei dobrze widoczne są na terenie lasów w części zachodniej i północnej gminy, stanowią one dość duże urozmaicenie dość jednolitych, monotonnych upraw leśnych. Ukształtowanie terenu wraz z charakterystycznymi elementami, jak niecki dawnych stawów, groble, hałda w Trachach, wydmy, dolinki cieków doskonale są widoczne na wyrysie z Numerycznego Modelu Terenu (rysunek nr 2).

Zjawiska osuwiskowe

Na obszarze gminy Sośnicowice występują osuwiska oraz tereny zagrożone ruchami masowymi ziemi. W całej gminie osuwisk wykazano trzynaście. W północno-zachodniej części gminy Sośnicowice w sołectwie Sierakowice zaobserwowano osiem osuwisk, pozostałe pięć w południowo-wschodniej części gminy, w sołectwie Smolnica. Występują one na zboczach dolin bezimiennych potoków, będących prawymi dopływami Bierawki. Prawie wszystkie osuwiska na terenie gminy znajdują się z dala od osiedli ludzkich, ciągów komunikacyjnych i infrastruktury przesyłkowej. Ponad skarpą główną okresowo aktywnego osuwiska nr 22 oraz w obrębie i ponad okresowo aktywnym osuwiskiem nr 23 znajdują się zabudowania mieszkalne oraz gospodarcze i w przypadku

intensyfikacji ruchów osuwiskowych może dla nich wystąpić zagrożenie. Przez osuwiska powyższe przebiega także ulica Wiejska i linia średniego napięcia, które mogą zostać uszkodzone w wyniku aktywności osuwiska.[16] Tabela 8 przedstawia lokalizację, charakterystykę i parametry morfologiczne osuwiska.

Tabela 8 Lokalizacja, charakterystyka i parametry morfologiczne osuwiska

Numer osuwiska	Sołectwo	Dane lokalizacyjne	Opis osuwiska	Pow. osuwiska [ha]	Dł. osuwiska [m]	Szer. osuwiska [m]	Nachylenie osuwiska [°]
14	Sierakowice	Południowo-wschodnie zbocza bezimiennego potoku w północno-wschodniej części Sierakowic	Okresowo aktywne osuwisko na południowo-wschodnim zboczu bezimiennego potoku w północno-wschodniej części Sierakowic.	0,60	75	94	10
15				0,04	25	18	20
16				0,09	35	33	15
17				0,04	39	14	12
18			Aktywne osuwisko na południowo-wschodnim zboczu bezimiennego potoku w północno-wschodniej części Sierakowic.	0,40	81	56	12
19			Okresowo aktywne osuwisko na południowo-wschodnim zboczu bezimiennego potoku w północno-wschodniej części Sierakowic.	0,45	57	96	12
20				0,98	77	145	12
21				0,21	47	54	13
22	Smolnica	Ulice Dębowa, Szkolna i Wiejska w Smolnicy	Okresowo aktywne osuwisko na południowo-wschodnim zboczu potoku przecinającego ulicę Wiejską w Smolnicy. Położone na południowy zachód od ulicy Wiejskiej w okolicy ulic Dębowej i Szkolnej.	2,58	124	213	10
23		Ulica Wiejska i Szkolna w Smolnicy	Okresowo aktywne osuwisko na południowo-wschodnim zboczu potoku przecinającego ulicę Wiejską w Smolnicy. Położone przy ulicach Szkolnej i Wiejskiej.	2,33	145	129	8
24			Okresowo aktywne osuwisko na północno-zachodnim zboczu	0,47	113	46	15

[16] Sikora R., Piotrowski A. Rejestr osuwisk i terenów zagrożonych ruchami masowymi, skala 1:10 000, powiat gliwicki, województwo śląskie, Sosnowiec, 2016 r.;

			potoku przecinającego ulicę Wiejską w Smolnicy. Położone na północny wschód od ulicy Wiejskiej.				
25		ulica Wiejska	Okresowo aktywne osuwisko na południowo-wschodnim zboczu potoku przecinającego ulicę Wiejską w Smolnicy. Położone na północny wschód od ulicy Wiejskiej.	2,14	137	208	15
26			Okresowo aktywne osuwisko na północno-zachodnim zboczu potoku przecinającego ulicę Wiejską w Smolnicy. Położone na północny wschód od ulicy Wiejskiej.	0,51	56	144	15
27	Trachy (tylko niewielki fragment na terenie gminy Sośnicowice)	Na zboczu Bierawki	Aktywne osuwisko na południowym brzegu Bierawki, w lesie na wschód od miejscowości Zamoście	0,78	58	184	15

Na terenie gminy Sośnicowice wyróżniono dwadzieścia dwa tereny, które uznano za zagrożone ruchami masowymi ziemi. Zlokalizowane są one następująco:

- dwa tereny zagrożone – w części zachodniej gminy (sołectwo Sierakowice),
- trzy tereny zagrożone – w części północno-zachodniej (sołectwo Rachowice),
- dwa tereny zagrożone – w części północno-wschodniej (sołectwo Kozłów),
- dziewięć terenów zagrożonych – w centralnej części gminy (sołectwo Sośnicowice),
- trzy tereny zagrożone – w części południowo-zachodniej (sołectwo Trachy),
- trzy tereny zagrożone – w części południowo-wschodniej (sołectwo Smolnica).

W większości przypadków tereny te zajmują niewielkie powierzchnie, największy teren zagrożony znajduje się w sołectwie Smolnica. Dziewięć terenów zagrożonych obejmuje ściany nieczynnych wyrobisk poeksploatacyjnych w miejscowościach Chorynkowice, Sośnicowice, Smolnica i Trachy. Teren nr 63 położony na wschód od Trach, na granicy z gminą Pilchowice obejmuje zbocza hałdy skały płonnej po eksploatacji węgla kamiennego. Pozostałe tereny położone są w na zboczach doliny bezimiennego dopływu Bierawki w Sierakowicach, Kozłówki w Kozłowie oraz w północnej części Sośnicowic i na zachód od Nowej Wsi. Za tereny zagrożone uznano także zbocza w sąsiedztwie osuwisk nr 22, 23 i 25 w Smolnicy.[17]

[17] Sikora R., Piotrowski A. Rejestr osuwisk i terenów zagrożonych ruchami masowymi, skala 1:10 000, powiat gliwicki, województwo śląskie, Sosnowiec, 2016 r.;

2.6.2 GLEBY I ROLNICZA PRZESTRZEŃ PRODUKCYJNA

Użytkowanie terenu

W gminie Sośnicowice zdecydowanie dominują grunty rolne oraz leśne i oba te rodzaje użytkowania nadają gminie swój charakter. Powierzchnia gruntów rolnych wynosi 4082,64 ha, czyli 35,14% powierzchni gminy. Największy udział w użytkach stanowią grunty orne, oznaczone symbolem R. Zajmują powierzchnię 3028,24 ha, czyli 26,07% powierzchni gminy. Najmniejszy udział w użytkach stanowią sady, oznaczone symbolem S. Zajmują powierzchnię 15,1 ha, czyli zaledwie 0,13% powierzchni gminy. Lasy na obszarze gminy obejmują rozległe powierzchnie, natomiast zadrzewień i zakrzewień jest niewiele. Lasy zajmują powierzchnię 6846,44 ha, czyli 58,94% powierzchni gminy. Z kolei zadrzewienia i zakrzewienia stanowią 33,43 ha, czyli 0,29% powierzchni gminy, w rzeczywistości jednak ta liczba jest dużo większa, nie brakuje bowiem miejsc, które porastają zadrzewieniami wskutek naturalnej sukcesji lub też nasadzeń, nie są one jednak zaliczone w ewidencji do gruntów Ls lub Lz. Gruntów zurbanizowanych jest łącznie 514,46 ha, czyli 4,43% powierzchni gminy. Największy udział w gruntach zurbanizowanych stanowią tereny mieszkaniowe, oznaczone symbolem B. Zajmują powierzchnię 130,46 ha, czyli 1,12% powierzchni gminy. Najmniejszy udział w gruntach zurbanizowanych stanowią zurbanizowane tereny niezabudowane, oznaczone symbolem Bp. Stanowią powierzchnię 8,05 ha, czyli zaledwie 0,07% powierzchni gminy. Drogi i tereny kolejowe razem zajmują 316,53 ha, czyli 2,72% powierzchni gminy, z czego drogi zajmują 273,59 ha, czyli 2,36% powierzchni gminy, a tereny kolejowe 42,94 ha, czyli 0,37% powierzchni gminy. Nieużytki w gminie Sośnicowice obejmują powierzchnię 89,19 ha, czyli 0,77% powierzchni gminy. Grunty pod wodami powierzchniowymi płynącymi (Wp) i stojącymi (Ws) łącznie zajmują powierzchnię 33,08 ha, czyli zaledwie 0,28% powierzchni gminy. Tereny różne, oznaczone symbolem Tr stanowią powierzchnię 17,33 ha, czyli 0,15% powierzchni gminy. Użytkowanie powierzchni gminy Sośnicowice przedstawia tabela 9.

Tabela 9 Użytkowanie powierzchni gminy Sośnicowice

Grupa użytków gruntowych	Rodzaj użytku gruntowego	Oznaczenie	Gmina Sośnicowice ha / %	
Użytki rolne	Grunty orne	R	3028,24	26,07
	Sady	S	15,1	0,13
	Łąki trwałe	Ł	477,17	4,11
	Pastwiska trwałe	Ps	320,09	2,76
	Użytki rolne zabudowane	BR	142,63	1,23
	Grunty zadrzewione i zakrzewione na użytkach rolnych	Lzr	37,46	0,32
	Grunty pod stawami	Wsr	41,8	0,36
	Rowy	W	20,15	0,17
	Użytki rolne razem		**4 082,64**	**35,15**

Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione	Lasy	Ls	6848,44	58,94
	Grunty zadrzewione i zakrzewione	Lz	33,43	0,29
	Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione razem		**6 881,87**	**59,23**
Grunty zabudowane i zurbanizowane	Tereny mieszkaniowe	B	130,46	1,12
	Tereny przemysłowe	Ba	15,26	0,13
	Inne tereny zabudowane	Bi	33,21	0,29
	Zurbanizowane tereny niezabudowane	Bp	8,05	0,07
	Tereny rekreacyjno – wypoczynkowe	Bz	10,95	0,09
	Użytki kopalne	K	Brak	
	Tereny komunikacji			
	Drogi	dr	273,59	2,36
	Tereny kolejowe	Tk	42,94	0,37
	Inne tereny komunikacyjne	Ti	Brak	
	Grunty zabudowane i zurbanizowane razem		**514,46**	**4,43**
Użytki ekologiczne	Użytki ekologiczne	E	Brak	
Nieużytki	Nieużytki	N	89,19	0,77
Grunty pod wodami	Grunty pod morskimi wodami wewnętrznymi	Wm	Brak	
	Grunty pod wodami powierzchniowymi płynącymi	Wp	28,08	0,24
	Grunty pod wodami powierzchniowymi stojącymi	Ws	5,00	0,04
	Grunty pod wodami razem		**122,27**	**1,05**
Tereny różne	Tereny różne	Tr	17,33	0,15
Razem			**11 618,57**	**100**

Typy gleb

Na terenie gminy Sośnicowice dominują dwa główne typy gleb: gleby bielicowe i pseudobielicowe (ok. 43,36% wszystkich typów gleb) oraz gleby brunatne wyługowane i brunatne kwaśne (ok. 39,82% wszystkich typów gleb). Pierwsze z nich mają większy udział w północnej części gminy, drugie zaś zaznaczają się w większy sposób w części południowej. Pośród typów gleb dość duży udział jest również mad, które dominują w dolinie Bierawki, w dolinie Łękawy oraz w dolinie Sierakowickiego Potoku. Mady zajmują łącznie ok. 8,53% wszystkich typów gleb. Nieznacznie większy jest jeszcze udział czarnych ziem zdegradowanych i gleb szarych, które zajmują ok. 4,94% wszystkich typów

gleb. Pozostałe typy gleb mają już dużo mniejsze znaczenie i rozprzestrzenienie. Udział poszczególnych typów gleb przedstawiono w tabeli poniżej oraz graficznie na załączniku mapowym nr 7.

Tabela 10 Udział poszczególnych typów gleb

Typ gleby	Powierzchnia w ha	Udział w %
A - Gleby bielicowe i pseudobielicowe	1954,51	43,36
Bw - Gleby brunatne wyługowane i brunatne kwaśne	1794,65	39,82
F - Mady	384,37	8,53
Dz - Czarne ziemie zdegradowane i gleby szare	222,84	4,94
Emt - Gleby mułowo-torfowe i torfowo-mułowe	73,78	1,64
Bwd - gleby brunatne wyługowane i brunatne kwaśne deluwialne	23,15	0,51
B - Gleby brunatne właściwe	22,75	0,50
Dzd - Czarne ziemie zdegradowane i gleby szare	20,62	0,46
T - Gleby torfowe i murszowo-torfowe	7,98	0,18
Bd - Gleby brunatne właściwe deluwialne	2,47	0,05

Kompleksy przydatności rolniczej

Pod względem kwasowości gleb w gminie Sośnicowice dominują gleby bardzo kwaśne i kwaśne. Dominującym kompleksem przydatności rolniczej w gminie Sośnicowice jest kompleks żytni dobry 5 (23,56% gleb) i żytni bardzo dobry 4 (22,97% gleb), nieco mniejszy jest udział gleb kompleksu żytniego słabego 6 – obejmują one ok. 14,02% gleb. Użytki zielone średnie 2z oraz gleby kompleksu pszennego dobrego 2z mają jeszcze dość duży udział w kompleksach gleb, odpowiednio jest to 13,06% oraz 12,8%. Użytki zielone średnie i słabe zajmują powierzchnie w dolinach cieków, głównie w dolinie Bierawki i Łękawy, ale także i w dolinach mniejszych cieków. Gleby zaliczone do kompleksów żytniego bardzo dobrego i pszennego dobrego mają większy udział w północnej części gminy, natomiast gleby kompleksu żytniego dobrego i żytniego słabego dominują z kolei w południowej części gminy.

Tabela 11 Udział poszczególnych kompleksów gleb

Kompleksy rolniczej przydatności gleb	Powierzchnia w ha	Udział w %
5 - kompleks żytni dobry	1027,59	23,56
4 - kompleks żytni bardzo dobry	1001,76	22,97
6 - kompleks żytni słaby	611,43	14,02
2z - użytki zielone średnie	592,98	13,60
2 - kompleks pszenny dobry	558,26	12,80
3z - użytki zielone słabe i bardzo słabe	212,78	4,88
8 - kompleks zbożowo-pastewny mocny	160,03	3,67
7 - kompleks żytni bardzo słaby	135,78	3,11
9 - kompleks zbożowo-pastewny słaby	60,57	1,39

Bonitacja gleb

Na obszarze gminy Sośnicowice występują gleby klas III - VI. Największy udział stanowią gleby orne średnio dobre (klasa RIIIb). Zajmują powierzchnię 917,64 ha, czyli 22,67% powierzchni gminy. Gleby orne średnio dobre rozmieszczone są w zachodniej

części gminy (sołectwo: Sierakowice), w północnej części gminy (sołectwo: Rachowice) oraz we wschodniej części gminy (sołectwo: Sośnicowice). Najmniejszy udział stanowią gleby orne najsłabsze (klasa RVI). Zajmują powierzchnię 79,28 ha, czyli 1,96% powierzchni gminy. Gleby orne najsłabsze rozmieszczone są w zachodniej części gminy (sołectwo: Sierakowice), we wschodniej części gminy (sołectwo Sośnicowice, Smolnica) oraz w południowej części gminy (sołectwo: Trachy i Bargłówka). Na analizowanym terenie wyróżniono pastwiska klasy PsIII i PsIV, PsV, PsVI i PsVIz. Największy udział mają gleby orne średniej jakości (klasa RIV). Zajmują powierzchnię 145,03 ha, czyli 3,58% powierzchni gminy. Gleby orne średniej jakości rozmieszczone są w północnej części gminy (sołectwo: Rachowice) i we wschodniej części gminy (sołectwo: Sośnicowice). Najmniejszy udział stanowią grunty orne dobre (klasa RIII). Zajmują powierzchnię 38,11 ha, czyli 0,94% powierzchni gminy. Grunty orne dobre rozmieszczone są w zachodniej części gminy (sołectwo: Sierakowice).Na terenie gminy Sośnicowice wyróżniono także łąki trwałe klasy ŁIII, ŁIV, ŁV i ŁVI. Największy udział mają tu gleby orne średniej jakości (klasa RIV). Zajmują powierzchnię 237,89 ha, czyli 5,88% powierzchni gminy. Gleby orne średniej jakości zlokalizowane są w północnej części gminy (sołectwo: Rachowice), w zachodniej części gminy (sołectwo: Sierakowice) oraz w południowej części gminy (sołectwo: Trachy i Bargłówka). Najmniejszy udział stanowią gleby orne najsłabsze (klasa RVI). Zajmują powierzchnię 16,79 ha, czyli zaledwie 0,41% powierzchni gminy. Gleby orne najsłabsze umiejscowione są w północnej części gminy (sołectwo: Rachowice), w zachodniej części gminy (sołectwo: Sierakowice), we wschodniej części gminy (sołectwo: Sośnicowice) oraz w południowej części gminy (sołectwo: Bargłówka i Trachy). Strukturę klas glebowych przedstawiono w tabeli poniżej. Uwaga: dane dotyczące zagadnień gleb pochodzą z map pozostających w zasobie IUNG w Puławach (typy i kompleksy), stąd też powierzchnie typów gleb i kompleksów rolniczej przydatności gleb różnią się w stosunku do danych ewidencyjnych dotyczących użytków i klasoużytków (zasób geodezyjny Starostwa Powiatowego w Gliwicach).

Tabela 12 Struktura klas glebowych w gminie Sośnicowice

Klasa gleby	RIIIa	RIIIb	RIVa	RIVb	RV	RVI
Gmina Sośni-cowice ok. 4047 ha	96,53	917,64	841,23	595,98	668,63	79,28
100%	2,38	22,67	20,78	14,72	16,52	1,96

Klasa gleby	ŁIII	ŁIV	ŁV	ŁVI	PsIII	PsIV	PsV	PsVI	PsVIz
Gmina Sośni-cowice ok. 4047 ha	40,67	237,89	214,45	16,79	38,11	145,03	113,59	39,13	2,74
100%	1,00	5,88	5,30	0,41	0,94	3,58	2,81	0,97	0,07

2.7 ZASOBY NATURALNE

Na obszarze gminy Sośnicowice występują złoża: kruszyw naturalnych, surowców ilastych ceramiki budowlanej, piasków podsadzkowych oraz węgla kamiennego, obecnie

jednak eksploatowane jest tylko jedno złoże surowców ilastych ceramiki budowlanej Sierakowice.

Część złoża węgla kamiennego Gliwice (ID Midas 337) zlokalizowane jest w północno-wschodniej części sołectwa Kozłów. Złoże kruszyw naturalnych Sierakowice II (ID Midas 3348) umiejscowione jest w zachodniej części gminy (sołectwo Sierakowice), we wschodniej części gminy (sołectwa Łany Wielkie i Sośnicowice) położone są złoża Wesoła (ID Midas 4421) i Sośnicowice II (ID Midas 4420), natomiast w centralnej części gminy Sośnicowice (sołectwo Trachy) zlokalizowane jest złoże Trachy (ID Midas 9642). Złoża surowców ilastych ceramiki budowlanej Sierakowice (ID Midas 2044) oraz Sierakowice II (ID Midas 2045) położone są w zachodniej części gminy Sośnicowice (sołectwo Sierakowice). Z kolei złoże piasków podsadzkowych Smolnica (ID Midas 232) występuje w południowo-wschodniej części gminy (sołectwa: Trachy i Smolnica) i w dużej mierze jest ono zasypane składowiskiem skały płonnej. Na terenie gminy Sośnicowice (w zachodniej części gminy w sołectwie Sierakowice) wyznaczono dwa obszary i tereny górnicze: Sierakowice I oraz Sierakowice IIB. Tabela 13 przedstawia udokumentowane złoża kopalin gminy Sośnicowice. Poniżej przedstawiono opis udokumentowanych złóż kopalin zlokalizowanych w gminie Sośnicowice.

- Smolnica (ID Midas 232) – złoże piasków ,,Smolnica" składa się z 3 odrębnych pól. Zostało udokumentowane w kategorii A+B+C_1 na obszarze 200 ha. Powierzchnia złoża wynosi 198,7 ha. Średnia grubość nadkładu wynosi 2,3 m. Średnia miąższość złoża wynosi 8,77 m. Głębokość spągu złoża waha się w granicach 2-24 m. Eksploatację złoża piasków podsadzkowych Smolnica rozpoczęto w 1961 r., a zakończono w 1969 r. Duża część tego złoża jest zasypana odpadami pogórniczymi składowiska skały płonnej „Trachy",
- Gliwice (ID Midas 337) – powierzchnia złoża wynosi 10170 ha. Średnia zawartość popiołu wynosi 13%. Średnia zawartość siarki całkowitej wynosi 1,3%, a średnia grubość nadkładu wynosi 220 m. Eksploatację złoża węgla kamiennego Gliwice rozpoczęto w 1913 r., a zakończono w 1999 r. Eksploatacja złoża została zaniechana,
- Sierakowice (ID Midas 2044) – złoże Sierakowice przylega do złoża „Sierakowice II". Stanowi ono fragment większego występowania iłów trzeciorzędowych serii poznańskiej. W granicach złoża występuje tylko środkowy poziom iłów tzn. iły zielone z glaukonitem i nielicznymi wkładkami iłów pstrych. Powierzchnia złoża wynosi 26,23 ha. Miąższość złoża w części południowej wynosi 8,7–25,00 m. Grubość nadkładu wynosi 0,3–11,5 m. Stosunek grubości nadkładu do miąższości złoża osiąga wartość 0,51. Parametry kopaliny są następujące: nasiąkliwość w wyrobach w temp. 950°C wynosi 10,45–12,21%, skurczliwość przy wysychaniu w temperaturze 110°C – 3,20-12,0%, zawartość margla >0,5 mm średnio 0,04%. W złożu występują przerosty piaszczyste w formie nieregularnych soczew. Kopalina wykorzystywana jest do wyrobu: pustaków typu max, cegły modularno-licowej i cegły licowej. Eksploatację złoża surowców ilastych ceramiki budowlanej Sierakowice rozpoczęto w 1976 r. Złoże zostało zagospodarowane,

- Sierakowice II (ID Midas 2045) – złoże jest zbudowane z iłów trzeciorzędowych i czwartorzędowych piasków schudzających. Powierzchnia złoża wynosi 27,5 ha, a jego miąższość waha się od 2,10–21,2 m, średnio wynosi 14,4 m. Nadkład tworzą gliny i gliny piaszczyste o miąższości 0,20–4,20 m. Średnie parametry jakościowe iłów przedstawiają się następująco: nasiąkliwość w wyrobach wynosi 4,8–7,7%, skurczliwość wysychania w temp. 110°C, średnio 8,1%, wytrzymałość na ściskanie w temp. 950°C, średnio 31,3 MPa, zawartości margla w ziarnach >0,5 mm brak. Złoże surowców ilastych ceramiki budowlanej Sierakowice II zostało rozpoznane wstępnie.
- Sierakowice II (ID Midas 3348) – położone jest obok miejscowości Sierakowiczki, przy drodze Gliwice – Kędzierzyn Koźle. Powierzchnia złoża wynosi 1,9 ha, natomiast miąższość 2,20-6,10 m. Złoże zalega pod nadkładem o grubości 0,3–0,40 m zbudowanym z gleby i gliny. Zawartość pyłów mineralnych wynosi średnio 4,9%, a zawartość frakcji poniżej 2 mm, średnio 94,0%. Kruszywo z tego złoża może być wykorzystywane w budownictwie. Eksploatację złoża kruszyw naturalnych Sierakowice II rozpoczęto w 1984 r., a zakończono w 1989 r., wyeksploatowana niecka znajduje się na zachód od istniejącego, udokumentowanego złoża. Eksploatacja złoża została zaniechana.[18]
- Sośnicowice II (ID Midas 4420) – powierzchnia złoża wynosi 19,52 ha. Średnia grubość nadkładu wynosi 3,6 m. Średnia miąższość złoża wynosi 7,8 m, a średnia głębokość spągu złoża wynosi 11,4 m. Eksploatację złoża kruszyw naturalnych Sośnicowice II rozpoczęto w 1974 r. Eksploatacja złoża została zaniechana, ale duża część złoża pozostała nienaruszona.
- Wesoła (ID Midas 4421) – powierzchnia złoża wynosi 19,9 ha. Średnia grubość nadkładu wynosi 4,6 m. Średnia miąższość złoża wynosi 9,4 m., natomiast średnia głębokość spągu złoża wynosi 14 m. Złoże zostało rozpoznane wstępnie. Złoże piasków i żwirów „Wesoła" udokumentowano na dwóch polach o powierzchniach 4,5 ha i 15,4 ha i miąższości średniej 8,6-10,3 m. Punkt piaskowy zawiera się w granicach od 58,8 % do 82,5 %. Złoże jest częściowo zawodnione.[19] Pole północne zostało całkowicie zabudowane poprzez realizację autostrady A1.
- Trachy 1 (ID Midas 9642) – powierzchnia złoża wynosi 1,96 ha. Średnia grubość nadkładu wynosi 0,3 m. Średnia miąższość złoża wynosi 3,7 m. Średnia głębokość spągu złoża wynosi 4 m. Złoże kruszywa naturalnego Trachy 1 zostało rozpoznane szczegółowo, jak dotąd nie było eksploatowane.

Tabela 13 Udokumentowane złoża kopalin gminy Sośnicowice

ID Midas	Złoże	Obszar górniczy/ Teren górniczy	Kopalina	Zasoby geologiczne bilansowe [tys. t] [20]	Stan zagospodarowania
232	Smolnica	-	piaski podsadzkowe	13 803	złoże o zasobach rozpoznanych szczegółowo
337	Gliwice	-	węgiel kamienny	19 358	złoże, z którego wydobycie zostało zaniechane
2044	Sierakowice	Sierakowice I, Sierakowice IB	surowce ilaste ceramiki budowlanej	3 212	złoże eksploatowane

[18] Sztormwasser E., Wojciechowska K., Mapa Geośrodowiskowa Polski w skali 1 : 50 000, ark. Kuźnia Raciborska, PIG 2002 r.;
[19] Gałka M., Strzemińska K., Mapa Geośrodowiskowa Polski ark. Gliwice, PIG, Warszawa, 2002 r.;
[20] Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31.12.2016 r., Warszawa, 2017 r.

2045	Sierakowice II	-	surowce ilaste ceramiki budowlanej	5 420	złoże o zasobach rozpoznanych wstępnie
3348	Sierakowice II	-	kruszywo naturalne – piaski i żwiry	61	złoże, z którego wydobycie zostało zaniechane
4420	Sośnicowice II	-	kruszywo naturalne – piaski i żwiry	750	złoże, z którego wydobycie zostało zaniechane
4421	Wesoła	-	kruszywo naturalne – piaski i żwiry	2 823	złoże o zasobach rozpoznanych wstępnie

2.8 PRZYRODA OŻYWIONA

Roślinność potencjalna

Obecnie na terenie gminy praktycznie nie występują naturalne zbiorowiska roślinne. Pierwotna roślinność terenu gminy reprezentowana była przez:[21]

- 5 niżowe łęgi olszowe i jesionowo-olszowe *Fraxino-Alnetum* – dolina Bierawki i dolinki pozostałych mniejszych cieków,
- 16 grądy subkontynentalne lipowo-dębowo-grabowe *Tilio-Carpinetum* odmiana małopolska z bukiem i jodłą, forma wyżynna, seria uboga – głównie wschodnia i centralna część gminy,
- 17 grądy subkontynentalne lipowo-dębowo-grabowe *Tilio-Carpinetum* odmiana małopolska z bukiem i jodłą, forma wyżynna, seria żyzna – południowo-wschodnia część gminy, tereny położone na południe od Bierawki,
- 45 niżowa dąbrowa acidofilna typu środkowoeuropejskiego *Calamagostrio-Quercetum petraeae* – zachodnia część gminy, a więc głównie tereny Lasów Raciborskich,
- 47 Kontynentalne bory mieszane *Pino-Quercetum* - zachodnia część gminy, a więc głównie tereny Lasów Raciborskich,
- 49 Suboceaniczny śródlądowy bór sosnowy w kompleksie boru świeżego *Leucobryo-Pinetum*, boru suchego *Cladonio-Pinetum* i boru wilgotnego *Molinio-Pinetum* – niewielkie płaty pośród lasów gospodarczych w zachodniej części gminy.

Pierwotna roślinność gminy, której obecnie pozostały jedynie niewielkie fragmenty reprezentowane przez pojedyncze drzewa bądź też zadrzewienia miejsc niezdatnych pod wykorzystanie rolnicze (głównie doliny cieków, aleje drzew, niewielkie fragmenty w lasach) miała charakter głównie rozległych nadrzecznych łęgów w dolinie Bierawki. Pozostałości tych lasów łęgowych obecnie w dolinie Bierawki praktycznie brak, miejscami mogą tylko występować niewielkie nadbrzeżne zarośla wierzb czy olch o charakterze kadłubowym. Najcenniejsze w dolinie Bierawki są pozostałości dawnych niecek stawów oraz groble porośnięte alejami drzew. W wyższych położeniach, na tarasach nadzalewowych rosły lasy grądowe, w których dominował dąb, buk, lipa. Także i tych lasów praktycznie brak, a ich pozostałościami są pojedyncze drzewa, niektóre z nich ustanowione jako pomniki przyrody. Fragmenty dawnych lasów grądowych chronione

[21] Matuszkiewicz W. [red], Potencjalna roślinność naturalna Polski – Mapa przeglądowa 1:300000 ark. 11, PAN, Warszawa, 1995 r.

są w ramach rezerwatu Las Dabrowa. Na terenie Lasów Raciborskich, które obecnie stanowią monotonne, jednolite pod względem wykształcenia gospodarcze monokultury sosnowe występowały żyzne buczyny niżowe, dąbrowy i bory mieszane dodatkowo zniszczone w czasie pożaru w 1992 r. Także i na terenie Lasów Raciborskich, podobnie jak na pozostałym terenie gminy tych naturalnych, pierwotnych zbiorowisk praktycznie brak.

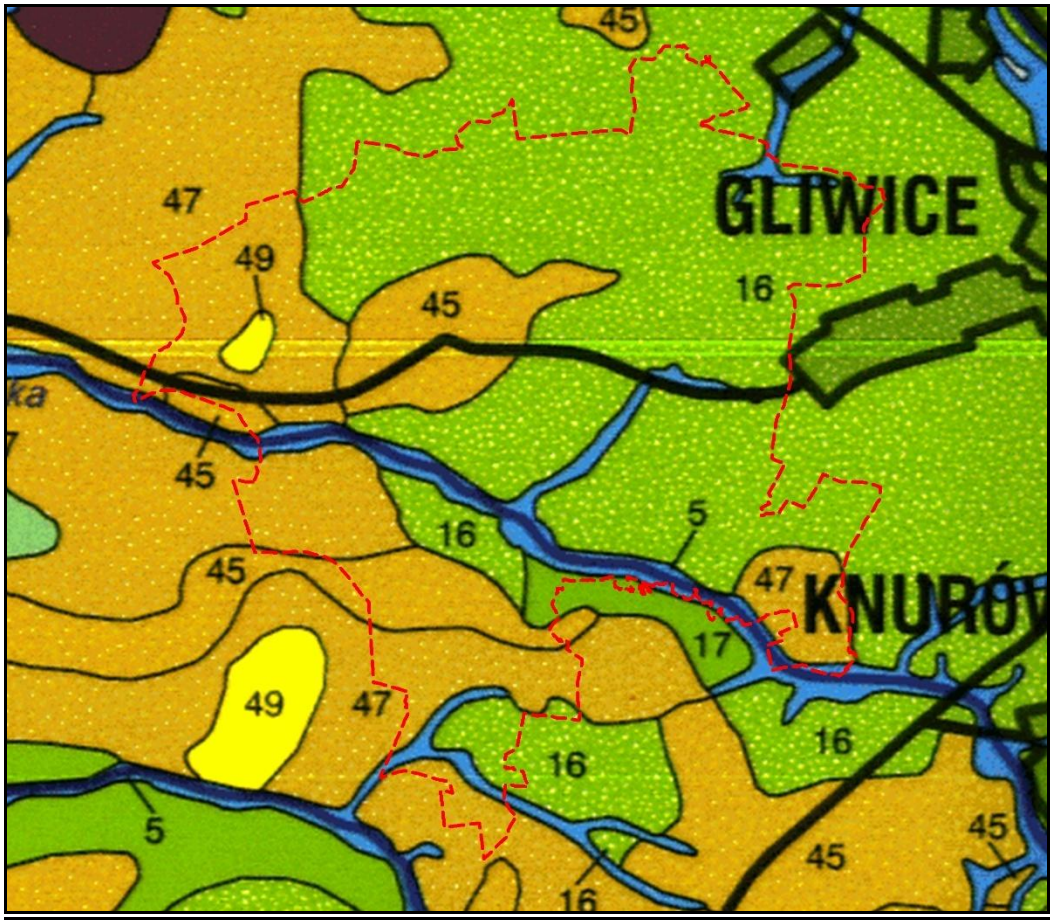

Fig. 4 Gmina na podkładzie Mapy Roślinności Potencjalnej wg. W. Matuszkiewicza

Roślinność rzeczywista

Gmina Sośnicowice składa się z ośmiu sołectw (Bargłówka, Kozłów, Łany Wielkie, Rachowice, Sierakowice, Smolnica, Trachy oraz Twaróg Mały) oraz miasta Sośnicowice. Generalnie można stwierdzić, że wszystkie te miejscowości stanowią dawne rozległe polany usytuowane w Lasach Raciborskich. Dziś już, ze względu na rozwój rolnictwa oraz zabudowy nie jest to tak widoczne, nie mniej jednak w dalszym ciągu najistotniejszym elementem przyrodniczym gminy rzutującym na jej rys są właśnie lasy. Zajmują one ok. 60% powierzchni gminy. Całkowicie lasami otoczone są Bargłówka i Tworóg Mały. Sierakowice i Rachowice oraz Trachy, Sośnicowice, Łany Wielkie, Kozłów i Smolnica tworzą większe ciągi wsi otoczonych rozległymi polami uprawnymi. Przyrodniczą oś gminy wyznacza rzeka Bierawka, która przepływa ze wschodu na zachód wzdłuż sołectw Trachy i Tworóg Mały. W dolinie Bierawki występują najcenniejsze pod względem przyrodniczym zbiorowiska, w tym łąki oraz lasy łęgowe. Bardzo interesującym miejscem są podmokłe zalewiska znajdujące się w dolinie Bierawki w lasach pomiędzy Tworogiem Małym, a Trachami. Są to pozostałości dawnych stawów z historycznymi dawnymi groblami,

obecnie mocno zarośnięte roślinnością szuwarową i łęgową. Dolina Bierawki posiada tu bardzo dużą wartość przyrodniczą. Ważnym elementem zagospodarowania gminy są również doliny mniejszych cieków oraz usytuowane na części z nich mniejsze lub większe ciągi stawów. Niewątpliwie wymienić tu należy ciąg stawów w dolinie Łękawy i jej bezimiennych dopływów w Sośnicowicach, stawy w dolinie Bierawki w Trachach, stawy w Smolnicy, stawy w Sierakowicach na Sierakowickim Potoku oraz szereg innych mniejszych stawów i oczek wodnych. Lasy Raciborskie, pomimo, że porastają dużą część gminy nie posiadają dużej wartości przyrodniczej. Głównie są to monotonne monokulturowe uprawy sosen, w których na próżno szukać wartościowych pod względem przyrodniczym siedlisk. Oczywiście lasy te pełnią ważną funkcję bioklimatyczną, turystyczno-sportową oraz stanowią korytarz ekologiczny jednak cenne siedliska występują tu stosunkowo rzadko, głównie w dolinkach niewielkich cieków, w obrębie których gospodarka leśna nie jest prowadzona tak intensywnie. Jako przykład można tu podać dolinkę Dopływu poniżej Kozłowa na wschód od Rachowic, w pobliżu pomniku upamiętniającego śmierć Juliusza Rogera, która ze względu na bukowy drzewostan ma charakter niemal uroczyska. W ostatnich latach zostały tu przeprowadzone działania w kierunku odnowienia dawnych stawów w ramach programu małej retencji. Ciekawym miejscem pod względem przyrodniczym i krajobrazowym jest tzw. „Szwajcaria Rachowicka", czyli fragment doliny Sierakowickiego Potoku o urozmaiconym ukształtowaniu terenu porośnięty starodrzewem bukowym, dębowym i olchowym, miejsce to jest chętnie odwiedzane przez turystów i osób spacerujących, szukających spokoju i wytchnienia. Ciekawym elementem przyrodniczym w gminie jest źródło Zimny Sztok, położone jest ono tuż przy drodze wojewódzkiej nr 921, na południe od drogi, w lesie pomiędzy Stanicą, a Białym Dworem. Podobnie jak inne źródła w okolicznych lasach ma charakter częściowo sztuczny, jest umocnione betonowymi kręgami. Z źródła chętnie korzysta okoliczna ludność, chwaląc walory wody. Woda ze źródełka uchodzi do położonej na południe od niego doliny Wierzbnika. W samej dolinie Wierzbnika, poniżej drogi wojewódzkiej nr 921 widoczne są interesujące formy morfologiczne związane ściśle z dawniej funkcjonującymi tu kuźniami. Na pograniczu z gminą Pilchowice znajduje się teren po dawnej kuźni o charakterze uroczyska.

W rozdziale poniżej (2.9) wskazano istniejące formy ochrony przyrody (park krajobrazowy i rezerwat), wskazano jednak również na potrzebę zinwentaryzowania i w dalszej kolejności objęcia ochroną prawną miejsc cennych pod względem przyrodniczym. Głównie będą to dolinki cieków wraz z ciągami stawów. Jednocześnie należy zauważyć, że te najcenniejsze tereny położone są albo pośród terenów leśnych (gdzie chronione są przed zmianą zagospodarowania na mocy ustawy o lasach) albo pośród terenów rolnych, gdzie ich wykorzystanie jest nieracjonalne ze względu na zagrożenie powodziowe i problemy geotechniczne. Bardzo ciekawym i wartościowym elementem gminy są też aleje i szpalery drzew rosnące wzdłuż dróg albo porastające szerokie miedze na polach, wymagają one inwentaryzacji oraz objęcia ochroną jako pomniki przyrody.

2.9 OBSZARY CHRONIONE NA PODSTAWIE USTAWY Z 16 KWIETNIA 2004 R. I KORYTARZE EKOLOGICZNE

Ustanowione formy ochrony przyrody

Na terenie gminy Sośnicowice występują następujące formy ochrony przyrody: Park Krajobrazowy Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich wraz z otuliną, Rezerwat przyrody „Las Dąbrowa" wraz z otuliną oraz dwa pomniki przyrody (łącznie są to cztery drzewa) (tabela 14). Poniżej opisano wymienione wyżej formy ochrony przyrody.

Park Krajobrazowy Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich – został utworzony Rozporządzeniem nr 181/93 Woj. Katowickiego z 23 listopada 1993 r. (Dz. Urz. Woj. Katowickiego z 1993 r. nr 15, poz. 130) zm. Rozp. Nr 37/2000 Woj. Śląskiego z 28 sierpnia 2000 (Dz. Urz. Woj. Śląskiego z 2000 r. nr 35, poz. 548) w sprawie utworzenia Parku Krajobrazowego: „Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich". Celem utworzenia Parku obejmującego tereny leśne, obszary rzek i stawów, upraw polnych i zabudowań jest zachowanie i ochrona dóbr i walorów przyrodniczych, przyrodniczo-kulturowych, kulturowych i rekreacyjnych. Park Krajobrazowy Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich zajmuje powierzchnię 49 387 ha, natomiast powierzchnia otuliny liczy 14010 ha. W gminie Sośnicowice w granicach parku krajobrazowego położone są: Tworóg Mały, Bargłówka oraz południowa część sołectwa Trachy. W granicach otuliny Parku Krajobrazowego „Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich" znajduje się południowa część sołectwa Sierakowice i miasta Sośnicowice, północna część Trachów oraz Smolnica. Niestety jak do tej pory nie został uchwalony plan ochrony parku krajobrazowego, co uniemożliwia skuteczną ochronę parku.

Rezerwat przyrody „Las Dąbrowa" – został utworzony Rozporządzeniem Nr 51/08 Wojewody Śląskiego z dnia 25 lipca 2008 r. (Dz. Urz. z 2008 roku nr 143, poz. 2719). w sprawie uznania za rezerwat przyrody. Rezerwat przyrody „Las Dąbrowa" zajmuje powierzchnię 76,63 ha, natomiast powierzchnia otuliny wynosi 232,48 ha. Rezerwat ten jest rezerwatem leśnym, zakwalifikowanym do dwóch typów: fitocenotyczny podtyp zbiorowisk leśnych oraz rezerwat leśny i borowy, podtyp lasów nizinnych, powołany w celu ochrony różnogatunkowych drzewostanów grądowo-łęgowych. Rezerwat obejmuje zespoły leśne olsu porzeczkowego, łęgu jesionowo-olsowego, podgórskiego łęgu jesionowego, łęgu wiązowo-jesionowego oraz grądu subkontynentalnego. Obszar rezerwatu jest bogaty w starodrzew, potoki i tereny podmokłe. Stanowi enklawę leśną położoną wśród pól, odznaczającą się bogactwem gatunkowym roślin i zwierząt. Na szczególną uwagę zasługują rośliny chronione: wawrzynek wilczełyko, listera jajowata, a ze świata zwierząt ginący w Polsce gatunek - dzięcioł białogrzbiety.[22] Celem ochrony w rezerwacie jest zachowanie ze względów naukowych, przyrodniczych, dydaktycznych

[22] Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Sośnicowice, które zostało uchwalone uchwałą Nr XXI/113/96 Rady Miejskiej w Sośnicowicach z dnia 3 grudnia 1996 r., zmienione uchwałami Nr XVIII/164/2004 Rady Miejskiej w Sośnicowicach z dnia 5 października 2004 r., Nr XXXV/306/2013 Rady Miejskiej w Sośnicowicach z dnia 25 listopada 2013 r. i Nr XXIX/230/2021 Rady Miejskiej w Sośnicowicach z dnia 27 stycznia 2021 r.

i krajobrazowych różnogatunkowych drzewostanów grądowo-łęgowych wraz z całym bogactwem gatunkowym fauny i flory.

Pomniki przyrody – na terenie gminy znajdują się dwa pomniki przyrody, razem są to cztery drzewa, gdyż pomnik w Łanach składa się z trzech drzew – dębów szypułkowych.

Tabela 14 Pomniki przyrody w gminie Sośnicowice

Lp.	Nr wg rejestru RDOŚ	Nazwa	Data utworzenia	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Opis	Opis lokalizacji
1.	754	Grupa drzew (Dąb szypułkowy – 3 szt.)	17.09.1981r.	Decyzja nr RL-VII-7140/4/81 Wojewody Katowickiego z dnia 17.09.1981r. o uznaniu za pomnik przyrody.	Dąb szypułkowy (Quercus robur) – 3 szt.	Sołectwo: Łany Wielkie
2.	755	Buk pospolity	27.02.1997r.	Rozporządzenie nr 38/97 Wojewody Katowickiego z dnia 27.02.1997r. w sprawie wprowadzenia ochrony indywidualnej, w drodze uznania za pomniki przyrody pojedynczych tworów przyrody ożywionej na terenie gmin Katowice, Ornontowice, Rudziniec, Sośnicowice, Świerklaniec, Wojkowice – 6/51.	Buk pospolity (Fagus silvatica) – 1 szt.	Nadleśnictwo Rudziniec, Leśnictwo Ostropa, oddział 108c ; sołectwo: Sośnicowice

Proponowane formy ochrony przyrody

Na terenie gminy Sośnicowice znajdują się cenne pod względem przyrodniczym tereny, które mogłyby zostać objęte formami ochrony przyrody. Jak do tej pory nie została jednak wykonana inwentaryzacja przyrodnicza, która te miejsca by szczegółowo wykazywała. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego wskazywano na konieczność objęcia ochroną doliny Bierawki. Jest to zdecydowanie najcenniejszy pod względem przyrodniczym fragment gminy. Szczególnie interesujące są rozlewiska (prawdopodobnie dawne stawy lub dawne meandry) pomiędzy Trachami i Tworogiem Małym. Dolina Bierawki winna zostać objęta ochroną w całej swej rozciągłości jako obszar chronionego krajobrazu, możliwa byłaby tu również forma zespołu przyrodniczo-krajobrazowego. Bardzo wartościowym elementem doliny Bierawki jest również niewielkie starorzecze lub też ujście cieku bez nazwy na północny-zachód od Tworogu Małego. Jako cenna pod względem przyrodniczym i krajobrazowym wykazywana była również aleja kasztanowców w Łanach Wielkich. Zwykle tego typu aleje uznawane są pomnikami przyrody. Cenna wydaje się również dolina Łękawy, która przecina miasto Sośnicowice oraz szerokie doliny Dopływu ze Smolnicy i jego bezimiennego dopływu, który zasila ten ciek od strony wschodniej. W dolinie ulokowano stawy, obecnie część z nich pozbawiona jest wody i porasta roślinnością szuwarową. Ciekawym miejscem pod względem przyrodniczym jest staw Malejowiec w Bargłowce, pośród terenów leśnych. Na terenie gminy Sośnicowice następujące tereny wykazują podwyższone wartości przyrodnicze.

Dolina Bierawki

Pomiędzy Trachami i Tworogiem Małym, występują wartościowe pod względem przyrodniczym i krajobrazowym rozlewiska (prawdopodobnie dawne stawy z wysokimi groblami oraz dawne meandry). Dolina Bierawki winna zostać objęta ochroną w całej swej rozciągłości jako obszar chronionego krajobrazu, możliwa byłaby tu również forma zespołu przyrodniczo-krajobrazowego, a najcenniejszych miejsc jako użytków ekologicznych. Występuje tu szereg bardzo ciekawych obiektów przyrodniczych, oczek

wodnych, starorzeczy, bagnisk, alei i szpalerów drzew o charakterze pomnikowym, a przede wszystkim dawnych grobli. Rzeka Bierawka płynie meandrując i w wielu miejscach odsłaniają się tu wysokie piaszczyste skarpy, które również posiadają duży walor krajobrazowy. Interesująca byłaby również próba odtworzenia historii tego miejsca, z informacjami o dawnych kuźniach czy młynach. Obszar został nieco bardziej szczegółowo zinwentaryzowany i opisany w II części waloryzacji pn. „Waloryzacja przyrodnicza oraz opracowanie wskazań do ochrony obszarów cennych przyrodniczo Parku Krajobrazowego Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich". (VANELLUS ECO Firma Przyrodnicza Łukasz Tomasik, os. Rosochy 83/2, 27-400, Ostrowiec Świętokrzyski, 2024.).

Należy również zwrócić uwagę, że choć teren ten znajduje się w dolinie Bierawki i bezpośrednio jest z nią związany, to jednak hydrograficznie przynależy do zlewni Dopływu z Nowej Wsi. Ten ciek jednak płynie w bardzo ograniczonym stopniu, często ma przerwane i zasypane koryto. Woda w dolinie pojawia się raczej ze spływów powierzchniowych, z Bierawki w okresie wezbrań powodziowych oraz jako płytko zalegająca woda utworów wodonośnych. Pewnym problemem terenu jest wadliwie prowadzona gospodarka leśna, tj. wprowadzanie nasadzeń niezgodnych z siedliskiem do doliny rzecznej np. sosen. Walory przyrodnicze tego terenu są podwyższone do wysokich, prócz walorów przyrodniczych występują tu także walory historyczne, kulturowe i krajobrazowe w postaci dawnych grobli, pozostałości młynów i kuźnic oraz szereg drzew o rozmiarach pomnikowych.

Fig. 5 Dolina Bierawki pomiędzy Trachami a Tworogiem. Widoczne groble dawnych stawów oraz liczne dawne meandry rzeki. Teren niezwykle cenny pod względem przyrodniczym

Ujściowy odcinek cieku bez nazwy w Tworogu Małym - Na zachód od zurbanizowanego centrum Tworogu Małego znajduje się ujściowy odcinek cieku bez

nazwy lub też jest to dawne starorzecze Bierawki, możliwe jest też, że jest to połączenie obu tych form. Otoczenie starorzecza porasta niewielki las łęgowy, a toń wody niewielkie pasy szuwarów. Miejsce stanowi cenne siedlisko rozrodu płazów, położone blisko nurtu Bierawki. Teren proponowany do ochrony jako użytek ekologiczny.

Dolina Łękawy w Trachach i Sośnicowicach - po zachodniej stronie Trachów znajduje się dolina Łękawy. Dolina ta rozciąga się, aż od centrum Sośnicowic. Również na północ od Sośnicowic w dolinie tej znajduje się szereg małych stawików i oczek wodnych. Dolina jest szeroka, dawniej w jej obrębie ulokowano stawy, obecnie część z nich pozbawiona jest wody i porasta roślinnością szuwarową i szerokimi trzcinowiskami. Jednak na całym przebiegu od Sośnicowic aż do ujścia do Bierawki dolina posiada podwyższony walor przyrodniczy, który mógłby być o wiele wyższy, gdyby udało się tu odnowić gospodarkę stawową. Dolinę należy w całości objąć ochroną np. jako użytek ekologiczny lub zespół przyrodniczo-krajobrazowy.

Fig. 6 Dolina Łękawy w centrum Sośnicowic, również widoczne niecki dawnych stawów

Staw Malejowiec – Jest to niewielki staw o płytkim poziomie zalegania wód podziemnych, na którym zachodzą inicjalne procesy torfowe, tworząc torfowisko przejściowe, położone w Leśnictwo Bargłówka, wydz. 103 g. Obiekt znajduje się w naturalnym obniżeniu terenu będącym misą dawnego jeziora/stawu, otoczonym wydmami parabolicznymi, które porasta bór mieszany świeży. Na jego powierzchni znajdują się mikrosiedliskowe skupiska mchów torfowców. Powierzchnia zbiornika waha

się od pełnego pokrycia wodą, do niemal całkowitego wyschnięcia w okresach suchych, wtedy przybiera postać bagna. Teren stawu został ciekawie opisany w artykule pt. *„Ślady działalności człowieka na terenach leśnych Parku Krajobrazowego Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich odczytane z obrazów lidar oraz ich znaczenie w ochronie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego”* .[23]

Dolina Wierzbnika - Dolina Dopływu w Stanicach i Wierzbnika z kompleksem dawnych stawów to obszar leśny w południowej części sołectw Pilchowice, Wilcza i Stanica oraz w gminie Kuźnia Raciborska i Sośnicowice proponowany do objęcia formą ochrony przyrody w postaci użytku ekologicznego. W miejscu tym znajduje się bardzo wartościowy pod względem przyrodniczym, kulturowym, historycznym i krajobrazowym system dawnych stawów paciorkowych ulokowany na Dopływie w Stanicach. Stawy i stawiki obecnie w zdecydowanej większości nie są użytkowane, ale widoczne są pozostałości dawnych grobli i zapór, a ich dna są nierzadko podmokłe, z szeregiem cennych siedlisk. Bardzo ciekawym miejscem w dolinie Wierzbnika jest miejsce, gdzie ciek wpływa na teren gminy Sośnicowice. Znajduje się tu powierzchnia o charakterze uroczyska z ciekawymi formami geomorfologicznymi, prawdopodobnie groblami i kanałami dawnych kuźni. Na obrazowaniu numerycznego modelu terenu i na dawnych mapach widoczny jest kanał młynówki, który płynął w bardzo urokliwym miejscu, wzdłuż mocno wyeksponowanej wydmy. Po stronie północnej Wierzbnika znajduje się niecka źródliskowa, przy której rośnie potężny, stary dąb o rozmiarach pomnikowych (pierśnica 470 cm), a wzdłuż meandrującego od strony DW921 niewielkiego strumienia widoczne są liczne niewielkie misy źródliskowe. Miejsce to jest bardzo ciekawe, łączy bowiem walory przyrodnicze z krajobrazowymi i historycznymi.

[23] Waga J.M., Szypuła B., Sendobry K., Fajer M. (2022). Ślady działalności człowieka na terenach leśnych Parku Krajobrazowego „Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich” odczytane z obrazów lidar oraz ich znaczenie w ochronie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego. *Czasopismo Geograficzne*, 93(1): 107–138.

Fig. 7 Dolina Wierzbnika na zachód od Stanicy

Dolina Dopływu ze Smolnicy - Od Smolnicy w kierunku południowym, do doliny Bierawki spływa ciek Dopływ ze Smolnicy, początkowo płynie on doliną pośród wsi, a następnie pośród terenów leśnych. Dno doliny jest dość szerokie i w wielu miejscach porośnięte roślinnością szuwarową oraz inicjalnymi lasami łęgowymi. W dnie doliny widoczne są pozostałości dawnych grobli, tak więc prawdopodobnie także i tu istniały stawy. W dolnej części cieku, w pobliżu stawów w Leboszowicach bobry wykonały niewielką tamę. Dolinka bardzo podobna do opisanej powyżej, ciek stanowi wschodni dopływ Dopływu w Smolnicy. Także i tu widoczne są pozostałości dawnych grobli oraz podmokłe, porośnięte szuwarami dno. Dolina posiada dużą wartość krajobrazową obserwowana z drogi łączącej Smolnicę z Leboszowicami, która wije się pośród terenów leśnych i opada do doliny Bierawki.

Fig. 8 Dolina Dopływu ze Smolnicy oraz jej bocznego, wschodniego dopływu

Dolina Sierakowickiego Potoku ze Szwajcarią Rachowicką - Sierakowicki Potok płynie od terenów leśnych położonych na południowy wschód od Rachowic aż do ujścia do Bierawki. Najcenniejszy fragment doliny znajduje się na południe od Rachowic, gdyż ciek przepływa tu przez urozmaicony morfologicznie teren. Urządzona została tu ścieżka przyrodnicza chętnie odwiedzana przez turystów i spacerowiczów. Ciekawie ukształtowane zbocza porasta las bukowy, dębowy i łęgowy o charakterze starodrzewu. Dolinę proponuje się do ochrony w całości jako zespół przyrodniczo-krajobrazowy lub użytek ekologiczny.

Fig. 9 Dolina Sierakowickiego Potoku na południe od Rachowic

Dolina Dopływu poniżej Kozłowa – Dolina Dopływu poniżej Kozłowa podobnie jak inne tego typu dolinki na terenie gminy Sośnicowice prezentuje podwyższoną wartość przyrodniczą. Znajduje się tu zespół niewielkich stawów paciorkowych zrewitalizowanych w ostatnich latach, a w otoczeniu liczne stare drzewa. W górnej części doliny znajduje się pomnik upamiętniający Juliusza Rogera, który zginął w tym miejscu w trakcie polowania. Dolinę proponuje się do ochrony w całości jako zespół przyrodniczo-krajobrazowy lub użytek ekologiczny.

Fig. 10 Dolina Dopływu poniżej Kozłowa

Reasumując, na terenie gminy Sośnicowice znajdują się następujące obiekty do objęcia ochroną o podwyższonej wartości przyrodniczej:

- Dolina Bierawki
- Ujściowy odcinek cieku bez nazwy w Tworogu Małym
- Dolina Łękawy w Trachach i Sośnicowicach

- Staw Malejowiec
- Dolina Wierzbnika
- Dolina Dopływu ze Smolnicy
- Dolina Sierakowickiego Potoku ze Szwajcarią Rachowicką
- Dolina Dopływu poniżej Kozłowa
- Liczne drzewa pomnikowe, również o charakterze alei i szpalerów

Podejście do przedmiotu ochrony może być różne tzn. różna może być forma ochrony przyrody (np. zespół przyrodniczo-krajobrazowy, użytek ekologiczny), najważniejszym zadaniem jest natomiast ochrona tych terenów przed zmianą zagospodarowania w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego czy ich zdewastowaniem w inny sposób.

Należy również zauważyć, że na terenie gminy znajduje się szereg wartościowych drzew, które mogłyby zostać uznane za pomniki przyrody. W celu rozpoznania drzew należałoby przeprowadzić bardziej wnikliwą inwentaryzację przyrodniczą, znacząco wykraczającą poza możliwości niniejszego opracowania, niewątpliwie bowiem drzewa na terenie gminy wymagają objęcia ochroną prawną. Jak do tej pory **tylko cztery drzewa są objęte ochroną prawną, tymczasem drzew tego typu rośnie na terenie gminy kilkaset.**

Dyskusyjne może być wskazanie jako formy ochrony przyrody dawnego parku przypałacowego w Sośnicowicach. Spośród wszystkich terenów gminy są to jedne z najcenniejszych obszarów pod względem przyrodniczym, z szeregiem starych drzew o charakterze grądu czy buczyny. Park jest niestety mocno zaniedbany i lata swojej świetności mają już dawno za sobą, niszczeje on praktycznie od 1945 r. Objęcie parku ochroną prawną np. w formie zespołu przyrodniczo-krajobrazowego czy użytku ekologicznego mogłoby utrudnić przeprowadzenie odnowy parku, wymagana jest tu bowiem zwykle wycinka zakrzewień i zadrzewień ruderalnych, odtworzenie alejek spacerowych i stawów w dolinie Łękawy. Teoretycznie parki chronione są ochroną konserwatorską, co jednak nie uchroniło ich przed postępującym zniszczeniem, co wskazuje, że takie formy ochrony nie są skuteczne. Należałoby rozważyć różne, skuteczne możliwości ochrony parku np. objęcie ochroną poszczególnych drzew jako pomników przyrody, przyjęcie formy parku wiejskiego lub wydzielenie ich najwartościowszych pod względem przyrodniczym części jako użytku ekologicznego. Trudno jest jednak w obecnym stanie prawnym znaleźć formułę, która skutecznie chroniłaby parki przed zniszczeniem czy zabudową. Najistotniejsze jest by wszyscy interesariusze procesów zagospodarowania w gminie mieli świadomość jak ogromną wartość parki te posiadają – są to jedne z nielicznych pozostałości dawnych lasów pierwotnie tu rosnących.

Korytarze ekologiczne

Dużą część Gminy zajmują rozległe Lasy Rudzkie, które w różnego typu opracowaniach typowane były jako korytarze ekologiczne. W opracowaniu z 2007

r.[24] wyznaczono tu korytarz migracyjny dla ssaków kopytnych K/LR-LL oraz korytarz migracyjny dla ssaków drapieżnych. Dla obu tych korytarzy wskazano obszar węzłowy „Lasy Rudzkie". Korytarze ekologiczne dla ssaków drapieżnych i kopytnych obejmują lasy w centralnej i zachodniej części gminy, w sołectwach: Rachowice, Sierakowice, Tworóg Mały, Trachy, Bargłówka. Z granic korytarza wyłączona centra poszczególnych sołectw. Z kolei we wschodniej części gminy wyznaczono regionalny korytarz migracji dla ptaków „Zb. Dzierżno Duże – Zb. Rybnicki", który obejmuje sołectwa: Kozłów, Łany Wielkie, Sośnicowice, Trachy, Smolnica i Bargłówka. We wschodniej części gminy terenów leśnych jest mniej. Przebieg korytarzy ekologicznych dla ssaków potwierdza opracowanie z 2005 r., które zostało zaktualizowane roku 2011.[25] Problemem dla drożności korytarzy ekologicznych jest istniejąca droga wojewódzka nr 408, której horyzontalny przebieg przecina Lasy Rudzkie oraz autostrada A4. Odnośnie lokalnych korytarzy ekologicznych to należy zauważyć, że nigdy nie zostały one wyznaczone, nie ma również takiego obowiązku prawnego. Na terenie gminy tymi lokalnymi korytarzami są tereny rolne i leśne oraz dolinki poszczególnych cieków.

2.10 KRAJOBRAZ

W gminie Sośnicowice dominującym elementem kształtującym krajobraz jest pagórkowata i falista rzeźba terenu, która została ukształtowana w wyniku procesów erozyjnych. W centralnej części gminy wyraźnie zaznacza się dolina rzeki Bierawka. Występują także mniejsze wąwozy utworzone przez jej dopływy. Na obszarze gminy występuje szereg różnych rodzajów krajobrazu: krajobraz typowo miejski z zabudową jedno i wielorodzinną (centrum miasta Sośnicowice), krajobraz przemysłowy (tereny zakładów wydobywających kruszywa naturalne m.in. w Sierakowicach, tereny niewielkich zakładów przemysłowych i usług dla rolnictwa), krajobraz rolniczy (zaznaczający się we wszystkich sołectwach poza liniami zabudowań) oraz krajobraz naturalny i półnaturalny (tereny leśne stanowiące ponad połowę powierzchni gminy – najwięcej w sołectwach Rachowice, Sierakowice, Trachy, Bargłówka i Smolnica; nie wykorzystywane rolniczo doliny cieków). Dominującą formę zabudowy stanowi budownictwo jednorodzinne i zagrodowe. Pod względem typu zabudowy, wsie w gminie Sośnicowice to ulicówki. Ponadto w krajobraz omawianego obszaru wpisuje się fragment autostrady A4, biegnącej przez północno-wschodnią część gminy (sołectwa Sośnicowice, Łany Wielkie, Kozłów, Rachowice). Paradoksalnie najbardziej widoczną częścią gminy jest właśnie rejon autostrady oraz MOP Kozłów, gdyż tu właśnie przejeżdża najwięcej odwiedzających, nie wydaje się jednak by w jakikolwiek sposób teren ten mógł być identyfikowany z pozostałą częścią gminy. Na terenie gminy brak jest szczególnych dominant krajobrazowych, na co głównie wpływ ma ukształtowanie terenu. Ciekawym elementem krajobrazu są drewniane kościółki znajdujące się w poszczególnych sołectwach np.: pw. św. Trójcy w Rachowicach, pw. Św. Bartłomieja w Smolnicy,

[24] Parusel J. B. [red], Korytarze ekologiczne w województwie Śląskim – koncepcja do planu zagospodarowania przestrzennego województwa etap I, CDPGŚ, Katowice, 2007 r.

[25] Jędrzejewski W., Nowak S., Stachura K., Skierczyński M., Mysłajek R. W., Niedziałkowski K., Jędrzejewska B., Wójcik J. M., Zalewska H., Pilot M., Górny M., Kurek R.T., Ślusarczyk R. Projekt korytarzy ekologicznych łączących Europejską Sieć Natura 2000 w Polsce. Zakład Badania Ssaków PAN, Białowieża 2011 r.;

pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Sierakowicach, nie są one jednak widoczne z dalszej perspektywy. Obserwowane z bliska stanowią ważny element krajobrazu kulturowego gminy i świadectwem jej bogatej historii.

Na mocy Uchwały Sejmiku Województwa Śląskiego nr VII/16/16/2025 z 23 czerwca 2025 r. został przyjęty Audyt krajobrazowy województwa śląskiego. W tym audycie na terenie gminy wskazano jeden krajobrazy priorytetowe pod nazwa „Ostropa Pole" ID 218, kod krajobrazu 24-341.13-094, obejmuje on w dużej mierze teren sołectwa Kozłów na wschód od autostrady A4.

2.11 ZABYTKI I OBIEKTY O WARTOŚCIACH KULTUROWYCH

Na terenie gminy Sośnicowice występuje szereg form zabytkowych. Są to obiekty różnego typu: budynki mieszkaniowe, krzyże, kapliczki przydrożne itp. Ich pełne zestawienie znajduje się w uzasadnieniu do POG, ich lokalizację wskazano również na rysunku stanowiącym załącznik do uzasadnienia.

3. OCENA POTENCJALNYCH ZMIAN STANU ŚRODOWISKA PRZY BRAKU REALIZACJI USTALEŃ PLANU OGÓLNEGO

Realizacja Planu Ogólnego Gminy Sośnicowice wynika z generalnej zmiany, która zaszła w polskim ustawodawstwie, która polega na zastąpieniu dotychczas obowiązujących dokumentów studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego właśnie planami ogólnymi. Wymóg realizacji POG dotyczy wszystkich gmin w Polsce, w przypadku jego braku po 1 września 2026 r. gmina nie będzie mogła opracować nowego lub też zmieniać istniejącego mpzp oraz wydawać decyzji o warunkach zabudowy. Jednak na całym terenie Gminy Sośnicowice obowiązuje mpzp z 2024 r., w związku z czym na jego podstawie poszczególne tereny mogłyby podlegać zabudowie. Przy braku realizacji ustaleń projektu POG, nadal obowiązywać będą mpzp z lat poprzednich.

4. ISTNIEJĄCE PROBLEMY OCHRONY ŚRODOWISKA ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU, W SZCZEGÓLNOŚCI DOTYCZĄCE OBSZARÓW PODLEGAJĄCYCH OCHRONIE NA PODSTAWIE USTAWY Z DNIA 16 KWIETNIA 2004 R. O OCHRONIE PRZYRODY

Głównym problemem ochrony środowiska na terenie gminy, w kontekście ochrony przyrody, jest brak ustanowienia ochroną terenów, które posiadają taki potencjał. W różnych dokumentach na przestrzeni lat wskazywano szereg takich terenów, jednak jak do tej pory nie zostały one objęte ochroną prawną. Problemem gminy jest również duże zagrożenie powodziowe, obejmujące dolinę Bierawki oraz niska jakość lasów, które w zdecydowanej większości stanowią ubogie pod względem przyrodniczym monokultury sosnowe.

5. SKUTKI DLA ŚRODOWISKA WYNIKAJĄCE Z REALIZACJI USTALEŃ PLANU

5.1 WPŁYW NA WODY POWIERZCHNIOWE

Projekt POG wprowadza wiele nowych terenów, które w sposób znaczący mogą pogorszyć jakość wód powierzchniowych. W przeważającej większości będzie to jednak zabudowa uzupełniająca istniejącą już strukturę. Niewątpliwe powstanie nowej zabudowy mieszkaniowej, usługowej i przemysłowej wpłynie na znaczące zwiększenie ilości odprowadzanych ścieków, jednak będą one musiały być oczyszczane zgodnie z obowiązującymi przepisami.

Nie przewiduje się by w wyniku realizacji ustaleń POG zostały zajęte, a co za tym idzie i zdegradowane, jakiekolwiek cieki lub zbiorniki wód powierzchniowych. Wolne od zabudowy pozostały również doliny poszczególnych cieków, w tym doliny Bierawki i Łękawy, w zdecydowanej większości znajdują się ona w obrębie strefy otwartej SO. Jako profil dodatkowy wskazano w obrębie poszczególnych stref tereny wód, co umożliwi wskazanie terenów wód w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego na terenach z możliwością urbanizacji np. na terenach mieszkaniowych czy usługowych. Najistotniejsze jest zachowanie dolin cieków oraz wszelkich większych zbiorników w obrębie stref wyłączonych z możliwości intensywnej urbanizacji jak np. strefy SJ, SW, SU czy SP.

5.2 WPŁYW NA WODY PODZIEMNE

Na terenie gminy Sośnicowice występują poziomy wodonośne, został tu również ustanowiony Główny Zbiornik Wód Podziemnych. Powstanie nowej zabudowy z niedostatecznie rozwiązanym systemem odprowadzania ścieków oraz nowych ciągów komunikacyjnych może wpłynąć na stan wód podziemnych. Projekt POG nie wprowadza funkcji, które mogą mieć znaczące oddziaływanie na wody podziemne jak np. rozległe tereny produkcyjne, podziemna eksploatacja kopalin czy składowiska odpadów. Dla ochrony wód podziemnych kluczowe znaczenie mają działania, które wykraczają poza ramy planowania przestrzennego, takie jak np. egzekwowanie przez gminę wywozu nieczystości oraz rozwój infrastruktury kanalizacyjnej. Również na etapie konstruowania projektu mpzp zaistnieje możliwość wprowadzenia odpowiednich zapisów.

5.3 WPŁYW NA KLIMAT

W szerszej skali realizacja ustaleń POG nie będzie miała wpływu na klimat. Natomiast na pewno zmianie ulegnie mikroklimat terenów na których będzie powstawała nowa zabudowa. Zabudowanie terenów wpłynie na zwiększenie szorstkości powierzchni ziemi, a co za tym idzie na zmniejszenie warunków przewietrzania.

Za pozytywne należy uznać, że doliny rzeczne oraz znaczące przestrzenie rolne pozostawia się wolne od zabudowy co pozytywnie wpłynie na możliwości przewietrzania gminy. Również tereny leśne pozostawia się wolne od zabudowy, a posiadają one bardzo dużą wartość bioklimatyczną. Głównym winowajcom złej jakości powietrza na terenie gminy ciągle jest niska emisja z palenisk domowych. Rozwiązanie tego problemu wykracza poza zagadnienia POG i wymaga podjęcia wieloaspektowych działań, które już obecnie gmina Sośnicowice podejmuje, a działania te przynoszą zdecydowanie pozytywne

rezultaty. Obecnie problem niskiej emisji jest już zdecydowanie mniejszy niż w połowie drugiej dekady XXI w.

5.4 POWIERZCHNIA ZIEMI

5.4.1 WPŁYW NA UKSZTAŁTOWANIE TERENU

Projekt POG zakłada poszerzenie funkcji mieszkaniowej, usługowej i produkcyjnej w ramach poszczególnych stref. Realizacja tych funkcji wpłynie na przekształcenie powierzchni terenu. Zmiany te należy uznać za nieuniknione, towarzyszące wprowadzeniu każdego typu inwestycji. Ponieważ projekt POG jest dokumentem tylko ogólnie określającym sposób zagospodarowania terenów gminy Sośnicowice, nie sposób na obecnym etapie określić dokładnie w jaki sposób powierzchnia terenu będzie przekształcana. Zagrożenia powierzchni ziemi związane z prowadzonymi pracami budowlanym będą miały częściowo charakter tymczasowy, trwający do czasu zakończenia prac budowlanych. Projekt POG nie proponuje nowych dróg wysokich klas, składowisk odpadów, podziemnej eksploatacji kopalin, a to tego typu przedsięwzięcia są zwykle odpowiedzialne za znaczne przekształcenia powierzchni terenu.

Należy również mieć na uwadze, że przekształcenia części terenu gminy związane są i będą w dalszym ciągu w związku z prowadzoną tu eksploatacją kruszyw. W projekcie wskazano strefę górnictwa SG. Eksploatacja kruszyw i glin może budzić różnego typu kontrowersje i negatywne oddziaływania, ale jednocześnie doprowadziła ona do powstania wartościowych zbiorników wodnych, które mogą pełnić funkcję ostoi dla ptaków i płazów, funkcję rekreacyjną, krajobrazową, wędkarską. Obecność zbiorników wody znacznie ożywia tereny gminy i dodaje im wielu walorów, o ile zostaną one właściwie wykorzystane. Najgorszym rozwiązaniem, które niestety jeszcze często się obserwuje, jest zasypywanie powstałych w wyrobiskach zbiorników różnego typu odpadami czy skałą płonna, co dewastuje powstałe w wyniku eksploatacji cenne siedliska. Każdorazowo należy dążyć, by powstałe zbiorniki pozostały i pełniły wartościowe funkcje przyrodnicze i krajobrazowe. Niewątpliwie jednak eksploatacja nowych złóż albo poszerzenie istniejących doprowadzi do znaczących zmian ukształtowania terenu.

5.4.2 WPŁYW NA GLEBY

Projekt POG zachowuje zasoby glebowe w zdecydowanej większości poza obszarami zurbanizowanymi, a więc w obrębie wysoczyzn lodowcowych oraz dolin Bierawki i Łękawy poza centrami poszczególnych sołectw, pozostałe tereny zaś przewidziane zostały pod zabudowę. Tereny wolne od zabudowy, przewidziane dla rolnictwa obejmują strefy planistyczne SO – strefy otwartej. Zdecydowana większość terenów obecnie rolnych na których ustalono możliwość urbanizacji w wypadku całkowitej realizacji programu urbanizacyjnego POG ulegnie przekształceniu, co nie wpłynie jednak na znaczące pomniejszenie rolniczej przestrzeni produkcyjnej, gdyż głównie zmianie przeznaczenia ulegną grunty orne o niewielkich aerałach. Gleby klas I-III położone poza granicami administracyjnymi miast, zgodnie z brzmieniem ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 82) podlegają w dużej mierze ochronie przed zmianą przeznaczenia w planach miejscowych,

a na terenie gminy zajmują one dość duże powierzchnie (ok. 1058 ha, północna część gminy). Przy sporządzaniu nowych planów zagospodarowania przestrzennego warto chronić jak największe powierzchnie takich gruntów. Przy sporządzaniu nowych planów miejscowych nie przewiduje się konieczności zmiany przeznaczenia gruntów leśnych na cele nieleśne, gdyż grunty tego typu już na etapie POG starano się omijać. Dokładne powierzchnie do przeprowadzenia odrolnień i odlesień będą znane jednak dopiero na etapie tworzenia mpzp.

5.5 WPŁYW NA ZASOBY NATURALNE

Projekt POG gminy Sośnicowice, w części uzasadnienia ujawnia wszystkie udokumentowane na terenie gminy złoża kopalin oraz obszary i tereny górnicze (wykaz w rozdziale 2.7 niniejszej prognozy). Projekt POG, w związku z jego konstrukcją prawną, w zasadzie nie ma wpływu na prowadzenie podziemnej działalności górniczej, z założenia bowiem odnosi się tylko do powierzchni terenu. Wskazano natomiast tereny strefy SG – górnictwa w obrębie istniejących i planowanych obszarów górniczych. Wskazanie tych złóż w obrębie stref SG umożliwi ich ochronę i wydobycie, a co za tym idzie racjonalną gospodarkę surowcami, zgodnie z prawem geologicznym i górniczym.

5.6 WPŁYW NA PRZYRODĘ OŻYWIONĄ

Na terenie gmina Sośnicowice projekt POG nie wprowadza znaczących zmian w zakresie najistotniejszych z punktu widzenia ochrony przyrody terenów tj. kompleksów leśnych, terenów rolnych oraz doliny Bierawki i Łękawy i ich dopływów. Na tych terenach generalnie nie ustala się nowych form zagospodarowania, które w sposób znaczący wpływałyby na środowisko przyrodnicze. W szczególności należy zaznaczyć, że dolina Bierawki praktycznie pozostaje wolna od jakiejkolwiek zabudowy, wprowadzono tu strefę SO. Również tereny cenne pod względem przyrodniczym (proponowane formy ochrony przyrody) znajdują się w strefie SO i nie przewiduje się tu jakichkolwiek zmian. Na pozostałym terenie analizowany dokument wprowadza miejscami dość silną urbanizację, która jednak w dużej mierze oparta jest o rozbudowę istniejącego zagospodarowania terenu i będzie odbywała się głównie na terenach rolnych. W stosunku do istniejącego zagospodarowania projekt POG wyznacza nowe tereny z możliwością zabudowy. Na podstawie POG zostaną sporządzone miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego lub wydane decyzje o warunkach zabudowy, a w nich zawarte zostaną wybrane spośród katalogu zawartego w POG profile funkcjonalne dla każdej ze stref, przeznaczenia terenu. Należy w tym miejscu podkreślić, że sposób kreślenia polityki przestrzennej oparty o obszary polityki przestrzennej nie oznacza, że cały teren zostanie zabudowany. Precyzyjne ustalenia i wskazanie terenów pod zabudowę nastąpi w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego lub decyzjach o warunkach zabudowy. W planach i decyzjach będą musiały być wzięte pod uwagę również pozostałe kwestie dotyczące np. ochrony przyrody, ochrony środowiska czy ochrony wód powierzchniowych i podziemnych, czyli ochrona zadrzewień, cennych siedlisk, mokradeł, oczek wodnych czy powierzchni leśnych.

Zdecydowana większość terenów, na których planuje się zmianę przeznaczenia to na dzień dzisiejszy grunty rolne pozostające w użytkowaniu rolniczym. Mniejsza jest natomiast ilość terenów, na których gospodarowanie rolne ustało, a planowana zmiana przeznaczenia stanowi uzupełnienie istniejącej już funkcji, przy czym tereny te nie cechują się wartościami przyrodniczymi. Znajdują się tu również tereny, gdzie na skutek długotrwałego odłogowania gruntów wyrosły zadrzewienia i zakrzewienia, głównie o charakterze zadrzewień brzozowych czy sosnowych. Projekt POG generalnie nie wprowadza terenów z możliwością urbanizacji na tereny cenne pod względem przyrodniczym, jak doliny rzeczne, stawy, lasy i zadrzewienia, oczka wodne itp., w dużej mierze pozostały one w ramach stref SO - strefy otwartej. Zabudowa terenów rolnych (czy to pozostających w użytkowaniu czy odłogowanych) doprowadzi do wykluczenia z funkcji rolniczej i przyrodniczej istniejących tu gleb oraz użytków rolnych. Należy spodziewać się zmiany w środowisku roślinnym wyrażające się między innymi w zanikaniu roślinności naturalnej na rzecz gatunków obcych na terenach realizacji zabudowy. Roślinność i zwierzęta związane do tej pory z terenami upraw zostaną z tych terenów wyparte. Zamiast istniejących ekosystemów rolniczych wprowadzone zostaną ekosystemy charakterystyczne dla podmiejskich dzielnic z zabudową jednorodzinną, a na niektórych terenach nawet zabudowy śródmiejskiej. Funkcja przyrodnicza, kształtowana obecnie w sposób dość naturalny (o ile traktować tak rolnictwo) zostanie podporządkowana zorganizowanemu kształtowaniu środowiska przyrodniczego - tworzenie ogrodów przydomowych, trawników, czyli generalnie zieleni towarzyszącej zabudowie. Projekt POG nie wskazuje żadnych nowych dróg wyższych klas, nie mniej należy mieć świadomość, że w obrębie późniejszej realizacji mpzp możliwe będzie wskazanie dróg niższych klas.

Należy również mieć na uwadze, że przekształcenia części terenu gminy związane są i będą w dalszym ciągu w związku z prowadzoną tu eksploatacją kruszyw. W projekcie wskazano strefę górnictwa SG. Eksploatacja kruszyw i glin może budzić różnego typu kontrowersje i negatywne oddziaływania, ale jednocześnie doprowadziła ona do powstania wartościowych zbiorników wodnych, które mogą pełnić funkcję ostoi dla ptaków i płazów, funkcję rekreacyjną, krajobrazową, wędkarską. Obecność zbiorników wody znacznie ożywia tereny gminy i dodaje im wielu walorów, o ile zostaną one właściwie wykorzystane. Najgorszym rozwiązaniem, które niestety jeszcze często się obserwuje, jest zasypywanie powstałych w wyrobiskach zbiorników różnego typu odpadami czy skałą płonna, co dewastuje powstałe w wyniku eksploatacji cenne siedliska. Każdorazowo należy dążyć, by powstałe zbiorniki pozostały i pełniły wartościowe funkcje przyrodnicze i krajobrazowe. Na terenach wskazanych do poszerzenia eksploatacji występują wyłącznie grunty orne, brak jest tu cennych siedlisk czy innych wartościowych pod względem przyrodniczym obiektów. W przyszłości odkrywki, w których pozostawiona zostanie woda mogą pełnić ważną funkcję przyrodnicza w gminie.

Za pozytywne należy uznać, że w projekcie POG ustalono szereg terenów, które stanowić będą przeciwwagę dla procesów urbanizacyjnych. Są to tereny lasów oraz tereny rolne, doliny cieków oraz tereny, które wskazywane były jako proponowane do objęcia ochroną. Dolina Bierawki i Łękawy oraz dolinki mniejszych cieków wydzielone

zostały jako tereny SO i pozostają wolne od zabudowy i przekształceń. Reasumując nie przewiduje się znaczącego pogorszenia walorów przyrodniczych, w tym cennych siedlisk, gdyż w znacznej mierze znajdują się one w obrębie stref SO lub SN.

Dla najciekawszych pod względem przyrodniczym i krajobrazowym terenów wskazano również potrzebę objęcia ich ochroną (w opracowaniu ekofizjograficznym), a także na ograniczenie zmian w zagospodarowaniu poprzez ich włączenie do terenów strefy SO – strefy otwartej. W projekcie POG pozostawiono te tereny w zdecydowanej większości wolne od zabudowy.

Ustalenia POG należy odczytywać łącznie, tj. zarówno część tekstową (ustalenia dla poszczególnych stref), jak i rysunkową, pozwala to bowiem na etapie tworzenia mpzp zachować tereny wartościowe pod względem przyrodniczym dolin cieków, zadrzewień, lasów, parków, skwerów oraz obszarów proponowanych do objęcia ochroną. Ustanowienie na terenie gminy nowych terenów chronionych pozwoliłoby ocalić najcenniejsze tereny, nie mniej zadanie to stoi poza ustaleniami Planu Ogólnego Gminy czy miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

5.7 WPŁYW NA OBSZARY CHRONIONE NA PODSTAWIE USTAWY Z 16 KWIETNIA 2004 O OCHRONIE PRZYRODY I NA KORYTARZE EKOLOGICZNE

Wpływ na tereny chronione

W myśl ustawy o ochronie przyrody na terenie gminy Sośnicowice znajdują się następujące formy ochrony przyrody:

- Rezerwat przyrody „Las Dąbrowa” wraz z otuliną;
- Park Krajobrazowy Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich wraz z otuliną;
- Cztery pomniki przyrody;

Teren rezerwatu przyrody wraz z otuliną pozostawiono wolny od jakichkolwiek przekształceń, w ramach strefy SO, nie przewiduje się tu więc jakiegokolwiek zagrożenia.

Park Krajobrazowy, który jest wielkopowierzchniową formą ochrony przyrody, na terenie gminy obejmuje jej część południową, teren ten niemal w całości włączony został do strefy SO. Wyjątkiem są tu tereny położone w obrębie centrów sołectw Bargłówka, Tworóg Mały oraz Trachy. Najcenniejsze powierzchnie w tej części gminy, a wiec dolinę Bierawki, dolinę Łękawy oraz rozległe kompleksy leśne pozostawiono w ramach strefy SO – otwartej, która umożliwi kontynuację przyrodniczego zagospodarowania terenów. Nie przewiduje się tu również możliwości realizacji funkcji związanych z intensywną urbanizacją, które mogłyby powodować znaczący negatywny wpływ na środowisko.

Należy również nadmienić, że obecnie dla Parku Krajobrazowego Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich nie obowiązują żadne przepisy: rozporządzenie powołujące park nie obowiązuje od 2001 r., zaś planu ochrony parku nigdy nie ustanowiono.

Odnośnie pomników przyrody wprowadzono w ich rejonie strefy planistyczne zgodne z obecnym zagospodarowaniem, które umożliwiają zachowanie pomników.

Tereny proponowane do objęcia ochroną

W opracowaniu ekofizjograficznym dla gminy Sośnicowice wskazano kilka terenów, które proponuje się objąć ochroną oraz które należy chronić przed zmianami zagospodarowania:

- Dolina Bierawki
- Ujściowy odcinek cieku bez nazwy w Tworogu Małym
- Dolina Łękawy w Trachach i Sośnicowicach
- Staw Malejowiec
- Dolina Wierzbnika
- Dolina Dopływu ze Smolnicy
- Dolina Sierakowickiego Potoku ze Szwajcarią Rachowicką
- Dolina Dopływu poniżej Kozłowa
- Liczne drzewa pomnikowe, również o charakterze alei i szpalerów

Wszystkie opisane powyżej tereny znajdują się w obrębie strefy SO, nie przewiduje się więc ich jakiegokolwiek zagrożenia związanego ze zmianą miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego lub wydaniem decyzji o warunkach zabudowy.

Wpływ na korytarze ekologiczne

Dużą część gminy zajmują rozległe Lasy Rudzkie, które w różnego typu opracowaniach typowane były jako korytarze ekologiczne. W opracowaniu z 2007 r.[26] wyznaczono tu korytarz migracyjny dla ssaków kopytnych K/LR-LL oraz korytarz migracyjny dla ssaków drapieżnych. Dla obu tych korytarzy wskazano obszar węzłowy „Lasy Rudzkie". Korytarze ekologiczne dla ssaków drapieżnych i kopytnych obejmują lasy w centralnej i zachodniej części gminy, w sołectwach: Rachowice, Sierakowice, Tworóg Mały, Trachy, Bargłówka. Z granic korytarza wyłączona centra poszczególnych sołectw. Z kolei we wschodniej części gminy wyznaczono regionalny korytarz migracji dla ptaków „Zb. Dzierżno Duże – Zb. Rybnicki", który obejmuje sołectwa: Kozłów, Łany Wielkie, Sośnicowice, Trachy, Smolnica i Bargłówka. We wschodniej części gminy terenów leśnych jest mniej. Przebieg korytarzy ekologicznych dla ssaków potwierdza opracowanie z 2005 r., które zostało zaktualizowane roku 2011.[27] Problemem dla drożności korytarzy ekologicznych jest istniejąca droga wojewódzka nr 408, której horyzontalny przebieg przecina Lasy Rudzkie oraz autostrada A4. Odnośnie lokalnych korytarzy ekologicznych to należy zauważyć, że nigdy nie zostały one wyznaczone, nie ma również takiego obowiązku prawnego. Na terenie gminy tymi lokalnymi korytarzami są tereny rolne i leśne oraz dolinki poszczególnych cieków.

[26] Parusel J. B. [red], Korytarze ekologiczne w województwie Śląskim – koncepcja do planu zagospodarowania przestrzennego województwa etap I, CDPGŚ, Katowice, 2007 r.

[27] Jędrzejewski W., Nowak S., Stachura K., Skierczyński M., Mysłajek R. W., Niedziałkowski K., Jędrzejewska B., Wójcik J. M., Zalewska H., Pilot M., Górny M., Kurek R.T., Ślusarczyk R. Projekt korytarzy ekologicznych łączących Europejską Sieć Natura 2000 w Polsce. Zakład Badania Ssaków PAN, Białowieża 2011 r.;

Teren doliny Bierawki, mniejszych cieków, a przede wszystkim rozległych kompleksów leśnych pozostawia się wolne od zabudowy, w obrębie stref SO, nie przewiduje się więc wpływu na korytarze ekologiczne. Projekt planu ogólnego gminy Sośnicowice nie wskazuje zespołów wysokiej zabudowy lub tez farm wiatrowych, w związku z czym nie przewiduje się wpływu na korytarz ekologiczny dla ptaków.

5.8 WPŁYW NA KRAJOBRAZ

Przyjęty w POG rozwoju gminy Sośnicowice w wielu miejscach wpłynie znacząco na zmianę jego krajobrazu, przede wszystkim ze względu na znaczne poszerzenie zabudowy mieszkaniowej jedno i wielorodzinnej. Poszczególne tereny będą rozwijały się w ramach już istniejącego układu urbanistycznego, nie mniej jednak choć ogólny zarys terenów zurbanizowanych pozostanie niezmieniony, to w przypadku całkowitego wypełnienia terenów zabudowanych istniejący obecnie krajobraz rolniczy lub leśny ulegnie przekształceniu na krajobraz podmiejskich dzielnic z zabudową jednorodzinną, dotyczyć to będzie głównie terenów centrum poszczególnych sołectw. Również tereny z rozproszoną obecnie zabudową zmienią swój charakter na skutek jej dogęszczenia. Za szczególnie istotne należy uznać pozostawienie wolnym od zabudowy terenów dolin rzecznych, kompleksów stawów oraz terenów leśnych, które stanowią ponadlokalną wartość krajobrazową. Projekt POG gminy Sośnicowice realizowany jest metodą tzw. stref planistycznych, która zakłada w ramach poszczególnych jednostek szeroką gamę przeznaczeń terenu, która może zostać dopuszczona w miejscowym planie. Tak więc to w miejscowym planie lub decyzjach o warunkach zabudowy nastąpi już skonkretyzowanie danych przeznaczeń oraz określenie form przestrzennych, które będą kształtowały krajobraz gminy i poszczególnych części gminy.

Na mocy Uchwały Sejmiku Województwa Śląskiego nr VII/16/16/2025 z 23 czerwca 2025 r. został przyjęty Audyt krajobrazowy województwa śląskiego. W tym audycie na terenie gminy wskazano jeden krajobrazy priorytetowe pod nazwa „Ostropa Pole” ID 218, kod krajobrazu 24-341.13-094, obejmuje on w dużej mierze teren sołectwa Kozłów na wschód od autostrady A4. Ustalenia audytu dla tego krajobrazu priorytetowego zostały uwzględnione w projekcie planu ogólnego gminy.

5.9 WPŁYW NA ZABYTKI I OBIEKTY O WARTOŚCIACH KULTUROWYCH

W projekcie POG, w części uzasadnienia uwzględniono występowanie obiektów zabytkowych, których lokalizacja została wskazana na rysunku dołączonym do uzasadnienia, a ich opis znalazł się w części tekstowej. Konkretne decyzje planistyczne dotyczące obiektów zabytkowych będą musiały zostać wskazane na etapie mpzp.

5.10 WPŁYW NA WARUNKI I JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW

5.10.1 JAKOŚĆ POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO

Projekt POG wprowadza szereg funkcji, które w sposób znaczący mogą wpłynąć na potencjalne pogorszenie jakości powietrza atmosferycznego, jednak w znaczącej większości będzie to uzupełnienie istniejącej zabudowy, także w przypadku stref SP (strefa gospodarcza, tereny istniejące lub w otoczeniu zakładów już funkcjonujących na terenie gminy). O ile zagrożenie ze strony obiektów usługowych lub przemysłowych jest zwykle

niewielkie, ponieważ muszą one spełnić szereg norm ujętych w prawie ochrony środowiska oraz objęte są bieżącym system monitoringu, kontroli oraz pozwoleń, o tyle poważnym zagrożeniem jest znaczące poszerzenie oraz uzupełnianie już istniejącej zabudowy mieszkaniowej, która ciągle jest głównym sprawcą zanieczyszczeń w formie tzw. „niskiej emisji".

Należy zaznaczyć, że systemy obsługi grzewczej pozostają poza kontrolą służb ochrony środowiska, a rozwiązanie problemu niskiej emisji wymaga podjęcia działań, które wykraczają poza ramy planu ogólnego gminy. Od 1 września 2017 r. na terenie województwa śląskiego obowiązuje tzw. uchwała antysmogowa[28], dzięki której również i w gospodarstwach domowych nastąpi ograniczenie możliwości lokalizowania źródeł ciepła wykorzystujących najgorsze jakościowo paliwa. W związku z postępującą wymiana kotłów na bardziej ekologiczne oraz wprowadzeniem nakazu montowania w nowych budynkach jedynie kotłów spełniających odpowiednie normy wynikające z uchwały antysmogowej nie przewiduje się zagrożenia związanego ze wzrostem zjawiska niskiej emisji, a sytuacja w tej materii będzie stopniowo się poprawiała.

Projekt planu nie przewiduje realizacji dróg o wysokich klasach, które mogłyby wpływać na zanieczyszczenie powietrza. Należy podkreślić, że bez względu na formę powstawania zanieczyszczeń, to na przedsiębiorcach lub inwestorach spoczywał będzie, zgodnie z obowiązującymi przepisami, obowiązek ograniczenia tego negatywnego oddziaływania. Dokładny wpływ przedsięwzięcia na środowisko winien zostać zbadany i opisany w karcie informacyjnej przedsięwzięcia, a jeśli zajdzie taka potrzeba w raporcie oddziaływania na środowisko. W razie wykazania przekroczeń wymagane będzie wprowadzenie działań minimalizujących i zapobiegawczych.

5.10.2 KLIMAT AKUSTYCZNY

Dopuszczalne poziomy hałasu powinny odpowiadać wymaganiom rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (t.j. Dz. U. z 2014 r. poz. 112). Prowadzenie działalności na jakichkolwiek terenach (czy to usługowych, czy przemysłowych, czy zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej) nie powinno powodować przekroczenia standardów jakości środowiska, o czym wyraźnie mówi art. 144 ust. 1 ustawy Prawo ochrony środowiska. W dalszej części w ust. 2 tego artykułu jest wyraźny nakaz dotyczący ewentualnego oddziaływania na środowisko i tereny sąsiednie, tj. eksploatacja instalacji powodująca wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza, emisje hałasu oraz wytwarzanie pól elektromagnetycznych nie powinna powodować przekroczenia standardów jakości środowiska, poza terenem do którego prowadzący instalację ma tytuł prawny.

Projekt POG nie wprowadza obiektów, które mogą mieć znaczący wpływ na pogorszenie klimatu akustycznego. Zagrożenie związane z ponadnormatywnym

[28] Uchwała nr V/36/1/2017 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 7 kwietnia 2017 r. w sprawie wprowadzenia na obszarze województwa śląskiego ograniczeń w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw

hałasem może więc wystąpić tylko na terenach zabudowy mieszkaniowej ze strony zabudowy usługowej bądź produkcyjnej, a jak wspomniano powyżej ponadnormatywny hałas należy ograniczyć do granic działki. Niewątpliwie jednak na terenach na których powstanie nowa zabudowa – bez względu na jej charakter jakość klimatu akustycznego pogorszy się.

Projekt POG nie wprowadza obiektów, które mogą mieć znaczący potencjalny wpływ na pogorszenie klimatu akustycznego, jak np. nowe rozwiązania drogowe wysokich klas czy duże zespoły zabudowy produkcyjnej. Należy podkreślić, że to na przedsiębiorcach lub inwestorach spoczywał będzie, zgodnie z obowiązującymi przepisami, obowiązek ograniczenia tego negatywnego oddziaływania. Dokładny wpływ przedsięwzięcia na środowisko winien zostać zbadany i opisany w karcie informacyjnej przedsięwzięcia, a jeśli zajdzie taka konieczność w raporcie oddziaływania na środowisko, na etapie POG jest to zadanie niemożliwe do wykonania. W razie wykazania przekroczeń wymagane będzie wprowadzenie działań minimalizujących i zapobiegawczych, który w przypadku zagrożeń dla klimatu akustycznego mogą przybierać formę budowy ekranów akustycznych, zmniejszenia prędkości, zmiany nawierzchni lub też ustalenia obszaru ograniczonego użytkowania.

5.10.3 POLA ELEKTROMAGNETYCZNE

Podobnie jak w przypadku emisji zanieczyszczeń i hałasu, wprowadzanie do środowiska pól elektromagnetycznych obostrzone jest szeregiem przepisów oraz systemu kontroli, stojących poza systemem planowania przestrzennego. Projekt planu dopuszcza lokalizację obiektów telefonii komórkowej, których lokalizacja każdorazowo będzie jednak podlegała weryfikacji pod kątem oddziaływań elektromagnetycznych na zdrowie ludzi. Projekt nie określa konkretnych miejsc, dopuszczone one są w zasadzie wszędzie, gdyż taki jest obecnie stan prawny. Należy zaznaczyć że zgodnie z ustawą z dnia 7 maja 2010 r. o wspieraniu rozwoju usług i sieci telekomunikacyjnych (Dz. U. z 2026 poz. 562 ze zm.) miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego nie może ustanawiać zakazów, a przyjmowane w nim rozwiązania nie mogą uniemożliwiać rozwoju telefonii komórkowej.

Na terenie gminy istnieje już stacje transformatorowe i linie napięć. Projekt POG (m.in. w części uzasadnienia) uwzględnia i zachowuje ich przebieg oraz pasy techniczne wokół nich, stanowiące jednocześnie strefy ochronne. Lokalizacja w projekcie planu terenów pod zabudowę uwzględnia istnienie tych linii i stref.

5.10.4 GOSPODARKA ODPADAMI

Ze względu na przyrost zabudowy mieszkaniowej, usługowej i produkcyjnej niewątpliwe wzrośnie też ilość powstających odpadów. Gospodarka odpadami obostrzona jest szeregiem przepisów oraz systemu kontroli, stojących poza systemem planowania przestrzennego. Problem ten regulują zarówno ustawy (Ustawa z 14 grudnia 2012 r. o odpadach, Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach,) jak również odpowiednie uchwały Rady Gminy oraz programy gospodarki

odpadami. Na terenie gminy nie występują składowiska odpadów, projekt POG nie wprowadza też lokalizacji nowych obiektów tego typu.

5.10.5 ZAGROŻENIE POWODZIOWE

Na terenie gminy występują zagrożenia powodziowe związane z rzeką Bierawką, były one wskazywane na mapach KZGW. Na terenie objętym planem, w dolinie Bierawki wyróżniono:

- obszar, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat (Q=10%);
- obszar, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi raz na 100 lat (Q=1%);
- obszar, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest niskie i wynosi raz na 500 lat (Q=0,2%).

Woda Q=10% praktycznie nie wykracza poza koryto rzeki, większe rozlewiska wskazywano jedynie po zachodniej stronie Tworoga. Natomiast woda Q=1% i Q=0,2% obejmuje niemal całą dolinę Bierawki na jej przebiegu przez teren gminy, zarówno na terenach leśnych, jak i na terenach zurbanizowanych Tworoga Małego. Na terenie gminy znajduje się szereg innych drobnych cieków. Nie wykazywano tam zagrożeń powodziowych, nie mniej w okresie większych wezbrań i tam może dochodzić do podtopień. Z tego względu wszystkie doliny cieków należy pozostawiać wolne od zabudowy.

Ze względu na istnienie tych zagrożeń, oraz wartości przyrodnicze, dolinę Bierawki, a także mniejsze dolinki cieków pozostawiono w zdecydowanej większości wolne od zabudowy, w obrębie stref SO lub SN.

5.10.6 ZAGROŻENIE OSUWISKOWE

Na terenie gminy Sośnicowice występują osuwiska oraz tereny zagrożone powstaniem ruchów masowych ziemi, zostały one uwzględnione w projekcie POG. Dokładne zasady postępowania na terenach osuwiskowych i terenów zagrożonych ruchami masowymi określa Rozporządzenie Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z dnia 25 kwietnia 2012 r. w sprawie ustalania geotechnicznych warunków posadawiania obiektów budowlanych (Dz. U. z 2012 r., poz. 463). Każdorazowo uwzględniać na terenach zagrożeń osuwiskowych należy aktualne uwarunkowania geologiczno-górnicze, gdyż zmieniają się one w czasie, a mogą one mieć istotne znaczenie dla posadowienia i projektowania poszczególnych budynków.

6. PRZEWIDYWANE MOŻLIWOŚCI TRANSGRANICZNEGO ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

Projekt planu nie wprowadza funkcji, które mogłyby potencjalnie transgranicznie oddziaływać na środowisko.

7. ROZWIĄZANIA MAJĄCE NA CELU ZAPOBIEGANIE, OGRANICZANIE LUB KOMPENSACJE PRZYRODNICZĄ NEGATYWNYCH ODDZIAŁYWAŃ NA ŚRODOWISKO

Realizacja Planu Ogólnego gminy Sośnicowice wynika z generalnej zmiany, która zaszła w polskim ustawodawstwie, która polega na zastąpieniu dotychczas obowiązujących dokumentów studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego właśnie planami ogólnymi. Wymóg realizacji POG dotyczy wszystkich gmin w Polsce, w przypadku jego braku po 1 września 2026 r. gmina nie będzie mogła opracować nowego lub też zmieniać istniejącego mpzp, ani wydawać decyzji o warunkach zabudowy. POG jest dokumentem specyficznym, o sprecyzowanej formie, w którym w ustawodawstwie nie przewidziano wskazywania rozwiązań mających na celu zapobieganie lub ograniczanie negatywnych oddziaływań na środowisko. Np. suikzp gminy było dokumentem dużo bardziej otwartym, w którym można było wprowadzać najróżniejsze zapisy, natomiast w projekcie POG nie ma takiej możliwości, ani przewidzianego szczególnego miejsca na takie zapisy. Podstawowym więc działaniem zapobiegawczym i minimalizującym jest takie wskazanie stref, które umożliwi pozostawienie jak największych terenów wolnych od przekształceń i zabudowy, w tym najcenniejszych terenów pod względem przyrodniczym. W projekcie POG wskazano dość rozległą strefę SO – terenów otwartych, która obejmuje doliny Bierawki i Łękawy oraz ich dopływów, a także tereny rolne i leśne, których na terenie gminy nie brakuje.

Za pozytywne należy uznać, że w projekcie POG ustalono szereg terenów, które stanowić będą przeciwwagę dla procesów urbanizacyjnych. Są to tereny lasów oraz tereny rolne, doliny cieków oraz tereny, które wskazywane były jako proponowane do objęcia ochroną. Reasumując nie przewiduje się znaczącego pogorszenia walorów przyrodniczych, w tym cennych siedlisk.

W stosunku do całego obszaru projekt POG wprowadza wskaźniki urbanistyczne. Określa min. minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej, maksymalną nadziemną intensywność zabudowy, maksymalną wysokość zabudowy oraz maksymalny udział powierzchni zabudowy. Ustalone w POG gminy Sośnicowice właściwie strefy zapewniają wprowadzenie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz wydanych decyzjach o warunkach zabudowy rozwiązań, które nie będą powodowały znaczących negatywnych oddziaływań oraz zapewnią możliwość rozwoju gminy w zgodzie z zasadami zrównoważonego rozwoju i poszanowania przyrody.

W projekcie POG nie wprowadzono zapisów dotyczących kompensacji przyrodniczej. Zakres kompensacji przyrodniczej może zostać określony, zgodnie z art. 75 ust. 4 i 5 prawa ochrony środowiska w pozwoleniu na budowę lub w decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach. Na terenie objętym POG, po przeprowadzonej analizie nie prognozuje się wystąpienia terenów, na których wprowadzenie urbanizacji powodowałyby konieczność wykonania kompensacji przyrodniczej (brak stwierdzenia negatywnego wpływu na cenne siedliska przyrodnicze).

8. MOŻLIWOŚCI ROZWIĄZAŃ ALTERNATYWNYCH DLA OBSZARU NATURA 2000

W projekcie POG gminy Sośnicowice nie wprowadza się form zagospodarowania, które mogłyby wpłynąć negatywnie na siedliska i gatunki chronione w obszarach Natura 2000, gdyż na terenie gminy oraz w jej pobliżu nie występują takie obszary. W związku z powyższym nie zaistniała potrzeba rozpatrywania rozwiązań alternatywnych.

9. PROPOZYCJE DOTYCZĄCE PRZEWIDYWANYCH METOD ANALIZY SKUTKÓW REALIZACJI POSTANOWIEŃ PROJEKTOWANEGO PLANU ORAZ CZĘSTOTLIWOŚCI JEJ PRZEPROWADZANIA

Na etapie projektu planu nie wprowadzono konkretnych rozwiązań mających na celu analizę skutków realizacji oraz częstotliwości jej przeprowadzania. Zakres planu określony w ustawie z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j Dz. U. z 2026 poz. 538) oraz w Rozporządzeniu Ministra Rozwoju i Technologii z dnia 8 grudnia 2023 r. projektu planu ogólnego gminy, dokumentowania prac planistycznych w zakresie tego planu oraz wydawania z niego wypisów i wyrysów (Dz. U. z 2023 r. poz. 2758) nie przewiduje możliwości określenia monitoringu w POG. Wskazanie takie byłoby niezgodne z przepisami prawa i znacząco wykraczałoby poza ustawowe kompetencje Rady Gminy.

Jednocześnie skutki realizacji postanowień planu będą podlegały bieżącemu monitoringowi odpowiednich służb ochrony środowiska, służb ochrony przyrody, organów administracji oraz organizacji ekologicznych. Bardzo ważna jest również postawa obywateli, którzy powinni reagować natychmiastową interwencją w przypadku stwierdzenia wystąpienia uciążliwości.

10. STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM

Celem sporządzenia planu ogólnego gminy (planowania przestrzennego na poziomie lokalnym) jest ustalenie zasad zagospodarowania przestrzeni, co ma kluczowe znaczenie dla zrównoważonego rozwoju gminy, poprawy jakości życia mieszkańców oraz ochrony środowiska, poprzez ochronę terenów zielonych, wód powierzchniowych i podziemnych, zasobów naturalnych i cennych przyrodniczo obszarów. Określa, jak będą rozwijane różne części gminy, w tym strefy mieszkaniowe, przemysłowe, usługowe, rolnicze czy rekreacyjne. Zabezpieczenie ładu przestrzennego pomoże uniknąć chaotycznej zabudowy chroniąc wartości estetyczne oraz funkcjonalne przestrzeni. Plan uwzględnia potrzeby dotyczące realizacji dróg, kanalizacji, wodociągów i innych obiektów publicznych. Podczas sporządzania projektu planu ogólnego, mieszkańcy mają wpływ na kształtowanie swojej okolicy i mogą liczyć na zachowanie określonych standardów życia.

Wyznaczone w planie ogólnym strefy planistyczne, uwzględniać będą dotychczasową politykę przestrzenną gminy Sośnicowice, wskazane w obowiązujących mpzp i dotychczas obowiązującym studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Zgodnie z art. 13h ust. 1 i ust. 2 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym wraz z projektem planu ogólnego sporządza się uzasadnienie składające

się z części tekstowej i graficznej. Część tekstowa uzasadnienia planu ogólnego zawiera wyjaśnienia przyczyn wyznaczenia stref planistycznych w granicach określonych w planie ogólnym oraz sposobu uwzględnienia uwarunkowań rozwoju przestrzennego gminy. Część graficzna uzasadnienia, to graficzna prezentacja danych stanowiących uwarunkowania, w tym uwarunkowania przyrodnicze, kulturowe, infrastruktury technicznej, górnicze, uwzględniane w kształtowaniu zagospodarowania przestrzennego. Z części graficznej uzasadnienia, wynikać będzie, w jaki sposób te uwarunkowania wpłynęły na sformułowanie ustaleń planu ogólnego.

Sporządzenie planu ogólnego gminy Sośnicowice ma na celu zrównoważony rozwój gminy, który uwzględnia potrzeby mieszkaniowe mieszkańców, jednocześnie dbając o zachowanie porządku przestrzennego i dbałość o zachowanie wartości środowiskowych oraz infrastrukturalnych. W projekcie planu ogólnego gminy Sośnicowice wyznaczono tereny przeznaczone pod zabudowę mieszkaniową jednorodzinną, w sposób zrównoważony i zgodny z polityką przestrzenną gminy. Plan ma na celu nie tylko zaspokojenie zapotrzebowania na nowe powierzchnie mieszkalne, ale również przeciwdziałanie niekontrolowanemu rozproszeniu zabudowy, które mogłoby prowadzić do negatywnych konsekwencji w postaci chaotycznego rozrostu przestrzennego i problemów związanych z infrastrukturą.

Zgodnie z art. 13a ust. 4 u.p.z.p w planie ogólnym określa się strefy planistyczne oraz gminne standardy urbanistyczne. Zgodnie z art. 13a ust. 5 u.p.z.p strefy planistyczne oraz gminne standardy urbanistyczne uwzględnia się przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz stanowią podstawę prawną decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowaniu terenów.

Każda wyznaczona strefa planistyczna opisana jest poprzez unikalne oznaczenie zawierające liczbę naturalną, symbol literowy i nazwę strefy planistycznej, przy czym numeracja poszczególnych stref ustalona jest dla całego obszaru miasta w sposób ciągły w ramach danego rodzaju strefy.

Poszczególne strefy planistyczne zróżnicowane są pod względem profilu funkcjonalnego podstawowego i dodatkowego, jak również pod względem parametrów zabudowy i zagospodarowania terenu. W szczególności strefy planistyczne o tym samym profilu podstawowym różnią się pod względem rodzaju i ilości dopuszczeń w ramach dodatkowego profilu funkcjonalnego oraz różnic w ustalonych parametrach zabudowy i zagospodarowania terenu, takich jak: maksymalna wysokość zabudowy, maksymalna nadziemna intensywność zabudowy, maksymalny udział powierzchni zabudowy oraz minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej.

Kluczowe znaczenie dotyczące wyznaczania stref planistycznych oznaczonych symbolem literowym SW, SJ i SZ ma art. 13d u.p.z.p. Zgodnie z w/w artykułem, wyznaczając strefy planistyczne oznaczone symbolem literowym SW, SJ i SZ, w pierwszej kolejności uwzględnia się obszary, dla których w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego określono przeznaczenie umożliwiające realizację funkcji mieszkaniowej, obszary uzupełnienia zabudowy oraz obszary z istniejąca

zabudowa o funkcji mieszkaniowej z wyłączeniem luk w tej zabudowie, biorąc pod uwagę uwarunkowania, o których mowa w art. 13b.

Jeżeli suma chłonności terenów niezabudowanych w ramach przeznaczeń umożliwiających realizację funkcji mieszkaniowej w obowiązujących planach miejscowych jest większa niż 130% wartości obliczonego zapotrzebowania na nową zabudowę mieszkaniową w gminie, to nie można wyznaczyć nowych w/w stref planistycznych.

W/w strefy planistyczne można wyznaczyć jedynie na obszarach, gdzie w obecnie obowiązujących planach miejscowych określono przeznaczenie umożliwiające realizację takich funkcji, na obszarach uzupełnienia zabudowy w ramach istniejącej zabudowy oraz w ramach obszarów z istniejącą zabudową o funkcji mieszkaniowej. W projekcie Planu Ogólnego Gminy Sośnicowice wskazano następujące strefy planistyczne:

- strefa SW – strefa wielofunkcyjna z zabudową mieszkaniową wielorodzinną,
- strefa SJ – strefa wielofunkcyjna z zabudową mieszkaniową jednorodzinną,
- strefa SZ – strefa wielofunkcyjna z zabudową zagrodową,
- strefa SU – strefa usługowa,
- strefa SP – strefa gospodarcza,
- strefa SR – strefa produkcji rolniczej,
- strefa SC – strefa cmentarzy,
- strefa SG – strefa górnictwa,
- strefa SN – zieleni i rekreacji,
- strefa SO – strefa otwarta,
- strefa SK – strefa komunikacji.

Szeroka gama kategorii terenów w ramach stref planistycznych nie pozwala na dokładne określenie lokalizacji przedsięwzięć najsilniej oddziałujących na środowisko. Takie rozróżnienie możliwe będzie dopiero po zrealizowaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, uwzględniających ustalenia POG. Dla poszczególnych kategorii terenu projekt POG nakreśla podstawowe kierunki przeznaczenia (np. w strefie SW – strefa wielofunkcyjna z zabudową mieszkaniową wielorodzinną, przewiduje się funkcję mieszkaniową wielorodzinną, ale dopuszczalne jest również przeznaczenie terenów pod zabudowę mieszkaniową jednorodzinną, usługi, infrastrukturę techniczną, ogródki działkowe czy zieleń urządzoną). Wobec powyższego dokładne przeznaczenie terenów nastąpi w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, po rozeznaniu lokalnych uwarunkowań środowiska oraz potrzeb inwestycyjnych. Przyjęty w POG sposób kreślenia przyszłej przestrzeni gminy powoduje, że w wielu przypadkach oszacowanie wpływu na środowisko staje się niemożliwe, ponieważ o konkretnym przeznaczeniu (a co za tym idzie np. o zniszczeniu wartościowego siedliska czy stanowiska rośliny chronionej) przesądzała będzie określona lokalizacja na etapie mpzp. Dlatego

w niniejszej prognozie przyjęto maksymalny zasięg i skalę oddziaływań. Przykładowo – jeżeli wyznaczono strefę mieszkaniową w projekcie POG, to przyjęto, że w miejscowym planie negatywne oddziaływania mogą zaistnieć na całym jego obszarze. W analizowanym dokumencie wprowadzono odpowiednie wskaźniki urbanistyczne, które nie pozwalają na całkowitą zabudowę terenów, jednakże na dzień dzisiejszy nie wiadomo, które z przestrzeni zostaną zajęte, zależne będzie to bowiem w dużej mierze od ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

Na podstawie POG zostaną sporządzone miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, a w nich zawarte zostaną, wybrane spośród katalogu zawartego w POG dla każdej ze stref planistycznych, przeznaczenia terenu. Trudno jest wskazać jednoznacznie tereny na których zmieni się przeznaczenie, gdyż projekt POG nie wyznacza zdecydowanie nowych kierunków zagospodarowania. Większość nowych terenów to uzupełnienie istniejącej struktury zarówno już stanu istniejącego, jak i stanu planowanego, wynikającego z ustaleń obowiązującego suikzp i mpzp. Projekt POG nie wskazuje nowych terenów na których kształtowałyby się nowe centra rozwoju. Wizja rozwoju gminy oparta jest o istniejąca strukturę, która została już nakreślona w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, a następnie w uchwalanych tu mpzp.

Gmina Sośnicowice graniczy z miastem Gliwice (od wschodu) oraz z gminami: Rudziniec (od północy), Bierawa (od zachodu), Kuźnią Raciborską (od południowego zachodu) i Pilchowice (od południowego wschodu). Siedzibą gminy jest miasto Sośnicowice. W skład gminy Sośnicowice wchodzą sołectwa: Bargłówka, Kozłów, Łany Wielkie, Rachowice, Sierakowice, Smolnica, Trachy Twaróg Mały oraz miasto Sośnicowice. Pod względem geologicznym większość obszaru pokrywają piaski i żwiry pochodzenia lodowcowego. W dolinach cieków występują osady rzeczne. Wody powierzchniowe gminy tworzy system hydrologiczny Bierawki wraz z licznymi dopływami. Sieć hydrograficzną uzupełniają zbiorniki powierzchniowe w postaci mniejszych lub większych stawów. W profilu hydrogeologicznym obszaru gminy występują piętra wodonośne w utworach czwartorzędu, trzeciorzędu i triasu. Północne regiony gminy Sośnicowice mieszczą się w obrębie udokumentowanego GZWP nr 330 Zbiornik Gliwice. Na pozostałym terenie nie wydzielono głównych zbiorników wód podziemnych. Gmina Sośnicowice jest położona na styku trzech mezoregionów: Kotliny Raciborskiej, Wyżyny Katowickiej i Płaskowyżu Rybnickiego, co sprawia, że teren gminy jest nieco pofalowany, średnie wysokości wahają się w granicach 230-240 m n.p.m. Doliny rozdzielone są garbami opadającymi w kierunku wschodnim i południowo-wschodnim. Garby mają charakter kopulastych wzniesień przechodzących łagodnie w obniżenia dolinne. Doliny te są odwadniane przez cieki będące dopływami Bierawki. Na obszarze gminny dominują gleby bielicowe 4 i 5 klasy bonitacyjnej. Na obszarze gminy Sośnicowice występują złoża: kruszyw naturalnych, surowców ilastych ceramiki budowlanej, piasków podsadzkowych oraz węgla kamiennego. Eksploatacja węgla kamiennego została zaniechana. Gmina Sośnicowice składa się z ośmiu sołectw (Bargłówka, Kozłów, Łany Wielkie, Rachowice, Sierakowice, Smolnica, Trachy oraz Twaróg Mały) oraz miasta Sośnicowice. Generalnie można

stwierdzić, że wszystkie te miejscowości stanowią dawne rozległe polany usytuowane w Lasach Raciborskich. Dziś już, ze względu na rozwój rolnictwa oraz zabudowy nie jest to tak widoczne, nie mniej jednak w dalszym ciągu najistotniejszym elementem przyrodniczym gminy rzutującym na jej rys są właśnie lasy. Zajmują one ok. 60% powierzchni gminy. Całkowicie lasami otoczone są Bargłówka i Tworóg Mały. Sierakowice i Rachowice oraz Trachy, Sośnicowice, Łany Wielkie, Kozłów i Smolnica tworzą większe ciągi wsi otoczonych rozległymi polami uprawnymi. Przyrodniczą oś gminy wyznacza Bierawka, która przepływa ze wschodu na zachód. W dolinie Bierawki występują najcenniejsze pod względem przyrodniczym zbiorowiska, w tym łąki oraz lasy łęgowe. Bardzo interesującym miejscem są podmokłe zalewiska znajdujące się w dolinie Bierawki w lasach pomiędzy Tworogiem Małym a Trachami. Są to pozostałości dawnych stawów, obecnie mocno zarośnięte roślinnością szuwarową i łęgową. Ważnym elementem zagospodarowania gminy są również doliny mniejszych cieków oraz usytuowane na części z nich mniejsze lub większe ciągi stawów. Niewątpliwie wymienić tu należy ciąg stawów w dolinie Łękawy i jej bezimiennych dopływów w Sośnicowicach, stawy w dolinie Bierawki w Trachach, stawy w Smolnicy, stawy w Sierakowicach na Sierakowickim Potoku oraz szereg innych mniejszych stawów i oczek wodnych. Lasy Raciborskie, pomimo, że stanowią dużą część gminy nie posiadają dużej wartości przyrodniczej. Głównie są to monotonne monokulturowe uprawy sosen, w których na próżno szukać wartościowych pod względem przyrodniczym siedlisk. Oczywiście lasy te pełnią ważną funkcję bioklimatyczną, turystyczno-sportową oraz stanowią korytarz ekologiczny jednak cenne siedliska występują tu stosunkowo rzadko, głównie w dolinkach niewielkich cieków, w obrębie których gospodarka leśna nie jest prowadzona tak intensywnie. Jako przykład można tu podać dolinkę Dopływu poniżej Kozłowa na wschód od Rachowic, w pobliżu pomniku upamiętniającego śmierć Juliusza Rogera, która ze względu na bukowy drzewostan ma charakter niemal uroczyska. Na terenie gminy Sośnicowice występują następujące formy ochrony przyrody: Park Krajobrazowy Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich wraz z otuliną, Rezerwat przyrody „Las Dąbrowa" wraz z otuliną oraz dwa pomniki przyrody (łącznie są to cztery drzewa).

Generalnie zaproponowane w projekcie POG kierunki rozwoju gminy opierają się na istniejącym zagospodarowaniu terenu oraz na ustaleniach obowiązujących dokumentów planistycznych. W niektórych przypadkach pojawiają się nowe rejony urbanizacji, jednak w zdecydowanej większości na terenach gruntów rolnych.

Za pozytywne należy jednak uznać, że projekt POG wskazuje również tereny, które będą stanowiły zasób przyrodniczy gminy. Są to tereny lasów, tereny o charakterze rolniczym oraz doliny cieków, w tym doliny Bierawki i Łękawy oraz ich dopływów. W szczególności wolne od zabudowy zachowano tereny proponowanych form ochrony przyrody. W projekcie POG uwzględniono również szereg uwarunkowań, m.in. występowanie złóż kopalin, obszarów i terenów górniczych, form ochrony przyrody, terenów cennych pod względem przyrodniczym proponowanych do objęcia ochroną, obiektów o charakterze zabytkowym, infrastruktury technicznej itp. Nie przewiduje się wystąpienia znaczących oddziaływań na środowisko, a zwłaszcza na tereny cenne pod

względem przyrodniczym oraz korytarze ekologiczne w sytuacji gdy na podstawie POG skonstruowane zostaną miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

Projekt POG zakłada uzupełnienie już istniejącej struktury osadniczej i nie wykracza w sposób znaczący poza jej obecne ramy. W wyniku urbanizacji nowych terenów może wystąpić wpływ na wody powierzchniowe i podziemne oraz na klimat. Gleby oraz rolnicza przestrzeń produkcyjna na terenach objętych zmianami zostaną przekształcone, a funkcja zmieniona na skutek urbanizacji. Na terenach planowanych pod zabudowę, przemysł, usługi istniejące środowisko ulegnie całkowitej degradacji. Nie przewiduje się wystąpienia szczególnych zagrożeń dla środowiska przyrodniczego, gdyż planowane zmiany przeznaczenia dotyczą głównie gruntów ornych, w tym odłogowanych. Na terenach proponowanych do objęcia ochroną nie wprowadza się kolizyjnych przeznaczeń terenu, w związku z czym nie przewiduje się ich zagrożenia.

Za pozytywne należy uznać, że w projekcie POG ustalono szereg terenów, które stanowić będą przeciwwagę dla procesów urbanizacyjnych. Są to tereny lasów oraz tereny rolne, doliny cieków oraz tereny, które wskazywane były jako proponowane do objęcia ochroną. Reasumując nie przewiduje się znaczącego pogorszenia walorów przyrodniczych, w tym cennych siedlisk, gdyż w znacznej mierze znajdują się one w obrębie stref SO lub SN.

Wzrost stopnia urbanizacji wpłynie znacząco na jakość powietrza atmosferycznego na skutek niskiej emisji ze strony zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej. Nie przewiduje się znaczącego pogorszenia jakości klimatu akustycznego.

Projekt POG nie wprowadza funkcji, które mogłyby potencjalnie transgranicznie oddziaływać na środowisko.

Realizacja Planu Ogólnego Gminy Sośnicowice wynika z generalnej zmiany, która zaszła w polskim ustawodawstwie, która polega na zastąpieniu dotychczas obowiązujących dokumentów studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego właśnie planami ogólnymi. Wymóg realizacji POG dotyczy wszystkich gmin w Polsce, w przypadku jego braku po 1 września 2026 r. gmina nie będzie mogła opracować nowego lub też zmieniać istniejącego mpzp, ani wydawać decyzji o warunkach zabudowy. POG jest dokumentem specyficznym, o sprecyzowanej formie, w którym w ustawodawstwie nie przewidziano wskazywania rozwiązań mających na celu zapobieganie lub ograniczanie negatywnych oddziaływań na środowisko. Np. suikzp gminy było dokumentem dużo bardziej otwartym, w którym można było wprowadzać najróżniejsze zapisy, natomiast w projekcie POG nie ma takiej możliwości, ani przewidzianego szczególnego miejsca na takie zapisy. Podstawowym więc działaniem zapobiegawczym i minimalizującym jest takie wskazanie stref, które umożliwi pozostawienie jak największych terenów wolnych od przekształceń i zabudowy, w tym najcenniejszych terenów pod względem przyrodniczym. W projekcie POG wskazano dość rozległą strefę SO – terenów otwartych, która obejmuje doliny Bierawki, Łękawy oraz ich dopływów, a także tereny rolne i leśne, których na terenie gminy nie brakuje. Reasumując nie przewiduje się znaczącego pogorszenia walorów przyrodniczych, w tym cennych

siedlisk, z wyjątkiem realizacji elektrowni słonecznych i biogazowni, które mogą wpłynąć na przekształcenie dolin.

W stosunku do całego obszaru projekt POG wprowadza wskaźniki urbanistyczne. Określa min. minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej, maksymalną nadziemną intensywność zabudowy, maksymalną wysokość zabudowy oraz maksymalny udział powierzchni zabudowy. Ustalone w POG gminy Sośnicowice właściwie strefy zapewniają wprowadzenie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz wydanych decyzjach o warunkach zabudowy rozwiązań, które nie będą powodowały znaczących negatywnych oddziaływań oraz zapewnią możliwość rozwoju gminy w zgodzie z zasadami zrównoważonego rozwoju i poszanowania przyrody.

W projekcie POG nie wprowadzono zapisów dotyczących kompensacji przyrodniczej. Zakres kompensacji przyrodniczej może zostać określony, zgodnie z art. 75 ust. 4 i 5 prawa ochrony środowiska w pozwoleniu na budowę lub w decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach. Na terenie objętym POG, po przeprowadzonej analizie nie prognozuje się wystąpienia terenów, na których wprowadzenie urbanizacji powodowałyby konieczność wykonania kompensacji przyrodniczej (brak stwierdzenia negatywnego wpływu na cenne siedliska przyrodnicze).

Na etapie oceny projektu POG nie wprowadzono konkretnych rozwiązań mających na celu analizę skutków realizacji oraz częstotliwości jej przeprowadzania, nie ustalono również prac kompensacyjnych, gdyż ustawodawca nie przewiduje wprowadzenia takich rozwiązań w projekcie Planu Ogólnego Gminy.

Projekt POG nie wprowadza funkcji, które mogłyby wpłynąć na cele, przedmiot ochrony oraz integralność jakiegokolwiek obszaru Natura 2000, w związku z czym nie ma potrzeby wprowadzenia rozwiązań alternatywnych. Zarówno na terenie gminy, jak i w jej pobliżu nie występują obszary Natura 2000.

11. LITERATURA

Absalon D., Jankowski A.T., Leśniok M., 2000: Mapa hydrograficzna w skali 1:50000 ark. Gliwice i ark. Kuźnia Raciborska, GGK, Warszawa;

Absalon D., Jankowski A.T., Leśniok M., Wika S., 1995: Mapa sozologiczna w skali 1:50000 ark. Gliwice i ark. Kuźnia Raciborska, GGK, Warszawa;

Beskidzki Fundusz Ekorozwoju S.A. Program Ochrony Środowiska Powiatu Gliwickiego na lata 2003-2015, Bielsko-Biała, 2003 r.

Biernat S., Żero E., Szczegółowa Mapa Geologiczna Polski w skali 1 : 50000, ark. Kuźnia Raciborska, PIG 2008 r.;

Bilans zasobów kopalin i wód podziemnych w Polsce wg stanu 31.XII.2024 r. MŚ, PIG, Warszawa 2025 r.;

Centralna Baza Danych Geologicznych – strona internetowa PIG, http://baza.pgi.gov.pl/;

Chmura A., Rudźińska-Zapaśnik T., Mapa Hydrogeologiczna Polski w skali 1:50000, ark. Kuźnia Raciborska, PIG, Warszawa 1998 r.;

Chmura A., Mapa Hydrogeologiczna Polski w skali 1:50000, ark. Gliwice, PIG, Warszawa 1998 r.;

Gałka M., Strzemińska K., Mapa Geośrodowiskowa Polski ark. Gliwice, PIG, Warszawa, 2002 r.;

Gumiński R. Próba wydzielenia dzielnic rolniczo-klimatycznych w Polsce, Przegl. Met Hydrolog., I, 1, 1948 r.

Heisig J., Żero E., Szczegółowa Mapa Geologiczna Polski w skali 1 : 50000, ark. Gliwice, PIG 2008 r.;

Informacja o stanie środowiska 2015 r., WIOŚ Katowice;

Infogeoskarb – strona internetowa PIG, http://baza.pgi.gov.pl/;

Kępka M., Kępka M., Kępka B. Strategia rozwoju gminy Sośnicowice na lata 2013-2025, Sośnicowice

Kondracki J., 1998: Geografia regionalna Polski. WN PWN, Warszawa;

Kotliccy G. i S., Mapa geologiczna Polski w skali 1:200000, ark. Gliwice, WG, Warszawa, 1979 r.;

Kotlicka G., Wagner J., Mapa Hydrogeologiczna Polski w skali 1:200000, ark. Gliwice, WG, Warszawa, 1986 r.;

Kruczała A. Atlas klimatu województwa śląskiego, Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej, 2000 r.;

Matuszkiewicz W. [red], Potencjalna roślinność naturalna Polski – Mapa przeglądowa 1:300000 ark. 11, PAN, Warszawa , 1995 r.;

Opracowanie ekofizjograficzne dla gminy Sośnicowice w jej granicach administracyjnych, Sośnicowice, Werona sp. z o.o., 2011 r.;

Państwowa Służba Hydrogeologiczna – strona internetowa PIG, http://www.psh.gov.pl;

Romer E. Regiony klimatyczne Polski, Prace Wrocławskiego Towarzystwa Nauk., ser. B 20., 1949 r.

Sikora R., Piotrowski A. Rejestr osuwisk i terenów zagrożonych ruchami masowymi, skala 1:10 000, powiat gliwicki, województwo śląskie, Sosnowiec, 2016 r.;

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Sośnicowice, które zostało uchwalone uchwałą Nr XXI/113/96 Rady Miejskiej w Sośnicowicach z dnia 3 grudnia 1996 r., zmienione uchwałami Nr XVIII/164/2004 Rady Miejskiej w Sośnicowicach z dnia 5 października 2004 r., Nr XXXV/306/2013 Rady Miejskiej w Sośnicowicach z dnia 25 listopada 2013 r. i Nr XXIX/230/2021 Rady Miejskiej w Sośnicowicach z dnia 27 stycznia 2021 r.

Sztormwasser E., Wojciechowska K., Mapa Geośrodowiskowa Polski w skali 1 : 50 000, ark. Kuźnia Raciborska, PIG 2002 r.;

Trzepla M., Szczegółowa Mapa Geologiczna Polski w skali 1 : 50 000, ark. Polska Cerkiew, PIG 2005 r.;

Różkowski A. [red.], 1997: Mapa warunków występowania, użytkowania, zagrożenia i ochrony zwykłych wód podziemnych Górnośląskiego Zagłębia Węglowego i jego obrzeżenia; 1 : 100 000. PIG, Warszawa;

Skrzypczyk L. [red], 2003: Mapa wstępnej waloryzacji Głównych Zbiorników Wód Podziemnych 1:800000, PIG, Warszawa;

Heisig J., Żero E., Szczegółowa Mapa Geologiczna Polski w skali 1 : 50000, ark. Gliwice, PIG 2008 r.;

Wiszniewski W., Chełchowskl W. Regiony klimatyczne, Wydawnictwa Geologiczne, Warszawa, 1987 r.

Granica gminy Sośnicowice

Tereny z możliwością urbanizacji:

- SW - strefa wielofunkcyjna z zabudową mieszkaniową wielorodzinną
- SJ - strefa wielofunkcyjna z zabudową mieszkaniową jednorodzinną
- SZ - strefa wielofunkcyjna z zabudową zagrodową
- SU - strefa usługowa
- SP - strefa gospodarcza
- SR – strefa produkcji rolniczej
- SN - strefa zieleni i rekreacji (jako tereny sportu i rekreacji)
- SG - strefa górnictwa
- SC - strefa cmentarzy

Uwaga:
SK - strefa komunikacyjna - w obrębie tej strefy wskazano tylko istniejące drogi oraz linie kolejowe

Obszar uzupełnienia zabudowy

Przebieg istniejącej obwodnicy Sośnicowic (nie jest widoczny na podkładzie ortofotmapy)

ISTNIEJĄCE FORMY OCHRONY PRZYRODY:

- Granica Parku Krajobrazowego Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich
- Granica otuliny Parku Krajobrazowego Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich
- Granica rezerwatu Dąbrowa
- Otulina rezerwatu Dąbrowa
- Pomniki przyrody

REZERWAT DĄBROWA

OTULINA PARKU KRAJOBRAZOWEGO CYSTERSKIE KOMPOZYCJE KRAJOBRAZOWE RUD WIELKICH

PARK KRAJOBRAZOWY CYSTERSKIE KOMPOZYCJE KRAJOBRAZOWE RUD WIELKICH

OTULINA PARKU KRAJOBRAZOWEGO CYSTERSKIE KOMPOZYCJE KRAJOBRAZOWE RUD WIELKICH

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO PLANU OGÓLNEGO GMINY SOŚNICOWICE

WSKAZANIE STREF Z MOŻLIWOŚCIĄ URBANIZACJI

NR MAPY 1

LISTOPAD 2026

SKALA 1 : 15000

GEOLOGIC
44-203 RYBNIK UL. STRZELECKA 78
E-MAIL : GEOLOGIC1@WP.PL